

**UCHWAŁA NR XXVI/203/18
RADY GMINY RACZKI**

z dnia 28 lutego 2018 r.

w sprawie uchwalenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raczki na lata 2018 – 2028

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U z 2017 r. poz. 1875, poz. 2232 z 2018 r. poz. 130) oraz na podstawie art. 16 b i art 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U z 2017 r. poz. 1769, poz. 1985) Rada Gminy Raczki uchwała, co następuje:

§ 1. Uchwała się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raczki na lata 2018 – 2028, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Raczki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Lech Ludwig

Załącznik
do Uchwały Nr XXVI/203/18
Rady Gminy Raczki
z dnia 28 lutego 2018

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY RACZKI
na lata 2018-2028**

Luty 2018

Spis treści

Wstęp

CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

1. Zewnętrzne uwarunkowania strategiczne i programowe	1
1.1. Podstawy prawne	2
1.2. Podstawy programowe	2
1.2.1. Dokumenty europejskie	3
1.2.2. Dokumenty krajowe, regionalne i lokalne	2
2. Polityka społeczna	4
2.1. Definicje i zakres polityki społecznej	5
2.2. Zasady współczesnej polityki społecznej	6
3. Metodologia pracy nad strategią	2

CZĘŚĆ ANALITYCZNO – DIAGNOSTYCZNA

4. Ogólna charakterystyka Gminy Raczki	2
4.1. Położenie geograficzne gminy	2
4.2. Tendencje demograficzne	2
4.3. Zasoby gminy	2
4.4. Infrastruktura techniczna i mieszkaniowa	2
4.5. Rynek pracy i przedsiębiorczość	2
4.6. Ochrona zdrowia i profilaktyka uzależnień	2
4.7. Organy wsparcia społecznego	2
4.8. Edukacja, sport i kultura	2
4.8.1. Edukacja i sport	2
4.8.2. Kultura	2
4.9. Bezpieczeństwo publiczne	2
5. Diagnoza głównych problemów społecznych	2
5.1. Kwestie społeczne w perspektywie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej	2
5.2. Kwestie dziecka i rodziny w gminie	2
5.3. Seniorzy i osoby niepełnosprawne	2
5.4. Osoby bezrobotne i zagrożone wykluczeniem społecznym	2
5.5. Polityka wobec zagrożeń (przemoc, uzależnienia, przestępczość)	2
6. Analiza SWOT	2

CZĘŚĆ PROGRAMOWA

7. Misja i wizja polityki społecznej w Gminie Raczki	2
8. Prognoza problemów społecznych	2
9. Cele strategiczne i podstawowe kierunki działań	2
9.1. Harmonogram realizacji i wdrażania celów strategicznych	2
10. Wdrażanie, monitoring, ramy finansowe	2
10.1. Wdrażanie zadań strategicznych	2
10.2. Monitoring	2
10.3. Ramy finansowe	2
11. Ewaluacja i system aktualizacji Strategii	2
 Spis tabel i rysunków	 2

Wstęp

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raczki na lata 2018 – 2028 stanowi podstawowy dokument planistyczny w sferze polityki społecznej na poziomie lokalnym. Dokument ten określa główne kierunki działań których podstawowym celem jest podniesienie jakości życia członków wspólnoty lokalnej a także doprowadzenie do zniwelowania niekorzystnych zjawisk zdiagnozowanych w strukturze społeczności lokalnej.

Strategia winna być wyrazem zintegrowanego planowania społecznego, a ponadto powinna określać sposób osiągania wyznaczonych celów poprzez sterowanie procesem rozwoju, integracji i szeroko rozumianej polityki społecznej. Kreowanie strategii, poprawne jej zaplanowanie, a następnie wdrożenie i monitoring rezultatów, wydaje się być niezbędnym warunkiem skutecznego prowadzenia współczesnej polityki społecznej na poziomie lokalnym.

Skuteczność wyznaczonych w dokumencie działań pomocowych będzie zależała od posiadanych i pozyskanych przez samorząd środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej oraz partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raczki składa się z trzech części: wprowadzającej, analityczno-diagnostycznej oraz programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych (prawnych i strategiczno-programowych) tworzenia dokumentu, przedstawiono tu również metodologię pracy nad Strategią.

W części analityczno-diagnostycznej zawarto m.in. ogólną charakterystykę Gminy Raczki a także diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej. Diagnozę oparto na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających na terenie Gminy a także instytucji obejmujących zasięgiem działania jej mieszkańców. Przedstawiono tu również analizę SWOT szeroko rozumianego systemu lokalnej polityki społecznej.

Część programowa to prezentacja najistotniejszych założeń polityki społecznej Gminy Raczki na najbliższe dziesięć lat. Założenia ujęto w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych oraz kierunków działań. W części programowej wskazano także podmioty realizujące zadania strategiczne, partnerów współdziałających przy ich realizacji, źródła finansowania oraz czas realizacji wyznaczonych w dokumencie kierunków działań. Część trzecia prezentuje także metody monitoringu i ewaluacji realizacji poszczególnych działań. Istotnym elementem jest także opis dotyczący aktualizacji Strategii.

1. Zewnętrzne uwarunkowania strategiczne i programowe

1.1. Podstawy prawne

Obowiązek opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1769 z późn. zm.), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Na treść i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ma także wpływ wiele innych aktów prawnych.

Należą do nich w szczególności:

- ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2017r. poz. 1875),
- ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13 października 1998r. (t. j. Dz. U. z 2017r. poz. 1778 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t. j. Dz. U. z 201 r. poz. 487 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2017r. poz. 697 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t. j. Dz. U. z 2017r. poz. 1952 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 4 listopada 2016r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2016r. poz. 1860)
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny (t. j. Dz. U. z 2017r. poz. 1832 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t. j. Dz. U. z 2017r. poz. 1851 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 489),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. z 2015r. poz. 1390 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t. j. Dz. U. z 2017r. poz. 783),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t. j. Dz. U. z 2017r. poz. 1065 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym (t. j. Dz. U. z 2016r. poz. 1828),

- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t. j. Dz. U. z 2016r. poz. 2046),
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001r. o dodatkach mieszkaniowych (t. j. Dz. U. z 2017r. poz. 180),
- ustawa z dnia 4 lutego 2011r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (t. j. Dz. U. z 2016r. poz. 157),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (t. j. Dz. U. z 2017r. poz. 882),
- świadczeniach opieki finansowanych ze środków publicznych z dnia 27 sierpnia 2004r. (t. j. Dz. U. z 2017r. poz. 1938 późn. zm.),
- ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 220),
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (t. j. Dz. U. z 2017r. poz. 2092).

Podczas wdrażania i realizacji celów niniejszej Strategii, zajdzie z pewnością potrzeba odwołania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia czy budownictwa socjalnego.

1.2. Podstawy programowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raczki jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim, powiatowym czy gminnym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowisku lokalnym a także aktywności grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Opracowując lokalną strategię rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono przede wszystkim te europejskie dokumenty programowe w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu społecznego oraz partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowcach, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorstw lokalnych.

1.2.1. Dokumenty europejskie

W roku 2000 kraje Unii Europejskiej przyjęły do realizacji **Strategię Lizbońską**, której celem jest uczynienie z UE obszaru o dynamicznie rozwijającej się gospodarce, przy jednoczesnym wzroście zatrudnienia i spójności społecznej, z poszanowaniem środowiska naturalnego.

Strategia Lizbońska, a dokładniej Cele Nicejskie, obejmują cztery główne obszary działania w tworzeniu polityki społecznej, a także wskazania, na co należy zwracać szczególną uwagę przy ich realizacji i wdrażaniu:

- 1. Zapewnienie dostępu do pracy, zasobów, praw, dóbr i usług dla wszystkich obywateli** poprzez: promowanie równego dostępu do stabilnego zatrudnienia dla wszystkich kobiet i mężczyzn zdolnych do pracy; tworzenie możliwości podejmowanie pracy przez grupy najbardziej narażone na wykluczenie społeczne; rozwijanie polityki promującej łączenie pracy zawodowej z życiem rodzinnym; organizowanie systemów zabezpieczenia społecznego w taki sposób, aby gwarantowały zasoby pozwalające na godne życie; umożliwianie dostępu do mieszkań dla wszystkich; zapewnianie dostępu do opieki zdrowotnej dla wszystkich.
- 2. Zapobieganie ryzyku wykluczenia najsłabszych grup społecznych.**
- 3. Pomoc najbardziej narażonym (wspieranie najsłabszych):** promowanie społecznej integracji osób zagrożonych trwałym ubóstwem, np. z powodu niepełnosprawności; podejmowanie wszechstronnych działań na rzecz obszarów o większym nasileniu występowania zjawiska wykluczenia społecznego.
- 4. Mobilizacja wszystkich organizacji ze sfery polityki społecznej, gospodarki oraz życia społecznego do współdziałania i zapobiegania problemom społecznym** m.in. poprzez promowanie dialogu i partnerstwa między wszystkimi zainteresowanymi instytucjami, publicznymi i prywatnymi, organizacji pozarządowych do walki z różnymi formami wykluczenia społecznego; zachęcanie wszystkich obywateli do społecznej odpowiedzialności i aktywnego zaangażowania w walkę przeciw społecznemu wykluczeniu.¹

Równie istotne miejsce zasada spójności społecznej zajmuje w dokumentach Rady Europy, a szczególnie w **Strategii Spójności Społecznej z 2000r.** oraz **Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej z 2004r.**

We wszystkich wyżej wymienionych dokumentach podkreśla się, że odpowiednio zaprojektowana i wdrożona polityka społeczna stanowi inwestycję, która przynosi korzyści wszystkim obywatelom i całemu społeczeństwu. Działania zmierzające do integracji społecznej zwiększają potencjał rozwoju, a także sprzyjają zwiększeniu aktywności społecznej we wszystkich obszarach.

Europejski model polityki społecznej zakłada m. in.:

¹ J. Starega – Piasek, *Metodologia strategicznego rozwiązywania problemów społecznych*, Warszawa 2013, s 7-9.

- odpowiedzialność państwa za poziom i jakość życia obywateli (przeciwdziałanie rosnącemu ubóstwu i nadmiernemu rozwarstwieniu społecznemu);
- oparcie polityki społecznej na prawach społecznych i socjalnych;
- wielosektorowość i wielopoziomowość polityki społecznej (ochrona jednostek, grup najbardziej podatnych na wykluczenie społeczne);
- uznanie znaczenia mocnych i trwałych więzi rodzinnych i społecznych za jeden z istotnych czynników zapobiegających powstawaniu problemów społecznych i gospodarczych;
- uwzględnianie trendów demograficznych w planowaniu polityki społecznej, a w szczególności takich zjawisk jak zmieniająca się struktura wiekowa społeczeństwa, zmiany wzorców życia rodzinnego oraz migracje.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu:

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego aktywizacji społecznej jest dokumentem, którego głównym celem jest wyjście z kryzysu, w jakim w ostatnich latach znalazła się gospodarka europejska. Głównym założeniem tego dokumentu jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, obejmuje on trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

1. Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
2. Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Wieloletnie Ramy Finansowe na lata 2014-2020:

Wieloletnie Ramy Finansowe (WRF) na lata 2014-2020 określają priorytety Unii Europejskiej na najbliższe lata, stanowiąc ramy zarówno polityczne, jak i budżetowe. Na wniosek Komisji Europejskiej objęto Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny oraz Fundusz Spójności wspólnymi ramami strategicznymi, które obejmują również Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejski Fundusz Morski i Rybacki. Na podstawie przyjętych założeń w okresie programowania 2014-2020 Europejski Fundusz Społeczny zapewni finansowanie działań strukturalnych na rzecz spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej w ramach czterech głównych obszarów: zatrudnienia, edukacji, włączenia społecznego i usprawniania administracji publicznej. Natomiast Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji posłuży do finansowania pomocy na rzecz pracowników zwolnionych w następstwie poważnej zmiany strukturalnej oraz łagodzenia skutków, jakie dla rolników pociągają nowe umowy handlowe.

Inne dokumenty europejskie zasługujące na szczególne uwzględnienie to:

- Europejska Strategia Zatrudnienia,
- Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym,
- Strategia Antynarkotykowa UE na lata 2013 – 2020,
- Strategia UE na rzecz młodzieży,
- Europejska Strategia w Sprawie Niepełnosprawności 2010 – 2020.

1.2.2. Dokumenty krajowe, regionalne i lokalne

Konstruując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych należało pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły mieszkańców Gminy Raczki. Krytyczna analiza dokumentów programowych na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym. Dlatego też niniejsza Strategia koresponduje z następującymi dokumentami na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym:

- Strategii Rozwoju Kraju 2020,
- Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego do 2020,
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020,
- Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020,
- Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w latach 2014-2020,
- Strategii Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020,
- Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r.,
- Strategii Rozwoju Powiatu Suwalskiego do 2020 r.
- Strategia Gminy Raczki na lata 2016 – 2022
- Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2022
- Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Raczki na lata 2016 - 2018

Dzięki refleksji nad powyższymi dokumentami prezentowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raczki na lata 2018-2028 uwzględnia wymiar krajowej, regionalnej a przede wszystkim lokalnej polityki społecznej.

2. Polityka społeczna

2.1. Definicja i zakres polityki społecznej

Pojęcie polityki społecznej doczekało się w literaturze przedmiotu wielu definicji, od szeroko rozumianych działań z zakresu zatrudnienia, zdrowia, edukacji, oświaty mieszkalnictwa czy kultury, po definicje bardzo wąskie, sprowadzające cele polityki społecznej do zabezpieczenia społecznego tzw. transferu socjalnego czyli środków materialnych przekazywanych przez instytucje rządowe, w celu zapewnienia minimalnego standardu życia każdej jednostce, tj. do udzielania świadczeń finansowych w postaci rent, emerytur czy zasiłków.

„Polityka społeczna może zostać zdefiniowana jako świadome oddziaływanie na społeczeństwo za pomocą różnorodnych instrumentów (w tym również władzy politycznej), w celu wywołania zmian w strukturze społecznej zgodnych z uznawanym systemem wartości. Zasadniczym celem dokonywanych zmian jest rozwój społeczny rozumiany jako stała poprawa jakości i poziomu życia ludności”.²

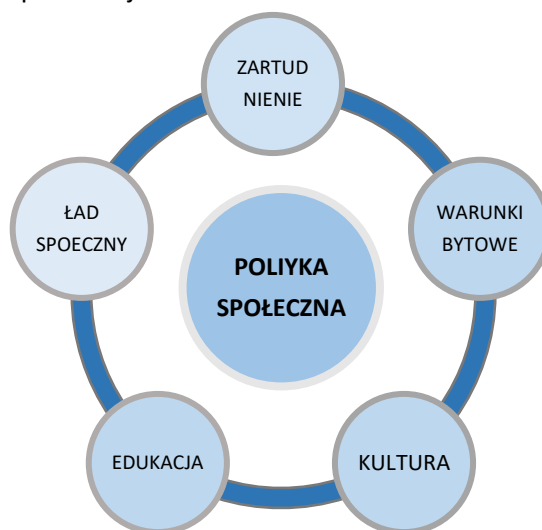
Idea polityki społecznej zawiera nie tylko zagadnienia związane z zabezpieczeniem społecznym ale także i sprawy publiczne związane z pracą i zatrudnieniem. W odniesieniu do polityki socjalnej nie mówi się już o pracy czy zabezpieczeniu społecznym ale o świadczeniach społecznych, które mogą mieć różne formy, np. pieniężną, rzeczową, stacjonarną (domy pomocy, noclegownie), usługową (edukacja, doradztwo, opieka, pośrednictwo pracy, szkolenia). W zakres polityki społecznej wchodzi zaspokajanie podstawowych potrzeb bytowych takich jak wyżywienie, mieszkanie, pomoc materialna w przypadku zdarzeń losowych czy niezdolności do pracy, zaspokajanie potrzeb związanych ze sferą pozamaterialną (ochrona zdrowia, edukacja, usługi i działalność kulturalna, w tym rekreacja rozumiana jako kultura czasu wolnego), a także potrzeby o charakterze psychospołecznym takich jak np. aktywność społeczna, satysfakcja z pracy, uznanie, poczucie bezpieczeństwa ekonomicznego i społecznego.³

² R. Szarfenberg, *Definicje, zakres i konteksty polityki społecznej*, R. Szarfenberg, [w:] *Polityka społeczna. Podręcznik akademicki*, red. G. Firlić-Fesnak i M. Szyłko-Skoczny, Warszawa 2007, str. 21-36.

³ W. Turnowiecki, *Polityka społeczna*, Gdańsk 2004, str. 10.

Polityka społeczna obejmuje takie obszary działań jak: zabezpieczenie społeczne, gospodarka, zatrudnienie, środowisko naturalne, dialog społeczny, edukację, kulturę, zdrowie. Cztery ogólne sfery działania polityki społecznej to praca warunki bytowe, ład społeczny oraz kultura.

Rys. 1 Ogólne sfery polityki społecznej

Głównym zadaniem polityki społecznej państwa jest tworzenie takich warunków życia, aby zarówno jednostki jak i grupy społeczne, mogły zaspokajać swoje potrzeby i dzięki temu miały szansę wszechstronnego rozwoju. Mówiąc o wszechstronnym rozwoju podkreślić należy przede wszystkim równomierny i wielokierunkowy przebieg zmian dotyczący jednostek, grup i zbiorowości lokalnych. Zmiany te zachodzić mogą zarówno w sferze psychologicznej, społecznej jak i ekonomicznej, prowadząc do umacniania i wspierania ładu społecznego.⁴

2.2. Zasady współczesnej polityki społecznej

Współczesna polityka społeczna opiera się na kilku podstawowych zasadach: zasada pomocniczości, zasada efektów odłożonych w czasie, zasada szerokiego zasięgu skutków, zasada akceptacji społecznej, zasada aktywności i zaangażowania.

Zasada pomocniczości (subsydiarności) polega na angażowaniu się poszczególnych podmiotów polityki społecznej, poczynając od jednostki, grupy społecznej aż po społeczność lokalną, a kończąc na państwie. Zaznaczyć należy, że państwo pojawia się dopiero wtedy, gdy

⁴ J. Staręga – Piasek, *Metodologia strategicznego...*, op. cit. s. 27-28.

działania zainicjowane na niższych szczeblach okazały się niewystarczające, nieskuteczne, bądź nieosiągalne. W myśl tej zasady państwo włącza się ze swoimi instrumentami dopiero wtedy, gdy zostały wyczerpane wszelkie inne możliwości działania. Zasada pomocniczości jest m.in. podstawą solidaryzmu społecznego, wzmacnia więzi społeczne, sprzyja zaspokajaniu potrzeby przynależności do wspólnoty lokalnej, zaspokaja potrzebę bezpieczeństwa i wzajemności, nie ubezwłasnowolnia.⁵

Zasada efektów odłożonych w czasie musi być brana pod uwagę szczególnie w fazie formułowania celów polityki społecznej oraz ich monitorowania. Istotą tej zasady jest znaczny dystans czasowy pomiędzy bodźcem (działaniem mającym przekształcić rzeczywistość społeczną), a reakcją (pozytywnie rozumianą zmianą). Każda reorganizacja, każda zmiana w pierwszej fazie powoduje pewną dezorganizację.⁶

Zasada szerokiego zasięgu skutków polega na tym, że działania podejmowane w obrębie któregoś z obszarów polityki społecznej, czy któregoś z jej podmiotów, obejmują swoim wpływem nie tylko ów podmiot czy dany obszar, ale i ich szersze lub węższe *obrzeża*. Wynika to z nieustannego przenikania się różnych obszarów życia społecznego.

Zasada akceptacji społecznej polega na poparciu działania władz przez obywateli społeczności lokalnej.

Zasada kontroli społecznej. Pamiętać należy, iż każda zbiorowość lokalna rozwija własny system ocen, nakazów i zakazów, nacisku czy sankcji, a także sposobów wyrażania uznania. Dzięki temu możliwe jest respektowanie przez grupę przyjętych przez nią wartości, kształtowanie pożądanych zachowań, potrzeb, akceptowanych sposobów działania. W każdej społeczności funkcjonują zinstytucjonalizowane wzory i systemy wartości składające się na ogólny obraz pożądanego ładu społecznego.⁷

Zasada aktywności i zaangażowania. Nic nie jest tak silnie *więziotwórcze* jak wspólne działania. Cała idea związana z tworzeniem społeczeństwa obywatelskiego zakłada, iż tworzymy wspólnotę we wspólnym działaniu, zależy nam na niej, bo jest przez nas stworzona.⁸

Zasada kompleksowości i sprzężenia zwrotnego jest kluczowa dla polityki społecznej. Polityka społeczna musi ze szczególną uwagą i starannością uwzględniać ową kompleksowość podmiotów swego działania pamiętając, że jakiegokolwiek zmiany dokonane w jednym obszarze życia zawsze powodują zmiany w innych jego dziedzinach wzmacniając pożądane – pozytywne lub negatywne – zmiany.⁹

⁵ Tamże s 40.

⁶ Tamże s 43.

⁷ Tamże s 12.

⁸ Tamże s 20.

⁹ Tamże s.28 - 32

Konkludując, wyzwaniem dla władz lokalnych, władz samorządowych, jest szeroko pojęta polityka społeczna oraz polityka socjalna, która „w stosunku do polityki społecznej jest polityką szczegółową, ponieważ odnosi się głównie do sfery świadczeń ze strony władz publicznych, których adresatami są osoby znajdujące się w potrzebie”.¹⁰

3. Metodologia pracy nad strategią

Niniejszy dokument jest kontynuacją dotychczas obowiązującej *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Raczki na lata 2007-2017*. Stanowi spójny zapis diagnozy bieżącej sytuacji społecznej Gminy oraz planowanych działań strategicznych dotyczących szeroko pojętej polityki społecznej, które będą realizowane w latach 2018-2028.

Strategia obejmuje okres do 2028 roku. Uzasadnieniem dla tak wybranego horyzontu czasowego jest przede wszystkim specyfika procesów oraz trwałych zmian postaw społecznych, które niewątpliwie wymagają czasu (widoczne skutki realizacji strategii będą widoczne prawdopodobnie dopiero w dłuższym okresie).

Dokument *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raczki* został opracowany w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Raczkach. W pracach uczestniczył zespół, w skład którego wchodził pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raczkach.

W ramach prac nad Strategią wykorzystano kilka technik i metod diagnozy i analizy sytuacji społecznej mieszkańców Gminy Raczki, były to m.in.: analiza danych zastanych oraz analizy dokumentów. Badanie dokumentów i materiałów jest techniką badawczą służącą do gromadzenia wstępnych, opisowych, także ilościowych informacji o badanej instytucji czy danym zjawisku (...).¹¹ Z kolei „technika badania dokumentów polega na uporządkowaniu i interpretacji zawartych w nich treści pod kątem problemu (celu) badawczego oraz założeń badawczych (hipotez roboczych). Dotyczy ona analizy dokumentów każdego rodzaju, tzn.: pamiętników, kronik, materiałów archiwalnych, wytworów respondentów, sprawozdań, zapisów w dziennikach, sondażów itp.”.¹²

W celu pogłębienia wiedzy na temat środowiska lokalnego, posłużono się analizą następujących dokumentów:

- Ocena Zasobów Pomocy Społecznej GOPS w Raczkach za lata 2014, 2015, 2016,

¹⁰ T. Kowalak, *Polityka społeczna. Wybrane zagadnienia*, Białystok 2002, str. 10.

¹¹ T. Pilch, T. Bauman, *Zasady badań ...*, op. cit., s. 98.

¹² Guzik, *Podstawy metodologiczne...*, op. cit., s. 79

- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raczki na lata 2007 – 2017,
- Sprawozdania z Działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raczkach,
- Program Wspierania Rodziny w Gminie Raczki na lata 2016 – 2018;
- Program Przeciwdziałania Przemocy w Gminie Raczki na lata 2017 – 2022,
- Strategia Rozwoju Gminy Raczki na lata 2016-2022,
- Sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Kultury w Raczkach,
- Sprawozdania i analizy Powiatowego Urzędu Pracy w Suwałkach,
- Sprawozdania z działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Raczkach.

Efekty powyższych prac stanowiły punkt wyjścia do opracowania Analizy SWOT Gminy Raczki z punktu widzenia polityki społecznej, czyli wyłonienia mocnych i słabych stron, jak również szans i zagrożeń, które mogą być barierą bądź stymulatorem w rozwoju Gminy.

Strategia powinna być tak przygotowana, by nie tylko określała cel, jakim jest rozwiązanie określonych problemów społecznych (czyli np. poprawa sytuacji ludzi starych, niepełnosprawnych lub zmiana na lepsze w zakresie wybranych obszarów życia społecznego np. mieszkalnictwa). Powinna też określać, w jaki sposób, jakimi drogami tę zmianę można osiągnąć. Podsumowując, na strategię składa się: diagnoza, cel strategiczny (ogólny), cele szczegółowe (operacyjne) oraz metody realizacji celu.¹³

Opracowanie strategii jest procesem, który ma wiele etapów, zwykle następują one jeden po drugim, są to: diagnoza, analiza zasobów, określenie celów, określenie metod realizacji celów, monitoring i ewaluacja.

Kluczowym etapem dla prawidłowego rozpoznania najistotniejszych problemów społecznych a następnie ustalenia celów działania strategicznego jest etap diagnozy. Diagnoza jest bowiem nieodzownym punktem wyjścia dla dokonania każdej zmiany. W niniejszym dokumencie dokonano diagnozy warunków życia społeczności lokalnej Gminy Raczki z uwzględnieniem następujących elementów: struktury demograficznej społeczności lokalnej, sytuacji i tendencji na lokalnym rynku pracy, sytuacji mieszkaniowej i infrastruktury, sytuacji edukacyjnej, opisu stanu opieki zdrowotnej, stanu bezpieczeństwa, charakterystyki grup społecznie wrażliwych a także stanu i możliwości pomocy społecznej.

Rzetelna diagnoza musi uwzględniać i wskazywać zasoby zarówno materialne, ludzkie, a także organizacyjne, zarówno już istniejące w strukturze społecznej jak i potencjalne.

Kolejny etap prac nad Strategią polegał na zdefiniowaniu misji i wizji Gminy Raczki oraz celów strategicznych dla rozwoju Gminy na lata 2018-2028. W obrębie tychże priorytetów ustalono kolejno cele szczegółowe oraz działania zmierzające do ich realizacji.

¹³ J. Starega – Piasek, *Metodologia strategicznego...*, op. cit. s. 87.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej, wskazuje obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych.

4. Ogólna charakterystyka Gminy Raczki

4.1. Położenie geograficzne Gminy

Gmina Raczki jest jedną z jednostek administracyjnych powiatu suwalskiego, położona jest w północno - wschodniej części Polski, w województwie podlaskim, sąsiadującym z trzema województwami: warmińsko - mazurskim, lubelskim i mazowieckim. Gmina Raczki zajmuje powierzchnię 14.225 ha, jest drugą co do wielkości pod względem liczby ludności (jedną z 9) gmin powiatu suwalskiego. Graniczy bezpośrednio z następującymi gminami: Bakałarzewo, Suwałki (powiat suwalski), Wieliczki (powiat olecko - gołdapski), Kalinowo (powiat ełcki), Augustów, Nowinka (powiat augustowski).

Rys. 2 Gmina Raczki

Raczki - kiedyś miasto, dziś duża wieś gminna z zachowanym charakterem miasteczka. Usytuowana jest na zachodnim brzegu rzeki Rospuda, przy historycznym trakcie handlowym z Grodna do Prus. Raczki to wieś o niezwyklej historii, gdzie współczesność nie zatarła jej śladów, a nowoczesność współistnieje w zgodzie ze środowiskiem naturalnym.

Wieś Raczki od początku swego istnienia pełniła rolę niewielkiego centrum administracyjno-gospodarczego, wcześniej w dobrach prywatnych, później jako miasteczko gminne.

Powierzchnia gminy zlokalizowana jest na terenach położonych na zachód od rzeki Czarnej Hańczy oraz na południe od Puszczy Romnickiej, na pograniczu dwóch makroregionów, Pojezierza Litewskiego i Pojezierza Mazurskiego. Granica między tymi makroregionami pokrywa się z przebiegiem rzeki Rospudy. Suwalszczyzna (ziemia suwalska, augustowska i sejneńska), to region którego dzieje uprawniają do traktowania go jako całość administracyjno-historyczną oraz kulturową.

Położenie Raczek stwarza dobre warunki dla rozwoju indywidualnej i zorganizowanej turystyki pieszej, rowerowej czy samochodowej. Sprzyjać temu może również przebiegający przez gminę szlak wodny rzeki Rospudy. Rzeka Rospuda przepływa przez część środkową Gminy Raczki, jest jedną z najbardziej niezwykłych rzek Pojezierza Zachodniosuwalskiego, na wielu odcinkach ma charakter rzeki podgórskiej. Jezioro Bolesty jest jednym z najdłuższych na szlaku rzeki Rospudy - długość 5,8 km przy szerokości 400 m. Głębokość jeziora - 16,2 m.

Gmina Raczki posiada także bardzo ciekawą zabudowę architektoniczną z zachowaniem licznych zabytków wzniesionych z udziałem architektów i artystów włoskich (Piotr Aigner, Henryk Marconi, Giovanni Batista, Nicola de Angelis, Carlo Aurelii, Antonio Canova),

1. Pozostałości zespołu parkowo - pałacowego Ludwika Michała Paca w Dowspudzie:
 - portyk (1820 - 1823),
 - wieża (1820 - 1823),
 - piwnice (1820 - 1824),
 - kordegarda (1820 - 1827),
 - pozostałości parku zaprojektowanego przez Johna Hiltona w stylu krajobrazowym angielskim.
2. Raczki - zachowany układ urbanistyczny (XVI - IX w.) - centrum miejscowości.
3. Kościół z 2 połowy XVII w. przebudowany ok. 1825 r. oraz cmentarz parafialny z XIX w. - w Raczkach.

Spore znaczenie dla rozwoju Gminy ma bliskość granicy Państwa. Gmina zlokalizowana jest stosunkowo niedaleko od przejść granicznych na Litwę: Budzisko (43 km), Ogrodniki (55 km). Głównymi drogami na terenie gminy są dwie drogi wojewódzkie: Suwałki - Raczki - Olecko oraz Augustów - Raczki, oraz droga krajowa S-8 w kierunku Augustowa od węzła Raczki

przy drodze ekspresowej S-61. Bezpośrednio przez obszar gminy przebiega linia kolejowa Suwałki – Olecko, która obecnie nie obsługuje przewozów pasażerskich. W chwili obecnej Gmina ma stosunkowo dobre połączenia komunikacyjne, które umożliwiają swobodny i szybki dostęp do większych aglomeracji.

Ponad 70% powierzchni gminy stanowią użytki rolne, 20% to lasy i zadrzewienia, a około 1,30% wody. Gmina Raczki zajmuje ogólną powierzchnię 14.225 ha, w tym:

Tab. 1 Powierzchnia Gminy Raczki

użytki rolne	10.505 ha	73,85 %
lasy i zadrzewienia	2.857 ha	20,08 %
wody	180 ha	1,27 %
tereny zabudowane i zurbanizowane	72 ha	0,51 %
tereny komunikacyjne	298 ha	2,09 %
nieużytki	313 ha	2,20 %

Opracowano na podstawie danych Urzędu Gminy w Raczkach

Na obszarze stanowiącym około 20% powierzchni gminy, w obrębie sandru Rospudy, występują gleby rdzawe i częściowo bielcowe zaliczane do kompleksu żytniego słabego i żytniego bardzo słabego. Należą do V i VI klasy bonitacji. W części północno – zachodniej i północno wschodniej, na obszarze stanowiącym około 40% powierzchni gminy występują gleby brunatne i bielcowe zaliczane do kompleksu żytniego bardzo słabego. W części południowej, na obszarze stanowiącym około 40% powierzchni gminy występują gleby brunatne zaliczane do kompleksu pszennego dobrego, należące do III a, III b i IV klasy bonitacji. Część gospodarstw rolnych ukierunkowanych jest na produkcję mleka, pozostałe to gospodarstwa z hodowlą trzody.¹⁴

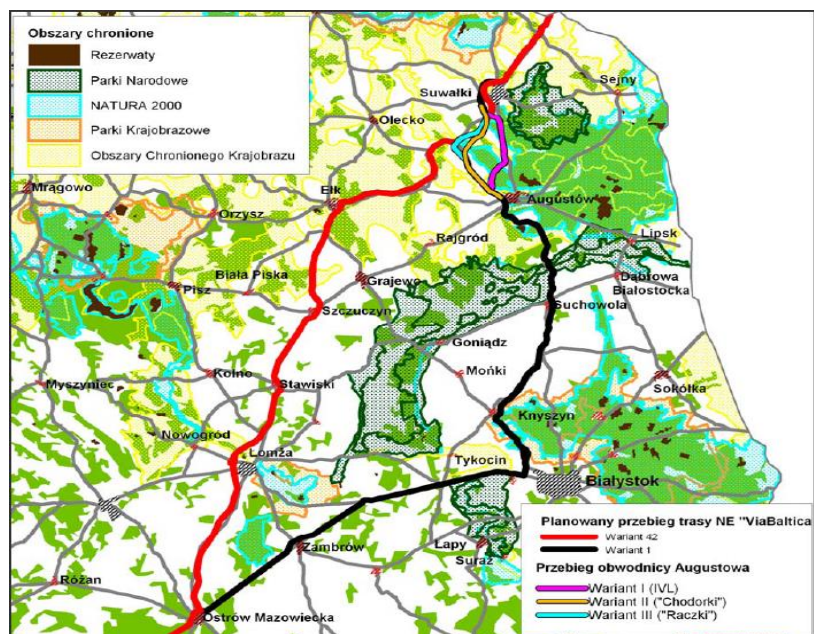
W obrębie gminy znajduje się fragment obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Rospudy”. Obszar ten charakteryzuje się wysokim stopniem naturalności i należy do jednych z cenniejszych obiektów przyrodniczych w kraju.

Rada Gminy Raczki uchwałą Nr IV/22/07 z dnia 29 stycznia 2007 roku pozytywnie zaopiniowała proponowane specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000 zlokalizowane na terenie Gminy Raczki, które „Dolinę Rospudy” włączają w obszar Natury 2000 określony symbolem PLH200005 Puszcza Augustowska.¹⁵

Rys. 4 Obszar *Natura 2000*

¹⁴ Strategia Gminy Raczki na lata 2016 - 2022

¹⁵ Tamże

Źródło: <http://siskom.waw.pl>

Strukturę administracyjną gminy tworzy 36 miejscowości wiejskich, w tym 34 sołectwa: Bakaniuk, Bolesty, Chodźki, Franciszkowo, Jankielówka, Jaśki, Józefowo, Koniecbór, Korytki, Krukówek, Kurianki Pierwsze, Kurianki Drugie, Lipowo, Lipówka, Małe Raczki, Moczydły, Planta, Podwysokie, Rabalina, Raczki, Rudniki, Sidory, Słoboda, Stoki, Sucha Wieś, Szczodruchy, Szkocja, Wasilówka, Wierciochy, Witówka, Wronowo, Wysokie, Ziółkowo, Żubrynek.

4.2. Tendencje demograficzne

Pod względem liczby ludności Gmina Raczki jest drugą co do wielkości gminą (po gminie Suwałki) w powiecie suwalskim. Charakteryzuje się jednak niskim wskaźnikiem gęstości zaludnienia – 44,5 osób/km² – 6.331 mieszkańców (stan na 31.12.2016 r.), z czego ponad 2.284 osób mieszka w samej miejscowości Raczki.

Tab. 2 Demograficzna charakterystyka Gminy Raczki – stan na dzień 31.12.2016 r.

Powierzchnia w km ²	Sołectwa	Miejscowości	Ludność		
			Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
14 225	34	36	6.099	3.077	3.022

Opracowano na podstawie danych Urzędu Gminy w Raczkach

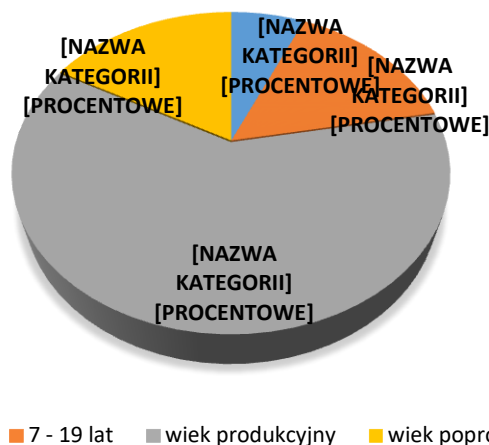
Tab. 3 Ludność Gminy Raczki według grup wiekowych – stan na dzień 31.12.2016 r.

Osoby do 18 roku życia	Dorośli	0-6 lat		7-15 lat		16-19 lat		20-60 lat	20-65 lat	Pow. 60 lat	Pow. 65 lat	Razem	
		K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
1.255	4.844	194	205	297	341	150	156	1.695	2.030	686	345	3.022	3.077

Opracowano na podstawie danych Urzędu Gminy w Raczkach

Poniżej przedstawiono alternatywne zestawienie ilustrujące liczbę ludności gminnej z podziałem na grupy wiekowe, gdzie wyodrębniono osoby w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Rys. 6 Ludność Gminy Raczki z podziałem na grupy wiekowe

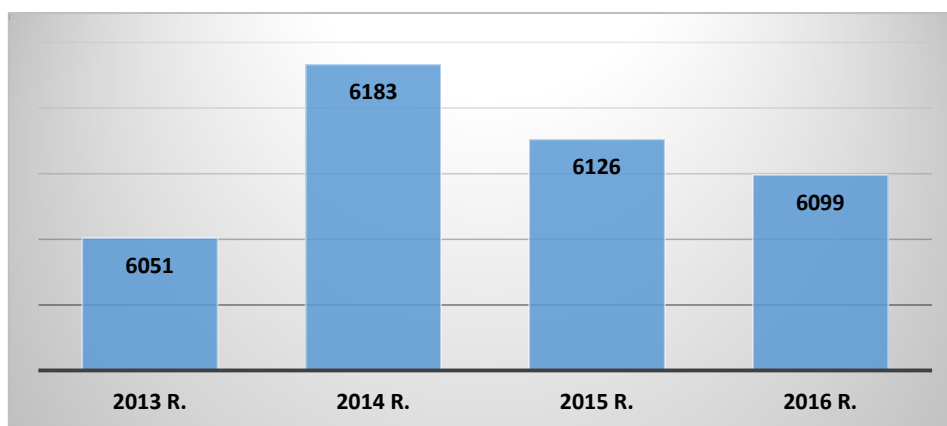

Opracowano na podstawie danych Urzędu Gminy w Raczkach

Jak wskazuje powyższa tabela oraz wykres, zdecydowaną grupę ludności stanowią osoby w wieku między 20 a 65 rokiem życia, czyli osoby w wieku produkcyjnym. Spośród 6.099 osób zamieszkujących Gminę Raczki:

- 7 % - 399 osób to dzieci do 6 roku życia,
- 15 % - 944 osoby to dzieci i młodzież w wieku od 7 do 19 lat,
- 61 % - 3.725 mieszkańców osiągnęło wiek produkcyjny (K 20 do 60 lat – 1.695, M 20 do 65 lat – 2.030),
- 17 % - 1.031 osób osiągnęło wiek poprodukcyjny (K – pow. 60 lat - 686, M – pow. 65 lat - 345).

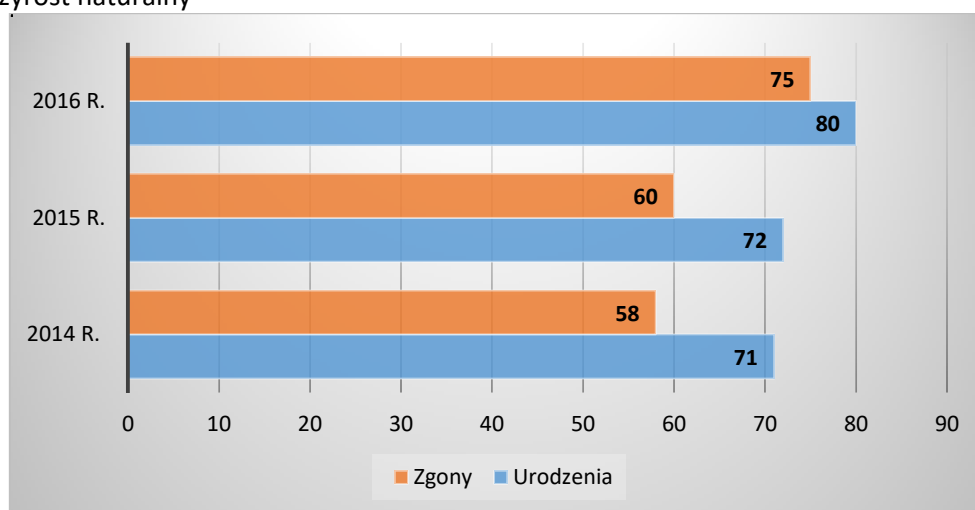
Rys. 7 Zmiany demograficzne ludności Gminy Raczki w latach 2013 - 2016

Opracowano na podstawie danych Urzędu Gminy w Raczkach

Jak ilustruje powyższe zestawienie, liczba ludności Gminy od 2014r. nieznacznie maleje. Nie jest to jednak drastyczny spadek. Pozytywnym zjawiskiem jest również przyrost naturalny notowany wśród ludności gminnej. Od kilku lat liczba urodzeń stale wzrasta, i co ważne jest większa niż liczba zgonów.

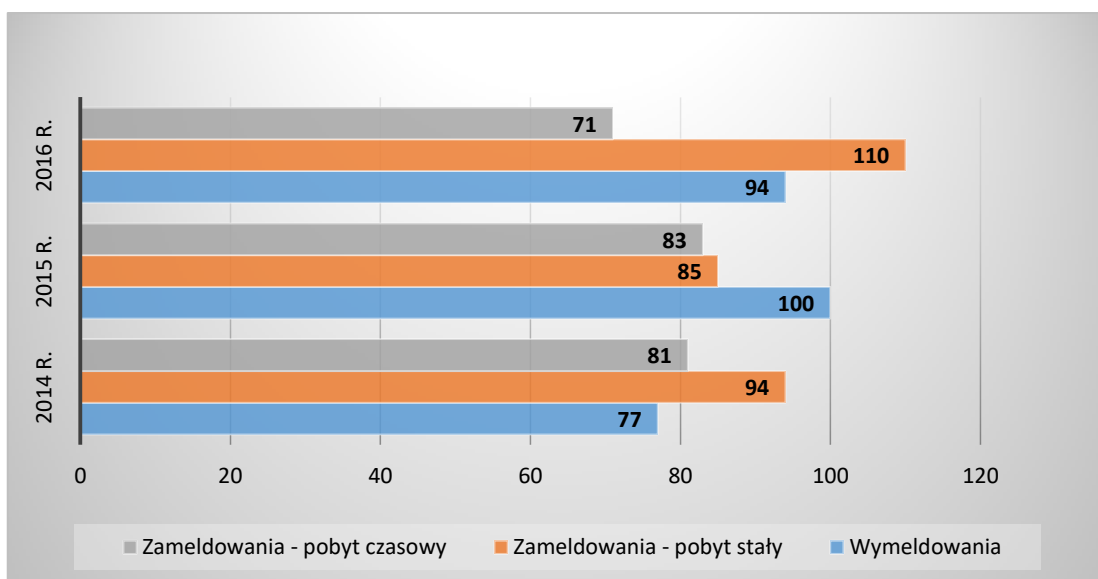
Rys. 8 Przyrost naturalny

Opracowano na podstawie danych Urzędu Gminy w Raczkach

W 2016 roku zarejestrowano 110 zameldowań na pobyt stały i 71 na pobyt czasowy oraz 94 wymeldowania. Poniższy wykres przedstawia saldo migracji na przestrzeni trzech ostatnich lat.

Rys. 9 Saldo migracji

Opracowano na podstawie danych Urzędu Gminy Raczki, stan na 31.12.2016r.

Gmina dysponuje znacznym potencjałem ludności w wieku produkcyjnym. Nie zauważa się gwałtownej tendencji starzenia się społeczeństwa - gmina posiada stosunkowo wysoki przyrost naturalny i nie jest on odbiciem ogólnej tendencji spadkowej po stronie urodzeń w Polsce.

Tabela nr 4 przedstawia rozmieszczenie ludności na terenie Gminy Raczki na przestrzeni siedmiu poprzednich lat. Największe pod względem liczby mieszkańców są miejscowości: Raczki (2.284), Józefowo (192) oraz Bakaniuk (193). Raczki spełniają rolę centrum, zamieszkuje je prawie 38% wszystkich mieszkańców gminy. Najmniej liczną miejscowością jest Ludwinowo (31 osób), zamieszkuje tu niespełna 0,5% ludności całej gminy. Tylko w 13 miejscowościach odnotowano nieznaczny wzrost liczby mieszkańców. W pozostałych liczba ta kształtuje się na tym samym lub niższym poziomie.

Tab. 4 Sołectwa Gminy Raczki z uwzględnieniem liczby mieszkańców

Rozmieszczenie ludności wg. faktycznego miejsca zamieszkania								
Lp.	Sołectwa	2010r.	2011r.	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.	2016r.
1.	Bakaniuk	179	187	190	182	190	189	193
2.	Bolesty	39	40	39	39	39	40	39
3.	Chodźki	140	143	141	138	136	150	154
4.	Franciszkowo	46	51	50	51	49	47	52
5.	Jankielówka	78	77	77	79	79	82	75
6.	Jaśki	121	121	121	121	120	119	117
7.	Józefowo	187	184	187	192	193	191	192

8.	Konieczbór	164	158	154	158	157	157	158
9.	Korytki	43	43	42	39	38	39	39
10.	Krukówek	94	89	87	89	88	88	89
11.	Kurianki Pierwsze	146	143	138	125	147	122	118
12.	Kurianki Drugie	151	151	153	150	124	136	130
13.	Lipowo	111	109	111	110	111	109	113
14.	Lipówka	153	139	137	133	132	125	117
15.	Małe Raczki	157	155	156	158	161	160	163
16.	Moczydły	114	117	117	116	122	121	122
17.	Planta	61	66	66	68	70	70	65
18.	Podwysokie	73	77	79	82	84	83	85
19.	Rabalina	57	58	59	56	57	58	58
20.	Raczki	2368	2370	2372	2373	2342	2311	2284
21.	Rudniki	197	191	192	188	188	188	194
22.	Sidory	128	127	129	130	130	126	130
23.	Słoboda	72	72	71	72	75	73	74
24.	Stoki	110	108	101	100	98	99	99
25.	Sucha Wieś	159	153	154	156	152	151	141
26.	Szczodruchy	64	64	62	60	59	61	62
27.	Szkocja/ Dowspuda	117/171	117/178	116/172	111/172	106/172	112/167	114/ 162
28.	Wasilówka	128	125	129	132	132	130	135
29.	Wierciochy/ Ludwinowo	106/30	105/30	110/30	111/30	112/30	106/31	107/ 31
30.	Witówka	82	81	81	79	79	79	79
31.	Wronowo	131	131	130	121	125	125	126
32.	Wysokie	117	119	114	122	106	105	109
33.	Ziółkowo	95	96	92	86	90	88	87
34.	Żubrynek	98	99	94	90	90	88	86
	RAZEM	6 233	6 280	6 248	6 219	6 183	6 126	6 099

Opracowano na podstawie danych Urzędu Gminy Raczki, stan na 31.12.2016r.

4.3. Zasoby Gminy Raczki

Raczki to gmina wiejska, jej główne zasoby instytucjonalne odpowiedzialne za zabezpieczenie potrzeb mieszkańców z zakresu m.in. pomocy społecznej, edukacji, kultury, ochrony zdrowia czy bezpieczeństwa to:

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
2. Gminny Ośrodek Kultury,
3. Koło Młodych Przyjaciół Ziemi Raczkowskiej
4. Świetlica Profilaktyczna
5. Gminna Biblioteka Publiczna
6. Gimnazjum w Raczkach
7. Szkoła Podstawowa w Raczkach z filią w Kuriankach Biuro Obsługi Szkół
8. Szkoła Podstawowa we Wronowie (prowadzona przez Stowarzyszenie Edukator w Łomży),
9. Zespół Szkół w Dowspudzie (prowadzona przez Powiat Suwałki), W ramach Zespołu Szkół funkcjonuje: Czteroletnie technikum oraz Policealna szkoła dla dorosłych,
10. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej *Koramed*,
11. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
12. Zespół Interdyscyplinarny Gminy Raczki.
13. HOSTEL dla ofiar przemocy prowadzony przez PCPR Suwałki,
14. Ochotnicza Straż Pożarna w Raczkach, Wierciochach, Stokach, Suchej Wsi i Sidorach,
15. Klub Sportowy *Polonia*
16. Koło Wędkarskie PZW Rak Raczki
17. Stowarzyszenie *Serce Wronowa*
18. Parafialny Zespół *Caritas* przy Parafii Trójcy Przenajświętszej w Raczkach

Na uwagę zasługuje również fakt, iż Gmina Raczki aktywnie działa w sferze społecznej poprzez m.in. przynależność do następujących organizacji pozarządowych:

1. Ekologiczne Stowarzyszenie Gmin *Rospuda*,
2. Związek Gmin Wiejskich Województwa Podlaskiego

Główną instytucją zajmującą się pomocą osobom i rodzinom dotkniętym zjawiskiem przemocy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach, który od 2011r. koordynuje działania Zespołu Interdyscyplinarnego Gminy Raczki.

Gmina Raczki od lat boryka się z problemem związanym ze zbyt małą ilością instytucji wspierających działania ustawowe w zakresie m.in. przeciwdziałania przemocy, zwalczania uzależnień i innych kwestii społecznych. Ograniczony dostęp do specjalistów, takich jak psycholog dziecięcy czy terapeuta, jest często przeszkodą w niesieniu skutecznej i szybkiej pomocy osobom potrzebującym. Jest to także ogromna przeszkoda w realizacji różnorodnych działań projektowych.

Duży problem dla mieszkańców wsi gminnych stanowi fakt, iż zdecydowana większość instytucji pomocowych mieści się w samych Raczkach lub w pobliskich miastach, co często jest

przeszkodą do skorzystania z pełnej oferty pomocowej, profilaktycznej czy edukacyjnej oferowanej przez konkretne instytucje.

4.4. Infrastruktura techniczna i mieszkaniowa

Infrastruktura techniczna to sieci przesyłowe i związane z nimi obiekty świadczące niezbędne usługi na danej przestrzeni (osiedle, dzielnica, miasto, gmina czy zakład przemysłowy) w zakresie energetyki, dostarczania ciepła, wody, usuwania ścieków i odpadów, transportu, teletechniki i tym podobnych. Stan infrastruktury technicznej na danym terenie jest jednym z ważniejszych czynników określających standard życia mieszkańców, mający wpływ na realne możliwości rozwoju.

Infrastruktura drogowa

Infrastruktura drogowa Gminy Raczki od kilku lat ulega zdecydowanej poprawie. Jest to spowodowane m.in. budową tzw. Obwodnicy Augustowa. Obecnie sieć drogową na obszarze Gminy tworzą:

- droga krajowa DK – 8 - na terenie Gminy Raczki zrealizowano odcinek drogi ekspresowej S61 - „Obwodnicy Augustowa w ciągu drogi krajowej nr 8”. Droga krajowa nr 8 krzyżuje się z drogą ekspresową nr 61 w Węźle Raczki, skąd obie drogi rozchodzą się w kierunku Augustowa i Suwałk. Jest to droga jednojezdniowa, w tym 2 pasy ruchu z twardymi pobocznymi. Droga krajowa nr 8 na odcinku Raczki (Węzeł Raczki) - Augustów o długości 21,5 km, odcinek na terenie gminy Raczki ma długość 7,65 km, w tym.
- drogi wojewódzkie – dwa odcinki: droga wojewódzka nr 664 (Raczki – Augustów – Lipsk – granica państwa) i droga wojewódzka nr 655 (Kąp – Wydmyny – Olecko – Raczki – Suwałki – Rutka-Tartak). Łączna długość wynosi 21 786 metrów bieżących, klasy G (główniej) o nawierzchni MB. Drogi wojewódzkie to drogi stanowiące połączenia między miastami, mające znaczenie dla województwa oraz drogi o znaczeniu obronnym, nie zaliczone do dróg krajowych.
- 11 odcinków dróg powiatowych (1123B; 1183B; 1184B; 1185B; 1189B; 1190B; 1119B; 1120B; 1123B; 1125B; 1147B) o łącznej długości 65,5 km. Są to drogi klasy L i Z, z nawierzchnią bitumiczną (MB – 34 545 mb) oraz nawierzchnią żwirową (30930 mb). Drogi powiatowe spełniają ważną funkcję w komunikacji masowej łącząc miejscowości gminy z siedzibą władz samorządowych i ośrodkami usług, a także z sąsiednimi miejscowościami. Stan dróg powiatowych jest zadawalający.
- sieć dróg gminnych (48 odcinków) o długości 84,68 km, posiadających klasę L o nawierzchni bitumicznej (26 377 mb) i nawierzchnię żwirową (58 303 mb). Drogi gminne i ulice uzupełniają sieć dróg układu podstawowego, obsługują ruch gminny, ułatwiają połączenia między

sołectwami oraz dojazdy do pól, łąk, pastwisk i lasów, oraz do miejsc zamieszkania, pracy, usług i wypoczynku. Stan techniczny dróg gminnych wymaga większej lub mniejszej interwencji. W miarę możliwości uwarunkowanych posiadanymi środkami finansowymi, drogi i chodniki są sukcesywnie naprawiane i remontowane, utrzymywane w stanie nadającym się do eksploatacji.¹⁶

Dodatkowo stan nawierzchni zarówno dróg gminnych, powiatowych jak i samych ulic w miejscowości Raczki w latach 2007-2016 uległ zdecydowanej poprawie. Dokonano m.in. przebudowy dróg o nawierzchniach żwirowych o łącznej dł. 7,3km, wykonano także nawierzchnie bitumiczne na drogach o łącznej dł. 25,4km.

Lokalizacja oraz dostępność komunikacyjna Gminy Raczki to jedne z ważniejszych czynników determinujących możliwość jej rozwoju. Korzystne usytuowanie geograficzne oraz nowe połączenia komunikacyjne (np. Obwodnica Augustowa) stanowiąc mogą bardzo ważny czynnik dla rozwoju i powstania wielu nowych rodzajów działalności gospodarczej.

Infrastruktura energetyczna

Infrastruktura elektroenergetyczna znajdująca się na terenie Gminy Raczki umożliwia pełne zaspokojenie potrzeb odbiorców z terenu gminy. Głównymi liniami zasilania energetycznego gospodarstw domowych w gminie są:

- linia SN-15 kV zasilana ze stacji 110/15 kV Augustów oraz stacji 110/15 kV Olecko;
- linia SN-20 kV ze stacji 110/20 kV Strefa Suwałki oraz stacji 110/20 kV Filipów.

Infrastruktura wodociągowa i kanalizacyjna

Gmina Raczki wyposażona jest w 160 kilometrową sieć wodociągową, z której korzysta 99% ludności. Woda z wodociągu dociera do wszystkich miejscowości w gminie. Gmina posiada trzy stacje wodociągowe w miejscowościach: Raczki, Wierciochy i Podwysokie.

Zaopatrzeniem Raczek i okolicznych wsi w wodę zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Raczkach. Zakład świadczy usługi dla mieszkańców Gminy w zakresie dostarczania wody oraz odprowadzania ścieków.

Na terenie gminy tylko miejscowość Raczki i część Dowspudy posiadają sieć kanalizacji sanitarnej. Łączna długość kanalizacji sanitarnej wynosi 18,2 km, z czego 15 km w miejscowości Raczki i 3,2 km w miejscowości Małe Raczki. Ścieki z obu miejscowości odprowadzane są do mechaniczno – biologicznej oczyszczalni ścieków zlokalizowanej między ww. miejscowościami na terenie wsi Dowspuda. Obecnie 37 % ludności gminnej korzysta z sieci kanalizacyjnej.¹⁷

¹⁶ Strategia Gminy Raczki na lata 2016 - 2022

¹⁷ Strategia Gminy Raczki na lata 2016 - 2022

Gmina posiada jedną mechaniczno – biologiczną oczyszczalnię ścieków w miejscowości Dowspuda.

Infrastruktura mieszkaniowa

Według danych GUS w gminie w 2016 roku oddano do użytku 10 mieszkań. Na każdych 1000 mieszkańców oddano więc do użytku 1,67 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. 100,0% mieszkań zostało przeznaczonych na cele indywidualne. Wśród mieszkań o przeznaczeniu indywidualnym 100,0% zostało przeznaczonych na użytek własny (dane GUS 2016).¹⁸

Jednym z problemów infrastrukturalnych Gminy Raczki jest brak lokali socjalnych, które mogłyby zaspokoić potrzeby mieszkaniowe rodzin w sytuacji kryzysowej (pożar, eksmisja itp.). W związku z powyższym należałoby rozważyć możliwość stworzenia w zasobach gminy co najmniej dwóch mieszkań socjalnych lub innych lokali, w których w sytuacjach kryzysowych można byłoby zapewnić *dach nad głową* osobom zagrożonym bezdomnością.

4.5. Rynek pracy i przedsiębiorczość

Stabilizacja każdej jednostki czy rodziny zależy w dużej mierze od pozycji na rynku pracy, co bezpośrednio przekłada się na warunki i możliwości materialne jakimi dysponują ludzie.

Według danych statystycznych GUS w gminie na 1000 mieszkańców pracuje 87 osób, 37,8% wszystkich pracujących stanowią kobiety, a 62,2% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w 2016r. wynosiło 4,7% (5,6% wśród kobiet i 4,0% wśród mężczyzn). Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy, 289 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 48 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy. Ponad 70% aktywnych zawodowo mieszkańców pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo), 11,7% w przemyśle i budownictwie, a 6,1% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,4% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).¹⁹

Należy pamiętać, iż statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształca zjawisko bezrobocia utajonego oraz powszechność tzw. *pracy na czarno*. Niemniej jednak długotrwałe bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stopniowo obniża się, co prowadzić może w konsekwencji do wykluczenia społecznych jednostek.

¹⁸ www.polskawliczbach.pl/gmina

¹⁹ Tamże.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze. Długotrwałe pozostawanie bez zatrudnienia, przyczynia się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci dezintegracji rodziny a także zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. Najbardziej dramatyczną sytuację mają rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

Według danych GOPS w Raczkach liczba osób biernych zawodowo, niezarejestrowanych w urzędzie pracy, od kilku lat pozostaje na podobnym poziomie. Osoby długotrwałe bezrobotne, często nie posiadające odpowiedniego wykształcenia czy kwalifikacji zawodowych, mimo zdecydowanej poprawy na rynku pracy, nie aktywizują się zawodowo. Od lat pozostają beneficjentami systemów pomocowych. Dominującą formą pomocy są świadczenia pieniężne oraz rzeczowe, głównie w postaci artykułów żywnościowych.

Podstawowe znaczenie w pomocy w wychodzeniu z długotrwałego bezrobocia ma niewątpliwie praca socjalna, polegająca między innymi na rozbudzaniu motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie. Skutecznym narzędziem w pracy z osobami biernymi zawodowo jest też kontrakt socjalny, który pozwala, by pomoc (jej forma, wysokość i okres świadczenia) uzależniona była od rzeczywistej aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

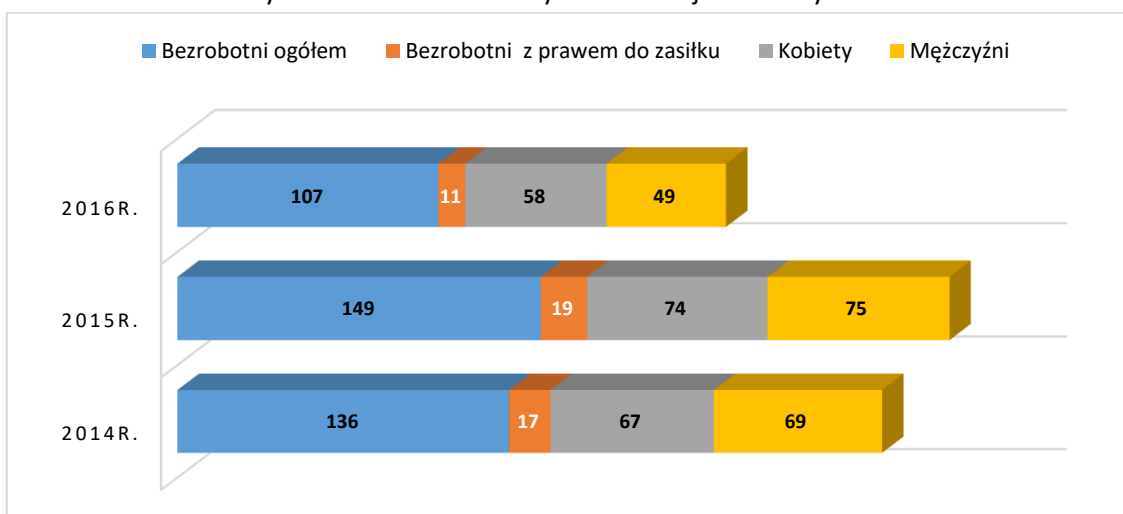
Należy pamiętać, iż długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa beczynność zawodowa i nieregulowany tryb życia wywołują często zachowania patologiczne, niejednokrotnie skierowane na rodzinę. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga wielopłaszczyznowych, interdyscyplinarnych form oddziaływania.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w Gminie Raczki w roku 2016 wynosiła ok. 4,7% (w 2015r. - 6,6%).²⁰ Należy pamiętać, iż wskaźnik ten nie odzwierciedla faktycznego stanu bezrobocia w gminie, dane nie uwzględniają bowiem osób biernych zawodowo, niezarejestrowanych w urzędach pracy.

Liczba osób bezrobotnych z terenu gminy, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Suwałkach przedstawiona została na poniższym diagramie.

²⁰ Tamże.

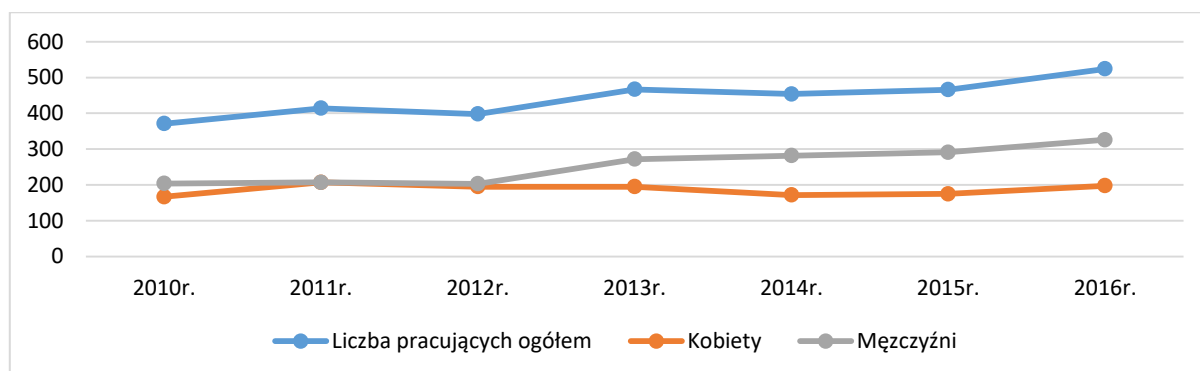
Rys. 10 Liczba bezrobotnych mieszkańców Gminy Raczki zarejestrowanych w PUP Suwałki

Opracowanie własne na podstawie danych z PUP Suwałki

Z powyższego wykresu wynika, iż liczba bezrobocia rejestrowanego nieznacznie, ale systematycznie spada. Na koniec 2016r. w PUP w Suwałkach zarejestrowanych było jedynie 107 osób z Gminy Raczki.

Rys. 11 Liczba osób pracujących na terenie Gminy Raczki według płci

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak podaje GUS na koniec 2016r. liczba pracujących z Gminy Raczki wyniosła łącznie 524 osoby, w tym 198 kobiety i 326 mężczyzn.²¹ Jak widać kobiety w dalszym ciągu stanowią grupę społeczną, która jest szczególnie zagrożona bezrobociem. Przyczyny tego zjawiska są wielopłaszczyznowe, to m.in. postrzeganie kobiet przez pracodawców jako mało dyspozycyjnych. Także suwalski rynek pracy oferuje głównie zatrudnienie w branży związanej z budownictwem, transportem czy produkcją.

²¹ Tamże.

4.6. Ochrona zdrowia i profilaktyka uzależnień

Na terenie gminy działają dwa niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej: NZOZ KORAMED prowadzony przez KORMED sp. z o.o oraz NZOZ Vita.

NZOZ KORAMED obejmuje podstawową opieką zdrowotną 5.228 pacjentów z Gminy Raczki (2.612 mężczyzn i 2.616 kobiet). Usługi medyczne świadczy trzech lekarzy: lekarz specjalista medycyny rodzinnej i chorób wewnętrznych, lekarz specjalista medycyny rodzinnej i chorób dziecięcych oraz lekarz rezydent. Opiekę pielęgniarską sprawuje pięć pielęgniarek: dwie pielęgniarki środowiskowo – rodzinne, pielęgniarka szkolna, pielęgniarka praktyki oraz jedna położna.

W NZOZ Vita przyjmuje stomatolog oraz lekarz ginekolog z położną. W miejscowości Raczki mieści się także jeden prywatny gabinet stomatologiczny.

Stosunkowo nieduża odległość od Suwałk gdzie funkcjonują liczne przychodnie i szpitale specjalistyczne, dają dodatkowe poczucie bezpieczeństwa w zakresie ochrony zdrowia mieszkańcom Gminy Raczki.

Szeroko rozumianą profilaktyką uzależnień oraz pomocą osobom i rodzinom dotkniętym problem uzależnienia, zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Raczkach. W jej skład wchodzi siedmiu członków, m.in. pielęgniarka środowiskowa, lekarz rodzinny, pracownik socjalny, przedstawiciel policji, Urzędu Gminy oraz przedstawiciel oświaty. Główne zadania Komisji to:

1. Zwiększanie dostępności do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i współuzależnionych.
2. Udzielanie pomocy specjalistycznej rodzinom z problemem uzależnienia.
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami, w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży.
4. Kierowanie na leczenie osób uzależnionych.

GKRPA w Raczkach finansuje także działalność Punktu Konsultacyjnego, mieszczącego się w budynku NZOZ KORAMED w Raczkach. W Punkcie zatrudniony jest certyfikowany terapeuta zajmujący się pomocą osobom uzależnionym oraz współuzależnionym. Konsultacje specjalistyczne odbywają się dwa razy w miesiącu, są całkowicie bezpłatne.

4.7. Organy wsparcia społecznego

Placówką realizującą zadania pomocy społecznej na terenie Gminy Raczki jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który jest jednostką pozostającą w strukturze organizacyjnej

Gminy. Zadania OPS określają ustawy, akty wykonawcze do ustaw oraz Statut Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raczkach stanowiący Załącznik do Uchwały Nr XXVI/156/13 Rady Gminy Raczki z dnia 21 sierpnia 2013 roku w sprawie uchwalenia Statutu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raczkach (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z 2013r. poz. 3257 z późn.zm.).

Kierunki działań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej określają ustawy, rozporządzenia oraz akty normatywne, m.in. ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r., ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r., o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 r., oraz szereg innych aktów wykonawczych.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na gminę obowiązek udzielania pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Pomoc społeczna może być świadczona w formie pieniężnej i niepieniężnej, a podstawą jej przyznania - niezależnie od formy - jest przeprowadzenie wywiadu środowiskowego i wydanie na tej podstawie stosownej decyzji.

Podstawowym celem działania Ośrodka, jest rozpoznawanie i zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin, które własnym staraniem nie są w stanie pokonać trudności życiowych oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc społeczna udzielana jest ze względu na trudne sytuacje życiowe. Ustawa o pomocy społecznej nie konkretyzuje tych sytuacji, wymienia jedynie najczęstsze powody ich powstawania.

Ośrodek pomocy społecznej wykonuje dwojakiego rodzaju zadania w zakresie pomocy społecznej. Po pierwsze są to zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, po drugie zadania własne gminy. Przy realizacji zadań zleconych przez administrację rządową Ośrodek kieruje się wskazaniem wojewody, natomiast wykonując zadania własne gminy, przestrzega ustaleń Wójta i Rady Gminy.

Gmina jest obowiązana do wykonywania zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, po otrzymaniu środków finansowych na ten cel. Zadania te obejmują: przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych, opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne, organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, a także przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną. Ponadto zadania zlecone gminie obejmują realizację zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

Obowiązkowe zadania własne to takie, przy których gmina tylko w pewnym zakresie ma swobodę co do formy załatwienia danej sprawy. Natomiast w przypadku zadań pozostałych,

gmina sama decyduje, czy je zrealizuje. Katalog zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym ma charakter zamknięty i obejmuje przede wszystkim świadczenia związane z ponoszeniem przez jednostkę samorządu terytorialnego wydatków finansowych. Mianowicie są to: udzielenie schronienia, zapewnienie posiłku, oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym, przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych i celowych w różnych postaciach, opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, z wyjątkiem świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi, prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego i mieszkań chronionych, dożywianie dzieci, sprawienie pogrzebu, ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w domu pomocy społecznej. Obowiązkiem gminy jest również utworzenie i utrzymanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienia środków

na utrzymanie pracowników. Prócz tego do zadań własnych gminy należy praca socjalna oraz zadania o charakterze programowym i sprawozdawczym dla wojewody.

Jeżeli zaś chodzi o zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej to w szczególności należą do nich: przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych, pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie się, prowadzenie domów pomocy społecznej i ośrodków wsparcia o zasięgu gminnym. Ponadto gmina może podejmować inne zadania z zakresu pomocy społecznej wynikające z rozeznania potrzeb tej jednostki samorządu terytorialnego, np. tworzyć i realizować programy osłonowe.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach koordynuje także działania Zespołu Interdyscyplinarnego Gminy Raczki. Podstawowe cele i zadania Zespołu to budowanie lokalnego systemu jakości opieki i wsparcia dla rodziny i dziecka, zgodnie z zapisami ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, a także synchronizowanie i wypracowywanie standardów współpracy przedstawicieli różnych grup zajmujących się problematyką przemocy. Zadania Zespołu realizowane są przede wszystkim przez inicjowanie przedsięwzięć mających na celu zwiększenie skuteczności działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, edukację społeczności lokalnej w zakresie przeciwdziałania przemocy oraz poprawę skuteczności działań osób zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy oraz monitorowanie występowania w rodzinie zjawiska przemocy, jej rozmiarów i skutków społecznych oraz efektywności podejmowanych działań.

Szczegółową organizację i zasady funkcjonowania Ośrodka określa Regulamin Organizacyjny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raczkach stanowiący załącznik do Zarządzenia Nr 33/16 Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z dnia 31 grudnia 2016r. W OPS wg. stanu na dzień 31.12.2016r. zatrudnionych było 12 osób, w tym:

- starszy pracownik socjalny – 2 etaty,

- starszy specjalista pracy socjalnej – 1 etat,
- opiekunka – 1 etat,
- inspektor ds. świadczeń rodzinnych – 1 etat,
- inspektor ds. świadczeń rodzinnych, kancelaryjnych i kadr – 1 etat,
- starszy referent ds. świadczeń wychowawczych – 1 etat,
- kierownik - 1 etat,
- główny księgowy – 1/2 etatu,
- asystent rodziny – 1/2 etatu;
- jedna umowa zlecenie - osoba sprzątająca;
- jedna umowa o świadczenie usług – informatyk.

Wśród 12 osób zatrudnionych w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej 9 posiada wykształcenie wyższe, w tym 5 osób posiada ukończone studia podyplomowe.

Na terenie gminy pracę socjalną wykonuje 3 pracowników socjalnych. Teren gminy jest podzielony na trzy rejony opiekuńcze. W przypadku konieczności dojazdu w środowisko po terenie gminy pracownicy poruszają się samochodami prywatnymi.

4.8 Edukacja, sport i kultura

4.8.1. Edukacja i sport

„Edukacja to ogół wpływów na jednostki i grupy ludzkie, sprzyjających takiemu ich rozwojowi, aby w najwyższym stopniu stały się one świadomymi i twórczymi członkami wspólnoty społecznej, kulturowej i narodowej oraz były zdolne do aktywnej samorealizacji własnej tożsamości i własnego JA poprzez podejmowanie zadań ponadosobistych [...]”.²² To celowe oddziaływanie na jednostki w celu przekazaniu istotnych dla danego społeczeństwa wzorców.

Edukacja, rozumiana szeroko jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy i umiejętności, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jest jedną z kluczowych dziedzin polityki społecznej, zarówno w wymiarze ogólnokrajowym jak i lokalnym. Należy pamiętać, iż im bardziej wykształcone społeczeństwo, tym jednostki szybciej i lepiej potrafią się przystosować do realiów dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.

Samorząd terytorialny Gminy Raczki prowadzi jedną Szkołę Podstawową oraz Gimnazjum. Oprócz tego, funkcjonuje jedna Szkoła Podstawowa prowadzona przez Stowarzyszenie *Edukator* we wsi Wronowo. Na terenie Gminy brak jest przedszkoli, żłobków czy

²² Z. Kwieciński (1991), *Edukacja jako wartość odzyskiwana wspólnie* [w], *Edukacja*, nr 1, s. 89.

klubów dziecięcych. Funkcjonuje natomiast 6 oddziałów wychowania przedszkolnego przy Szkole Podstawowej w Raczkach.

Poniżej zaprezentowane zostały zestawienia najistotniejszych danych ze Szkoły Podstawowej w Raczkach oraz Gimnazjum w Raczkach.

Tab. 5 Liczba uczniów z podziałem na płeć w tym liczba dzieci dojeżdżających SP w Raczkach

Rok szkolny	Dziewczęta	Chłopcy	Liczba uczniów dojeżdżających	Liczba uczniów ogółem
2013/2014	154	173	177	327
2014/2015	172	195	213	367
2015/2016	176	211	227	387

Opracowanie własne na podstawie danych z SP w Raczkach

Z danych zawartych w powyższej tabeli wynika, iż liczba uczniów w Szkole Podstawowej w Raczkach nieznacznie ale systematycznie rośnie, w 2014 r. do szkoły uczęszczało 327 dzieci a w 2016 r. już 387, tj. o 60 uczniów więcej. Także liczba uczniów dojeżdżających zwiększa się, w 2016 r. dojeżdżało o 50 osób więcej w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014.

Tab. 6 Liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną w SP w Raczkach

Rok szkolny	Liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną	Liczba uczniów dojeżdżających
2013/2014	118	54
2014/2015	82	29
2015/2016	69	30

Opracowanie własne na podstawie danych z SP w Raczkach

Zwiększająca się systematycznie liczba uczniów wymusza także zwiększenie liczby oddziałów klasowych. Istotne zmiany w tym zakresie zaobserwować można w oddziałach przedszkolnych (tzw. zerówki i oddziały wychowania przedszkolnego). W roku szkolnym 2015/2016 powstały dwa dodatkowe oddziały.

Tab. 7 Liczby oddziałów klasowych w SP w Raczkach

Rok szkolny	Klasy I – VI	Oddziały przedszkolne (zerówki)
2013/2014	16	4
2014/2015	18	4
2015/2016	20	6

Opracowanie własne na podstawie danych z SP w Raczkach

Szkoła Podstawowa w Raczkach zatrudniała w roku szkolnym 2015/2016 41 nauczycieli, w tym jednego pedagoga, jednego logopedę oraz pedagoga prowadzącego zajęcia

rewalidacyjno – wychowawcze. Wśród kadry pedagogicznej znajdowało się 25 nauczycieli dyplomowanych, 12 mianowanych, 3 kontraktowych i jeden stażysta.

W roku szkolnym 2015/2016 w SP w Raczkach organizowano następujące zajęcia dodatkowe:

- Koła zainteresowań - techniczne, informatyczne, 23 koła przedmiotowe, 4 koła artystyczne oraz 2 sportowe.
- Zajęcia dodatkowe - 4 grupy korekcyjno - kompensacyjne, 4 gimnastyka korekcyjna, 5 grup logopedycznych, rewalidacyjne - 9 uczniów, zajęcia rewalidacyjno – wychowawcze 1 uczeń.

Gimnazjum w Raczkach w roku szkolnym 2015/2016 zatrudniało 24 nauczycieli: 16 dyplomowanych, 7 mianowanych i jednego nauczyciela stażystę. Do szkoły uczęszczało 194 uczniów, z czego aż 110 osób to uczniowie dojeżdżający. Poniżej zaprezentowano podstawowe dane dotyczące Gimnazjum w Raczkach.

Tab. 8 Podstawowe dane liczbowe z Gimnazjum w Raczkach

Rok szkolny	Liczba uczniów	Dziewczęta	Chłopcy	Dojeżdżający	Liczba oddziałów klasowych	Ilość nauczycieli przedmiotowych	W tym inni specjaliści
2013/2014	229	114	115	126	11	22	pedagog szkolny, który jest również terapeutą pedagogicznym i socjoterapeutą; psycholog szkolny, który jest także socjoterapeutą
2014/2015	194	98	96	108	10	23	pedagog szkolny, który jest również terapeutą pedagogicznym i socjoterapeutą; psycholog szkolny, który jest także socjoterapeutą
2015/2016	194	101	93	110	10	24	pedagog szkolny, który jest również terapeutą pedagogicznym i socjoterapeutą; psycholog szkolny, który jest także socjoterapeutą

Opracowanie własne na podstawie danych Gimnazjum w Raczkach

Gimnazjum w roku szkolnym 2015/2016 oferowało swoim uczniom zajęcia dodatkowe m.in. w postaci zajęć wyrównawczych, zajęć pozalekcyjnych (piłka siatkowa), kół zainteresowań (biologia, fizyka, matematyka, informatyka, plastyka, język angielski, chemia, geografia oraz historia). W szkole odbywały się także zajęcia terapeutyczne: zajęcia korekcyjno - kompensacyjne, zajęcia terapii pedagogicznej i zajęcia psychologiczne o charakterze terapeutycznym.

W roku szkolnym 2015/2016 zrealizowano następujące programy profilaktyczne oraz edukacyjno - terapeutyczne.

- Programy profilaktyczne: Rzuć palenie razem z nami, Światowy Dzień Rzucania Palenia, Dzień walki z AIDS, Suwalska Kampania Białej Wstążeczki „Stop Przemocy”.
- Programy edukacyjno - terapeutyczne: *Ortografitti*, *Jak żyć z ludźmi*, Trening Zastępowania Agresji.
- Akcje: *Bezpieczne wakacje*, *Trzymaj formę*, *Żyj smacznie i zdrowo*, *Rakoobrona*, *Kleszcz mały czy duży nic dobrego nie wróży*.

Łącznie w gminnych placówkach oświatowych w 2016 r. pracowało 65 pedagogów. Samorząd gminny zatrudnia 41 nauczycieli dyplomowanych, 19 mianowanych, 4 kontraktowych oraz 1 nauczyciela stażystę. Istotny jest fakt, iż większość z pedagogów stale podnosi swoje kwalifikacje, kontynuując naukę na studiach podyplomowych oraz dążąc do osiągnięcia kolejnych etapów awansu zawodowego.

Na terenie Gminy Raczki funkcjonuje również Zespół Szkół im. gen. Ludwika Michała Paca w Dowspudzie, dla którego jednostką prowadzącą jest Starostwo Powiatowe w Suwałkach. W ramach Zespołu Szkół funkcjonuje:

- **Czteroletnie technikum kształcące w zawodach:** technik weterynarii, technik hodowca koni, technik rolnik, technik ekonomista, technik hotelarstwa, technik obsługi turystycznej, technik agrobiznesu.
- **Policealna szkoła dla dorosłych**, kształcąca w zawodzie technik weterynarii oraz organizująca kursy kwalifikacyjne w zawodach: technik rolnik, technik hodowca koni, technik ekonomista, technik hotelarstwa.

Na terenie gminy funkcjonuje także Biuro Obsługi Szkół. Obsługuje ono wszystkie szkoły prowadzone przez samorząd, organizuje także dowożenie uczniów z pobliskich wsi do Szkoły Podstawowej i Gimnazjum.

Do najistotniejszych zadań Biura należy:

- prowadzenie scentralizowanej obsługi finansowej, księgowej oraz kadrowej;
- sporządzanie sprawozdań, opracowywanie planów dochodów i wydatków budżetowych;
- opracowywanie zbiorczych projektów, planów i analiz ekonomicznych oraz sprawozdań i informacji z zakresu oświaty i wychowania;
- sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem dyscypliny budżetowej przez szkoły;
- prowadzenie spraw administracyjno-gospodarczych, zaopatrzeniowych oraz bieżących remontów szkół;
- organizowanie dowożenia dzieci do szkół, zapewnianie opieki w czasie dowozu.

Szkoły podporządkowane samorządowi gminnemu funkcjonują w oparciu o podział terenu gminy na rejony szkolne, co łączy się z organizacją dowozu uczniów z odległych miejscowości. W tym celu gmina dysponuje czterema pojazdami przystosowanymi do przewozu dzieci: dwoma autokarami szkolnymi oraz dwoma busami. Dowozy dzieci odbywają

się w godzinach od 6:30 do 16:30. Do obsługi przewozu uczniów zatrudnionych jest 4 kierowców i 4 opiekunów.

Tab. 9 Liczba uczniów dojeżdżających z terenu Gminy Raczki

Rok szkolny	Liczba uczniów dojeżdżających SP Raczki	Liczba uczniów dojeżdżających SP Raczki - oddziały zerowe	Liczba uczniów dojeżdżających Gimnazjum
2013/2014	177	54	126
2014/2015	213	29	108
2015/2016	227	30	110

Opracowanie własne na podstawie danych Gimnazjum w Raczkach

Podsumowując, należy podkreślić iż elementem, który ma istotny wpływ na lokalną politykę społeczną, jest między innymi zapewnienie opieki żłobkowej i przedszkolnej, co może znacznie ułatwić powrót kobietom na rynek pracy. Dlatego ważne jest aby ten aspekt znalazł realne odzwierciedlenie w planowaniu działań przez władze lokalne.

Sport oraz szeroko pojmowana kultura fizyczna na terenie gminy rozwijana jest przede wszystkim poprzez klub piłkarski *Polonia Raczki*. Klub posiada również cztery drużyny młodzieżowe, liczące ok. 80 osób, a także drużynę seniorów liczącą ok. 20 osób.

Na terenie gminy odbywają się cykliczne imprezy sportowe:

- *Gimnazjada Sportów Zespołowych*,
- Szkolna Olimpiada Sportowa,
- Dni Sportu,
- Halowa Liga Piłki Nożnej o Puchar Wójta Gminy Raczki,
- Turniej Tenisa Stołowego o Puchar Wójta Gminy Raczki,
- Mikołajkowy Turniej Piłki Nożnej o puchar Przewodniczącego Rady Gminy Raczki.

Infrastrukturę sportową w Gminie tworzą dwa stadiony sportowe w Raczkach i Dowspudzie oraz boiska przyszkolne: boisko wielofunkcyjne przy Gimnazjum w Raczkach oraz boisko osiedlowe.

Gmina posiada nowoczesną halę sportową wybudowaną na terenie Szkoły Podstawnej i Gimnazjum. Mieszkańcy mogą również korzystać z dwóch siłowni zewnętrznych tzw. *pod chmurką*, jedna znajduje się w Dowspudzie, druga w Raczkach.

4.8.2. Kultura w Gminie Raczki

Najważniejszą jednostką w Gminie Raczki, związaną z szeroko rozumianą kulturą jest Gminny Ośrodek Kultury w Raczkach. Jest to samorządowa instytucja kultury działająca na zasadach przewidzianych ustawą o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

Placówka działa w oparciu o dotację z budżetu gminy i środki pozyskiwane z projektów. Na czele GOK stoi dyrektor, który zarządza całokształtem działalności i jest za nią odpowiedzialny. Terenem działania GOK jest Gmina Raczki. Placówka prowadzi swoją działalność przy uwzględnieniu możliwości finansowych, lokalowych, kadrowych i stanu wyposażenia w odpowiedni sprzęt. Działalność ośrodka jest wielopłaszczyznowa, zmierza głównie w kierunku edukacji artystycznej, przygotowania do aktywnego uczestnictwa w kulturze, kształcenia pasji, zainteresowań, organizacji czasu wolnego, dostarczenia rozrywki a także kultywowania bogatej historii regionu. Misją instytucji jest pomnażanie podstawowego społecznego zasobu jakim jest kultura. Pracownicy GOK realizują wielokierunkową działalność kulturalną, edukacyjną i społeczną, pracownicy starają się tworzyć mieszkańcom gminy możliwości korzystania z różnych form życia kulturalnego i rekreacji, promując szczególnie działania, które sprzyjają integracji społeczności lokalnej.

Gminny Ośrodek Kultury w 2016 r. dysponował następującymi zasobami kadrowymi:

- dyrektor - $\frac{3}{4}$ etatu
- specjalista d.s. administracyjno – technicznych - 1 etat
- księgowa – $\frac{1}{8}$ etatu
- pomoc biurowa- $\frac{3}{4}$ etatu
- pracownik gospodarczy -1 etat

Do prowadzenia warsztatów i zajęć tematycznych GOK zatrudnia instruktorów:

- instruktor zajęć muzycznych - nauka gry na gitarze / 3 godz. tygodniowo/
- instruktor zajęć rytmiczno - wokalnych / 3 godz. tygodniowo/
- instruktor zajęć plastycznych / 3 godz. tygodniowo/
- instruktor zajęć tanecznych / 3 godz. tygodniowo/

W siedzibie GOK znajduje się *Galeria nad Rospudą* w której, oprócz ekspozycji stałej, odbywają się wystawy regionalnych malarzy, fotografików czy innych artystów. Ośrodek prowadzi także *Raczkowski Dom Regionalny* w którym zgromadzono bogatą kolekcję eksponatów związanych z dawną kulturą, rękodzielnictwem i dawnym życiem codziennym mieszkańców Gminy.

Niezwykle interesującym i ważnym przedsięwzięciem realizowanym w GOK jest projekt *Raczkowskie Archiwalia*. To działania związane z obszarem dziedzictwa kulturowego polegające w dużej mierze na prowadzeniu i rozbudowywaniu lokalnego archiwum cyfrowego. Działania *Raczkowskich Archiwaliów* (www.facebook.pl/raczkowskie.archiwalia) spotkały się z dużym zainteresowaniem, nie tylko społeczności lokalnej, ale i osób niezwiązanych z regionem. Obecnie *Raczkowskie Archiwalia* liczą 2.082 fanów (stan na luty 2017). Archiwalia to nie tylko publikacja zdjęć dawnych Raczek i okolic, to coraz częściej także spotkania dyskusyjne, prezentacje filmów,

nagrań audio, instalacji historycznych, wystawy czy publikacje. Projekt ten zakłada jak największe zaangażowanie społeczności lokalnej w budowę archiwum cyfrowego oraz zachowania dziedzictwa kulturowego poprzez wzmacnianie więzi pokoleniowych i pogłębianie świadomości wagi historii. Dotychczas Raczkowskie Archiwalia pozyskały 6,5 tysiąca formatów A4 materiałów roboczych, co daje w średnim przeliczeniu ok. 23 tysiące fotografii i dokumentów. Materiały pozyskano od 196 osób, głównie mieszkańców Gminy Raczki oraz instytucji.

W 2016 r. działalność kulturalno-oświatowa Gminnego Ośrodka Kultury w Raczkach polegała na organizowaniu i prowadzeniu różnorodnych form edukacji artystycznej, kulturalnej, społecznej i naukowej, kierowanej do odbiorców wszystkich grup wiekowych, poprzez popularyzowanie twórczości artystycznej z różnych dziedzin sztuki. Zorganizowano 67 przedsięwzięć artystyczno - kulturalnych. Celem wielopłaszczyznowych działań było promowanie wzorów aktywnego uczestnictwa w kulturze oraz podejmowanie działań integracyjnych w sferze kultury a także rozbudzanie zainteresowań oraz potrzeb kulturalnych, przygotowywanie do odbioru i tworzenia wartości kulturalnych.

Ośrodek Kultury to również miejsce w którym tworzone są warunków do działalności amatorskiego ruchu artystycznego. W strukturze GOK funkcjonują kilka amatorskich zespołów artystycznych:

- Zespół śpiewaczy *Gozdawa*;
- Zespół wokalny – instrumentalny *Raczkowiaci*;
- Zespół śpiewaczy muzyki tradycyjnej *Zorniczeńka*;
- Orkiestra Dęta OSP w Raczkach;
- Zespoły taneczne: *Lilt* - starsze mażoretki i *Lilki* - młodsze mażoretki;

Oprócz tego w placówce odbywają się zajęcia cykliczne, zajęcia stałe i warsztatowe.

Pamiętać należy, iż niezwykle ważnym elementem budowania tożsamości i integracji lokalnej jest edukacja regionalna. W tej kwestii niewątpliwie wielopłaszczyznowe działania Gminnego Ośrodka Kultury w Raczkach zasługują na uznanie i kontynuację.

4.9. Bezpieczeństwo publiczne

Poczucie bezpieczeństwa należy do podstawowych potrzeb każdego człowieka, ma decydujący wpływ na funkcjonowanie zarówno jednostek jak i grup społecznych. Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa społeczności lokalnej jest jednym z podstawowych działań podejmowanych przez Policję. Posterunek Policji funkcjonował w Raczkach do 2014 r., po rozwiązaniu placówki główną instytucją zapewniającą bezpieczeństwo mieszkańcom gminy była Komenda Policji w Suwałkach.

Od czerwca 2016 r. na terenie sąsiedniej Gminy Bakałarzewo funkcjonuje Posterunek Policji, który swoim zasięgiem obejmuje także teren Gminy Raczki. PP w Bakałarzewie zatrudnia 6 funkcjonariuszy, w tym 4 dzielnicowych (dwóch z nich obsługuje Gminę Raczki, dwóch Gminę Bakałarzewo), kierownika oraz asystenta ds. kryminalnych. Dodatkowo na terenie Gminy, od 2017 r. prowadzony jest tzw. *Punkt przyjęć interesantów*, mieści się w budynku Ośrodka Zdrowia. W Punkcie prowadzone są dyżury dzielnicowych, dwa razy w tygodniu, we wtorek w godzinach od 10.00 do 12.00 oraz w piątek od 15.00 do 17.00.

W 2016r. na terenie Gminy Raczki odnotowano 55 przestęp kryminalnych, przeprowadzono 413 interwencji policyjnych, w tym 57 zarejestrowanych jako interwencje domowe, 21 to interwencje dotyczące wykroczeń, ujawniono także dwóch nieletnich sprawców przestępstw.

Działania policji, to oprócz zapewnienia szeroko rozumianego bezpieczeństwa publicznego, także działalność profilaktyczna. W 2016 r. PP w Bakałarzewie prowadził następujące programy profilaktyczne: *Nie bądźmy obojętni*, *Bezpieczna droga do szkoły*, *bezpieczne Ferie*, *Bezpieczne Wakacje*, *Dzielnicowy bliżej nas*.

Nad bezpieczeństwem mieszkańców Gminy Raczki, oprócz Policji, czuwają także 3 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej zlokalizowane są w miejscowościach: Raczki (jednostka w KSRG), Sidory, Sucha Wieś, Stoki, Wierciochy. OSP prężnie prowadzą działalność zapobiegającą pożarom oraz interwencje w wyniku ich powstania, strażacy biorą czynny udział w akcjach ratowniczych. Ponadto stanowią centrum aktywności obywatelskich w swoich miejscowościach – organizują wydarzenia na rzecz integracji i aktywizacji lokalnej społeczności, aktywnie współpracują z instytucjami i innymi stowarzyszeniami, reprezentują OSP w innych organach samorządowych. W 2016 r. strażacy z OSP w Raczkach interweniowali 79 razy, z czego ok. 70% stanowią miejscowe zagrożenia (wypadki, kolizje itp.), a 30% pożary. Średnio od 3 do 5 alarmów to alarmy fałszywe.

Dodatkowo samorząd gminy podejmuje działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców z zakresu ruchu drogowego poprzez finansowanie oświetlenia dróg na swoim terenie. W gminie funkcjonuje 631 opraw oświetlenia ulicznego. W latach 2016/2018 planuje się utworzenie Gminnego Centrum Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego, w skład którego wchodzić mają: policja, straż pożarna oraz karetka pogotowia.

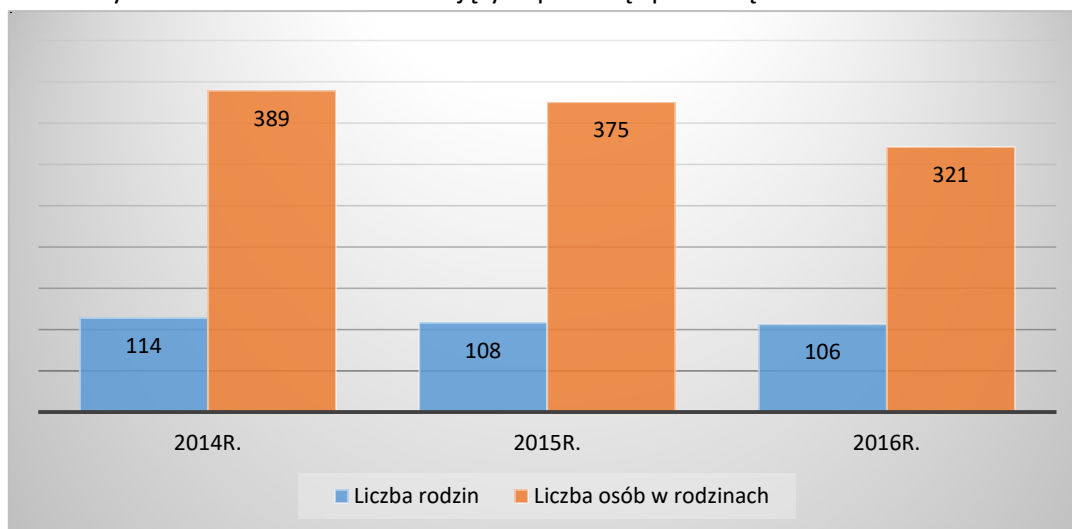
5. Diagnoza głównych problemów społecznych

5.1. Kwestie społeczne w perspektywie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Dane statystyczne gromadzone przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach są odzwierciedleniem głównych obszarów problemowych społecznych, z którymi borykają się mieszkańcy gminy. Poniżej zaprezentowano szerokie spektrum analizy beneficjentów pomocy społecznej oraz powodów przyznawania świadczeń. W poniższych zestawieniach prezentowane dane dotyczą liczby rodzin oraz liczby osób w gospodarstwach domowych dotkniętych danym problemem, gdyż zaznaczyć należy, iż skala danego problemu najczęściej wykracza poza samego świadczeniobiorcę.

W 2016 r. liczba osób w gospodarstwach domowych objętych pomocą społeczną wyniosła 321 i kształtowała się na zbliżonym poziomie w całym analizowanym okresie, jednak widoczny jest sukcesywny spadek liczby beneficjentów.

Rys. 12. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną w latach 2014-2016

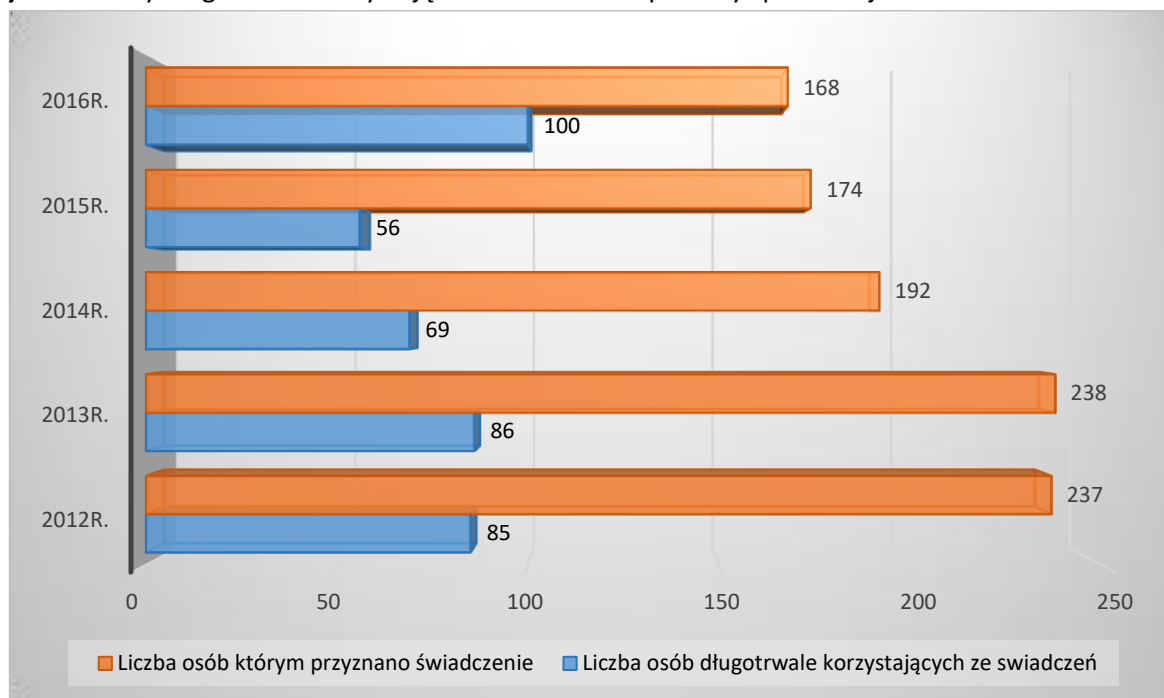
Opracowano na podstawie danych GOPS w Raczkach

W 2016 r. pracownicy socjalni przeprowadzili 318 wywiadów środowiskowych, rozeznając środowiska pod względem ich sytuacji rodzinnej, zawodowej, zdrowotnej, mieszkaniowej i materialnej. Ponadto przeprowadzono 113 wywiadów na rzecz innych jednostek (m.in.: wywiady o dobrowolną alimentację, wywiady kontrolne w rodzinach zastępczych, wywiady umożliwiające skierowanie osób z tut. gminy do ŚDŚ, wywiady na

potrzeby PCPR, wywiady oraz aktualizacje wywiadów dot. zasiłków dla opiekuna oraz specjalnych zasiłków opiekuńczych itp.). Pomocy wyłącznie w postaci pracy socjalnej udzielono 41 rodzinom. Wydano 410 decyzji administracyjnych. Ogółem liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie wyniosła 188 (w tym 85 osób z miejscowości Raczki, 103 osób z pozostałych miejscowości).

Poniższy wykres potwierdza tendencje spadkowe wśród liczby beneficjentów pomocy społecznej. W 2016 r. 168 osobom przyznano decyzją świadczenia, co stanowiło o 69 świadczeniobiorców mniej niż w roku 2012. Jednocześnie liczba osób długotrwale korzystających ze świadczeń od 2012 r. systematycznie spadała, od 85 osób w 2012 r. do 56 w 2015 r. Jednak rok 2016 przyniósł wzrost liczby beneficjentów długotrwale korzystających z pomocy społecznej do 100.

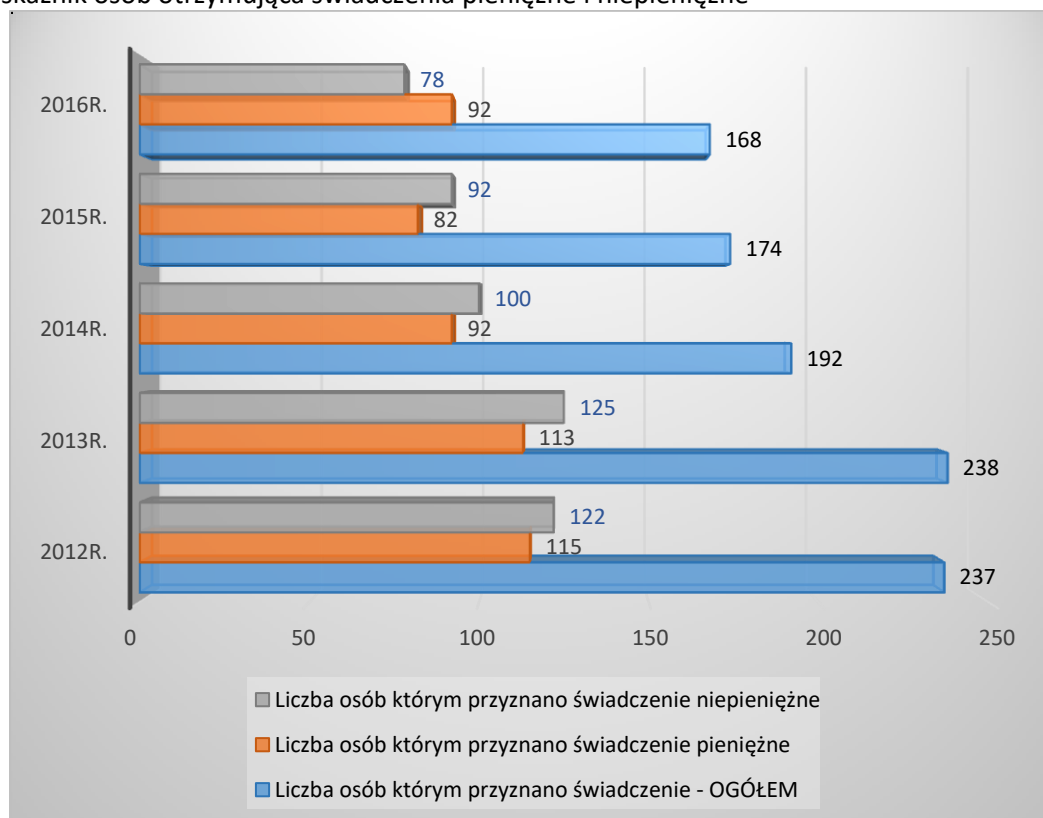
Rys. 13 Osoby długotrwale korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej

Opracowano na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej GOPS w Raczkach za 2016r.

Dane z lat 2012-2016 ukazują systematycznie malejący poziom rodzin otrzymujących świadczenia z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Zarówno wśród liczby beneficjentów pobierających świadczenia pieniężne jak i niepieniężne obserwuje się wyraźne tendencje spadkowe.

Rys. 14 Wskaźnik osób otrzymująca świadczenia pieniężne i niepieniężne

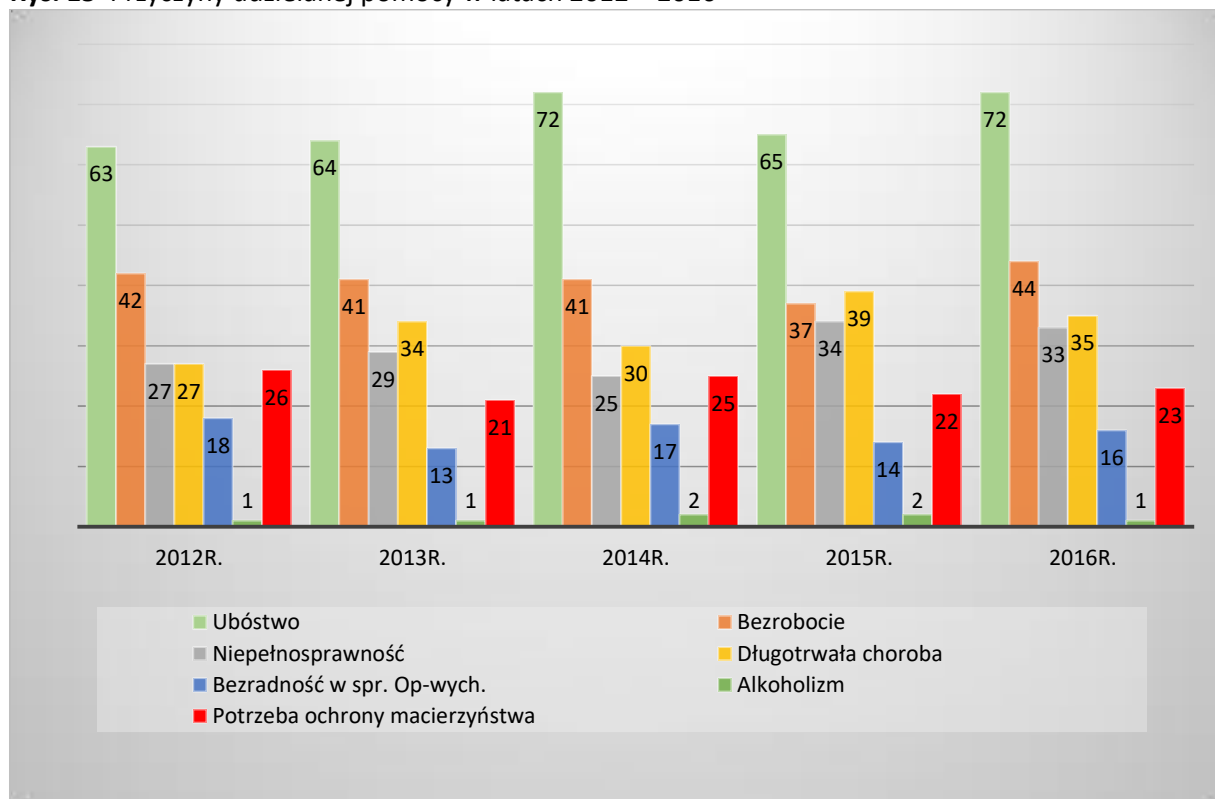
Opracowano na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej GOPS w Raczkach za 2016r.

W większości rodzin wymagających wsparcia, występuje jednocześnie wiele różnych powodów przyznania pomocy społecznej. W Gminie Raczki na przestrzeni lat 2012 – 2016 najczęstszą przesłanką przyznawania pomocy społecznej było ubóstwo, które jest pochodną innych czynników, takich jak bezrobocie, długotrwała choroba czy niepełnosprawność.

Kolejną przyczyną, w związku z którą mieszkańcy Gminy Raczki wnioskuje o pomoc z systemu pomocy społecznej, jest bezrobocie (72 rodziny). Brak zatrudnienia, który nie jest tylko indywidualnym problemem, ale niewątpliwie wpływa na życie i funkcjonowanie całej rodziny, jest źródłem problemów i patologii. W miarę przedłużania się okresu pozostawania bez pracy problemy te narastają i rodzą kolejne, takie jak ubóstwo, frustracje, izolację, bezradność życiową.

Poważną przyczyną udzielanego wsparcia w gminie jest również problem długotrwałej choroby (35 rodzin) oraz niepełnosprawności (33 rodziny). Poniżej zaprezentowano zestawienie najczęstszych przyczyn udzielania pomocy przez OPS w Raczkach na przestrzeni kilku poprzednich lat.

Rys. 15 Przyczyny udzielanej pomocy w latach 2012 – 2016

Opracowano na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej GOPS w Raczkach za 2016r.

W celu zaspokojenia niezbędnych potrzeb osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, GOPS dysponuje określonymi formami pomocy. Główne formy wsparcia, oprócz szeroko rozumianej pracy socjalnej, to realizacja świadczeń finansowych:

- pieniężnych (np. zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy),
- niepieniężnych (np. schronienie, posiłek, sprawianie pogrzebu, pomoc rzeczowa),
- usługi opiekuńcze.

Finansowanie świadczeń pomocowych jest jednym z ważniejszych zadań gminy o charakterze obowiązkowym. Do zadań finansowanych przez gminę zaliczamy m.in.:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych.

Jak przedstawia poniższa tabela w przypadku zasiłku stałego liczba świadczeniobiorców od 2014 r. jest niemal stała, w przypadku zasiłku okresowego liczba beneficjentów nieznacznie rośnie. Ilość osób, którym przyznano zasiłek celowy zdecydowanie zmalała. Liczba

korzystających z pomocy w formie usług opiekuńczych wzrosła o zaledwie jednego świadczeniobiorcę.

Tab. 10 Liczba osób, którym przyznano poszczególne świadczenia w latach 2014 – 2016

Wyszczególnienie	2014r.	2015r.	2016r.
Zasiłek stały	15	14	15
Zasiłek okresowy	29	30	33
Zasiłek celowy	55	51	37
Usługi opiekuńcze	6	7	7

Opracowano na podstawie danych GOPS w Raczkach

Najczęstszym powodem otrzymywania zasiłku okresowego od 2014 r. jest bezrobocie, w 2016 r. 14 osobom bezrobotnym przyznano to świadczenie. Długotrwała choroba i niepełnosprawność dotyczyły odpowiednio 9 i 5 rodzin uzyskujących tę formę wsparcia w 2016 r.

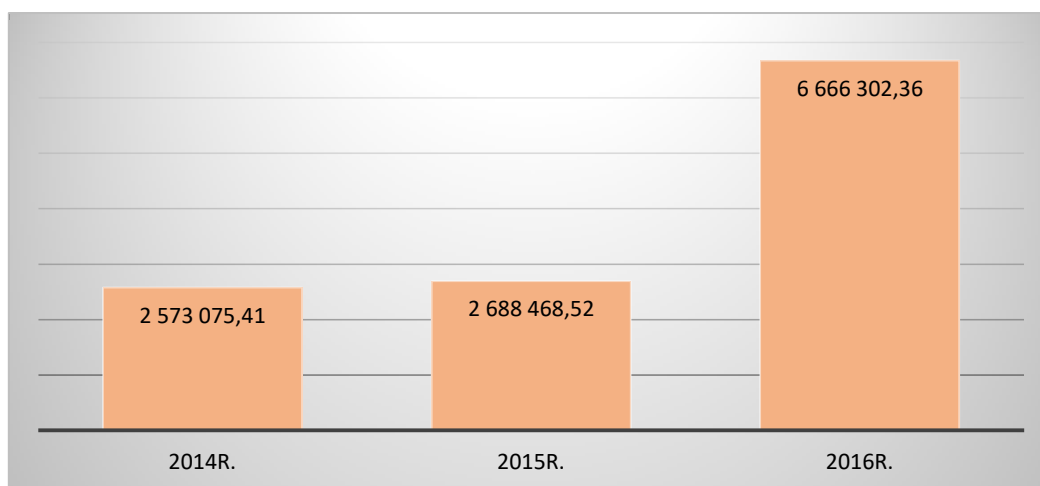
Tab. 11 Powody przyznania zasiłku okresowego

Forma pomocy		2014r.	2015r.	2016r.
Zasiłek okresowy - ogółem		29	30	33
w tym przyznane	- bezrobocia	14	16	14
	- długotrwałej choroby	9	9	9
	- niepełnosprawności	3	3	5
	- innych	3	2	2

Opracowano na podstawie danych GOPS w Raczkach

Analiza danych za okres trzech poprzednich lat pozwala zauważyć, iż wydatki OPS w 2016 r. zdecydowanie wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim. Wynika to z tego, iż od kwietnia 2016 r. system wspierania osób wychowujących dzieci został poszerzony o świadczenie wychowawcze. Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

Rys. 16 Wydatki GOPS (świadczenia oraz wydatki związane prowadzeniem ośrodka)

Opracowano na podstawie danych GOPS w Raczkach

Podstawowym celem działania Ośrodka, jest rozpoznawanie i zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin, które własnym staraniem nie są w stanie pokonać trudności życiowych oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc społeczna udzielana jest ze względu na trudne sytuacje życiowe. Ustawa o pomocy społecznej nie konkretyzuje tych sytuacji, wymienia jedynie najczęstsze powody ich powstawania.

Kształtowanie polityki społecznej to zarówno przewidywanie jak i reakcja na pojawiające się kwestie społeczne jak również odpowiadanie na bieżące potrzeby i niwelowanie negatywnych skutków narastających problemów

Jednym z problemów infrastrukturalnych Gminy Raczki jest brak lokali socjalnych, które mogłyby zaspokoić potrzeby mieszkaniowe rodzin w sytuacji kryzysowej (pożar, eksmisja itp.). Coraz częstszym problemem, z którym pracownicy OPS muszą się zmierzyć jest zagrożenie bezdomnością, które z różnych przyczyn może dotknąć mieszkańców gminy. W ostatnim roku pracownicy socjalni mieli do czynienia z pięcioma przypadkami, gdzie osoba samotna, bądź rodzina z dnia na dzień straciła „dach nad głową”.

W związku z powyższym należałoby rozważyć możliwość stworzenia w zasobach gminy mieszkań socjalnych lub innych lokali, w których w sytuacjach kryzysowych, przynajmniej na jakiś czas, do momentu znalezienia innego rozwiązania, można byłoby zapewnić dach nad głową osobom zagrożonym bezdomnością.

5.2. Kwestie dziecka i rodziny w gminie

Najważniejszym zadaniem związanym ze wspieraniem rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci i młodzieży. Rodzina powinna mieć możliwość samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami. Pomoc rodzinom powinna w miarę możliwości doprowadzić do usamodzielnienia się jej członków poprzez przewyciężenie

trudnych sytuacji życiowych przy wykorzystaniu własnych możliwości, co pozwala zwiększyć szansę na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku. Pomoc powinna służyć odbudowie i podtrzymywaniu umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnieniu ról społecznych. Zadanie to powinno być realizowane przede wszystkim poprzez:

- 1) wykorzystanie własnych możliwości w rodzinach,
- 2) wspieranie rodziców w ich funkcjach opiekuńczo – wychowawczych,
- 3) poprawę jakości życia rodzin dotkniętych ubóstwem i innymi problemami społecznymi.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach od 2012 roku jest instytucją odpowiedzialną za realizację zadań z zakresu wspierania rodziny oraz kreowanie lokalnej polityki społecznej i rozwój systemu pomocy rodzinie, przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji rodzicielskich na terenie gminy. Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach kontynuuje realizację nowych rozwiązań w zakresie wspierania rodziny, kierując się dobrem dziecka, dobrem rodziny jako naturalnego środowiska rozwoju dziecka, przy współdziałaniu instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na gminę obowiązek realizacji zadań, mających na celu stworzenie i wdrażanie spójnego systemu pomocy dziecku i rodzinie, do których w szczególności należy:

- opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- tworzenie i rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez:

- zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
- współfinansowanie pobytu dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej;
- prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej;

Wobec rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach podejmuje działania, których celem jest zapewnienie wsparcia i pomocy, szczególnie poprzez:

- analizę sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
- wzmocnienie roli i funkcji rodziny;
- rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny;
- podniesienie świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny;
- pomoc w integracji rodziny;
- przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodziny.

Zadania z zakresu wspierania rodziny w GOPS w Raczkach, są wykonywane przez pracowników socjalnych oraz asystenta rodziny. Działania podejmowane przez pracowników socjalnych koncentrowały się przede wszystkim na diagnozowaniu i analizowaniu sytuacji rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, ustalaniu przyczyn występującego w nich kryzysu,

a także wnioskowaniu do kierownika Ośrodka o przydzielenie rodzinie asystenta rodziny. Udzielana pomoc miała na celu zabezpieczenie podstawowych potrzeb rodziny oraz wzmocnienie jej w wypełnianych przez nią funkcjach (opiekuńczej, wychowawczej, ekonomicznej, socjalizacyjnej, kulturowej) i była realizowana w ramach prowadzonej pracy socjalnej.

W 2016 r. pracownicy socjalni objęli pomocą:

- 23 rodziny (132 osoby w rodzinie), w których występowała wielodzietność lub potrzeba ochrony macierzyństwa. Podjęte w tych rodzinach działania dotyczyły w szczególności: motywowania do systematycznego kontrolowania przebiegu ciąży i stosowania zaleceń lekarskich; wnioskowania o pomoc finansową na wykonanie badań, zakup leków, artykułów higienicznych; wnioskowania o udzielenie pomocy rzeczowej w formie odzieży, opału; motywowania do aktywizacji zawodowej; wskazywania możliwości otrzymania bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego (pedagogicznego, psychologicznego, prawnego); wskazywania możliwości kontrolowania budżetu domowego, monitorowania właściwego pełnienia ról rodzicielskich; udzielania pomocy w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych, załatwianiu spraw urzędowych, wykorzystywaniu własnych uprawnień do świadczeń społecznych; udzielania poradnictwa w zakresie opieki i wychowania dzieci;
- 16 rodzin (48 osób w rodzinie) przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, którym: wskazano i umożliwiono kontakt ze specjalistami (m.in. pedagogiem, psychologiem, prawnikiem); udzielono wsparcia w zakresie: tworzenia warunków sprzyjających prawidłowemu rozwojowi rodziny, edukacji (wskazywanie właściwych metod wychowawczych, sposobu spędzania wolnego czasu, zwracanie uwagi na warunki sanitarno-higieniczne i zadbanie dzieci, motywowanie rodziców do pracy nad właściwą postawą i prawidłowym wypełnianiem swoich obowiązków), zdrowia (motywowanie do podjęcia leczenia);
- w 19 rodzinach rozwiązywali problemy związane z występującą w rodzinie przemocą.

Wszystkie działania, podejmowane przez pracowników socjalnych, odbywały się przy ścisłej współpracy z przedstawicielami placówek oświatowych, służby zdrowia, Policji, prokuratury, instytucji działających na rzecz rodziny (Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, kuratorami zawodowymi i społecznymi).

Niezwykle istotną rolę w pracy z rodzinami przeżywającymi trudności opiekuńczo - wychowawcze odgrywa asystent rodziny, który zatrudniany jest w Ośrodku od 2013 r. Praca asystenta koncentruje się przede wszystkim na poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej rodzin, w których znajdowały się małoletnie dzieci. Głównym celem asystentury jest poprawa sytuacji materialnej i mieszkaniowej rodziny oraz podniesienie poziomu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziców.

W 2016 roku asystent rodziny pracował z 7 rodzinami, na które składało się 32 osób w tym: 11 osób dorosłych i 21 dzieci od wieku niemowlęcego do 17 lat. We wszystkich rodzinach występowały problemy opiekuńczo-wychowawcze, w szczególności: brak wyuczonych pozytywnych wzorców wychowawczych, duży dystans uczuciowy w stosunku do dzieci, długotrwałe bezrobocie, długotrwała i ciężka choroba, nadużywanie alkoholu, przemoc, konflikt pomiędzy małżonkami, ubóstwo, niepełnosprawność.

W sytuacjach gdy rodzice nie są w stanie zapewnić dziecku właściwej opieki i wychowania, wówczas jest wobec dziecka sprawowana piecza zastępcza. Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, za dziecko umieszczone w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka czy placówce opiekuńczo - wychowawczej, gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej, ponosi wydatki. Gmina zobowiązana jest do współfinansowania pobytu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w wysokości odpowiednio:

W 2016 r. plan na ww. cel wynosił 1.000 zł. Zgodnie z art. 191 ust. 1 oraz ust. 9 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, od września 2016 r. Gmina Raczki zobowiązana została do wnoszenia opłaty w wys. 10% kwoty wydatków na opiekę i wychowanie dziecka z terenu gminy, przebywającego w rodzinie zastępczej w Suwałkach. Opłata gminy z tego tytułu wyniosła 100 zł miesięcznie, ogółem w 2016 r. opłata wyniosła 350 zł.

Dane dotyczące dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo - wychowawczych wskazują, iż od trzech lat liczba ta jest stała i co najważniejsze, nie wzrasta.

Tab. 12 Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych w latach 2014 – 2016

Wyszczególnienie	2014	2015	2016
Liczba dzieci	5	5	5
W tym umieszczonych w danym roku	0	0	0

Opracowano na podstawie danych PCPR w Suwałkach

Z kolei liczba rodzin zastępczych w przeciągu trzech ostatnich lat nieznacznie zmalała z 5 w 2014r. do 4 w 2016r.

Tab. 13 Liczba rodzin zastępczych, które objęły opiekę nad dziećmi z terenu Gminy

Rok	2014	2015	2016
Liczba rodzin na terenie Powiatu Suwalskiego	5	4	4
Liczba rodzin z innych powiatów	2	3	4
W tym nowoutworzone	1	0	1

Opracowano na podstawie danych PCPR w Suwałkach

Ważnym elementem wsparcia rodziny jest pomoc finansowa w postaci świadczeń rodzinnych. Świadczenia te obejmują:

- zasiłek rodzinny wraz z dodatkami do zasiłku rodzinnego z tytułu: urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, rozpoczęcia roku szkolnego, podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania (na dojazd do szkoły lub zamieszkanie w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły),
- jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne,
- świadczenie rodzicielskie.

W okresie od stycznia do grudnia 2016 r. wypłacono następujące świadczenia:

1. Zasiłki rodzinne w liczbie 6.094 świadczeń, na kwotę – 686.785,07 zł;
2. Dodatki do zasiłków rodzinnych:
 - z tyt. urodzenia dziecka - 29 świadczeń, na kwotę - 29.000,00 zł,
 - z tyt. opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego – 96 świadczeń, na kwotę – 34.856,51 zł,
 - z tyt. samotnego wychowywania dziecka - 208 świadczeń, na kwotę – 37.649,73 zł,
 - z tyt. kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego do 5 roku życia - 50 świadczeń, na kwotę – 4.100,00 zł,
 - z tyt. kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego powyżej 5 roku życia - 220 świadczeń, na kwotę – 22.370,00 zł,
 - z tyt. rozpoczęcia roku szkolnego - 377 świadczenia, na kwotę – 37.469,55 zł,
 - z tyt. podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania, związanych z zamieszkaniem w miejscowości, w której znajduje się szkoła - 74 świadczenia, na kwotę – 7.874,00 zł,
 - z tyt. podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania, związanych z dojazdem do miejscowości, w której znajduje się szkoła - 872 świadczenia, na kwotę – 55.805,58 zł,

- z tyt. wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej - 1.485 świadczenia, na kwotę – 134.313,81 zł.

Ogółem wypłacono 9.505 świadczeń na kwotę 1.050.224,25 zł.

3. Świadczenia opiekuńcze:

- zasiłki pielęgnacyjne - 1.180 świadczeń, na kwotę – 180.540,00 zł,
- świadczenia pielęgnacyjne - 200 świadczeń, na kwotę – 257.341 zł,
- specjalny zasiłek opiekuńczy - 73 świadczeń na kwotę – 37.398,00 zł.

Ogółem wypłacono 1.453 świadczenia opiekuńcze na kwotę 475.279,00 zł.

4. Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka: wypłacono 65 świadczeń, na kwotę 65.000,00 zł.

5. Świadczenie rodzicielskie: wypłacono 116 świadczeń na kwotę 107.444,00 zł

Ogółem wypłata zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami, świadczeń opiekuńczych, jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka oraz świadczeń rodzicielskich wyniosła – 1.697.947,25 zł. W okresie od stycznia do grudnia 2016 r. wydano 530 decyzji w sprawach świadczeń rodzinnych.

Ogólne wydatki związane ze świadczeniami rodzinnymi na przestrzeni trzech ostatnich lat zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tab. 14 Wydatki na świadczenia rodzinne w latach 2014 – 2016

Wyszczególnienie	2014r.	2015r.	2016r.
Kwota świadczeń	1.318.418	1.373.169	1.697.947
Liczba świadczeń	11.081	10.307	11.139

Opracowano na podstawie danych GOPS w Raczkach

Jak prezentuje powyższe zestawienie, liczba świadczeniobiorców od 2014 r. ulega nieznacznym zmianom, jednak kwota wydatków na świadczenia rodzinne systematycznie wzrasta. Jet to związane z podwyższeniem kwot zasiłków i dodatków do zasiłków.

Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów określa warunki nabywania prawa oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz zasady postępowania wobec dłużników alimentacyjnych.

Do świadczenia z funduszu alimentacyjnego ma prawo osoba uprawniona do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, jeżeli egzekucja okazała się bezskuteczna. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do ukończenia przez nią 18 roku życia albo w przypadku gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia, albo w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności - bezterminowo. Prawo do świadczeń

z funduszu alimentacyjnego mają zarówno dzieci wychowywane przez samotnych rodziców, jak i dzieci z rodzin pełnych.

W okresie od 01.01.2016 r. do 31.12.2016 r. dokonano ogółem 493 wypłat świadczeń z funduszu alimentacyjnego na kwotę 180.215,00 zł. Według stanu na dzień 31.12.2016 r. ośrodek prowadził postępowanie wobec 63 dłużników alimentacyjnych. W okresie od stycznia do grudnia 2016 r. wydano 52 decyzje w sprawie świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

Od kwietnia 2016 r. system wspierania osób wychowujących dzieci został poszerzony o świadczenie wychowawcze. Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Przysługuje ono: matce, ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka, opiekunowi prawnemu dziecka. Świadczenie wychowawcze przysługuje do dnia ukończenia przez dziecko 18 roku życia, w wysokości 500 zł miesięcznie na dziecko.

W okresie od 01.04.2016 r. do 31.12.2016 r. przyjętych zostało 499 wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego, w tym 29 wniosków złożonych drogą elektroniczną.

Na dzień 31.12.2016r. wydanych zostało 478 decyzji przyznających prawo do świadczenia wychowawczego oraz 8 decyzji odmawiających przyznania tego prawa (ze względu na przekroczenie kryterium dochodowego).

W 2016 r. wypłacono 7.002 świadczeń na łączną kwotę 3.488.964,60 zł. Wysokość wypłaconych świadczeń oraz ich liczbę w poszczególnych miesiącach przedstawia tabela nr 15.

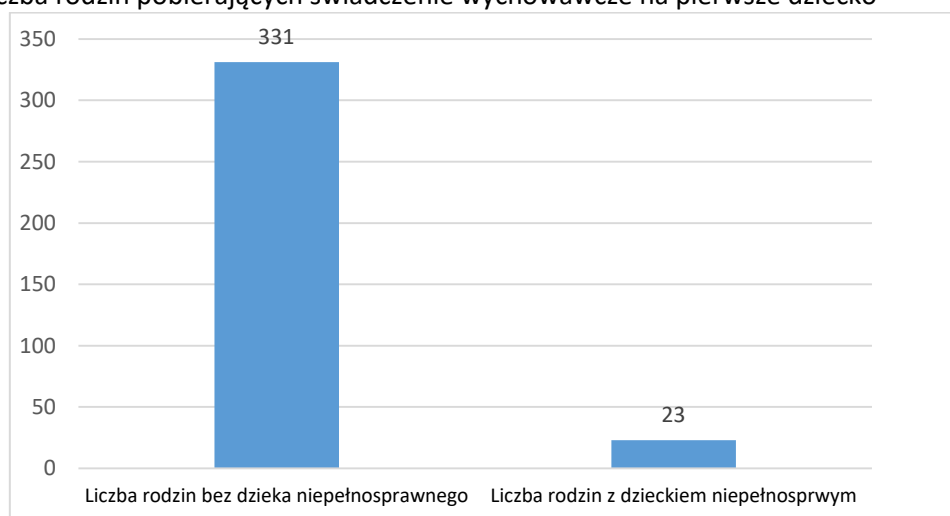
Tab. 15 Wydatki na świadczenia wychowawcze w okresie IV – XII 2016r.

L.p.	Miesiąc	Liczba wypłaconych świadczeń	Wartość wypłaconych świadczeń (w zł)
1	Kwiecień	0	0
2	Maj	1 272	635 030,30
3	Czerwiec	1 037	514 988,80
4	Lipiec	786	391 763,70
5	Sierpień	775	385 887,50
6	Wrzesień	774	386 406,10
7	Październik	784	389 678,40
8	Listopad	801	399 500,10
9	Grudzień	773	385 709,70
Suma		7 002	3 488 964,60

Opracowano na podstawie danych GOPS w Raczkach

W okresie od kwietnia do grudnia 2016r. świadczenie wychowawcze pobierały 462 rodziny. Liczbę rodzin pobierających świadczenie na pierwsze dziecko przedstawia poniższy wykres.

Rys. 17 Liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko

Opracowano na podstawie danych GOPS w Raczkach

We wspomnianym wyżej okresie świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko pobierały w sumie 354 rodziny, z czego 23 rodziny stanowiły rodziny posiadające dziecko niepełnosprawne.

W okresie od kwietnia do grudnia 2016 r. na terenie gminy Raczki najczęściej rodzin pobierało świadczenie wychowawcze na jedno dziecko (tj. 264 rodzin). Największe wsparcie w postaci świadczenia wychowawczego uzyskały 2 rodziny, w których świadczeniem objęto siedmioro dzieci.

Od 2015 r. Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje także zadania wynikające z ustawy o Karcie Dużej Rodziny, która min. rozszerzyła ustawowe zniżki na przejazdy kolejowe dla rodziców i małżonków rodziców, wprowadziła zniżki w opłacie paszportowej, zniósła opłaty za wydanie odpisów aktów stanu cywilnego potrzebnych do wydania KDR oraz zapewniła wiele innych ulg, które są na bieżąco aktualizowane. Karta Dużej Rodziny przyznawana jest każdemu członkowi rodziny, także rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka. Rodzicom karta wydawana jest dożywotnio, dzieciom do ukończenia 18 lub 25 lat w przypadku kontynuowania nauki. Karta przyznawana jest bezpłatnie i bez względu na dochód.

Tab. 16 Realizacja zadań z zakresu Karty Dużej Rodziny w latach 2014 - 2016

Wyszczególnienie		2014r.	2015r.	2016r.
Liczba rodzin, które otrzymały KDR		19	38	18
Liczba złożonych wniosków	Ogółem	20	38	19
	Liczba wniosków o przyznanie KDR złożonych po raz pierwszy	20	37	16

	Liczba wniosków o przyznanie KDR dla członka rodziny wielodzietnej, który był już jej posiadaczem	0	0	2
Liczba wydanych kart	Ogółem	109	207	90
	Karty wydane opiekunom	37	74	32
	Karty wydane dzieciom	72	133	58
Liczba wniosków o dodanie nowej osoby		0	1	1

Opracowano na podstawie danych GOPS w Raczkach

Wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczych wspomaga działalność Świetlicy Profilaktycznej. Świetlica zajmuje się organizacją czasu wolnego, umożliwia dzieciom rozwijanie zainteresowań i uzdolnień. Zaspokaja w ten sposób ważną potrzebę zabawy i rozrywki. Stwarza też warunki do prawidłowego procesu uspołeczniania dzieci, począwszy od umiejętności nawiązywania kontaktów aż do aktywnego udziału w życiu społeczności lokalnej. W 2016 r. w zajęciach uczestniczyło 21 dzieci, które miały możliwość podczas spotkań na odrobienie lekcji, spędzenia wolnego czasu, prowadzone były także zajęcia socjoterapeutyczne. Na funkcjonowanie świetlicy wydano kwotę 6.720,30 zł (materiały, wycieczki, spotkania, spektakle).

Tab. 17 Funkcjonowanie Świetlicy Profilaktycznej w latach 2014 - 2016

Wyszczególnienie	2014r.	2015r.	2016r.
Liczba dzieci uczestnicząca w zajęciach	20	25	21
Kwota dofinansowania przez GKRPA	14.051,34 zł	8.447,41 zł	6.720,30 zł

Opracowano na podstawie danych GKRPA w Raczkach

Niezwykle istotną funkcję w realizacji zadań lokalnej polityki społecznej w zakresie, edukacji, organizacji czasu wolnego, rozwoju kultury oraz integracji społecznej odgrywa Gminny Ośrodek Kultury w Raczkach. Działalność ośrodka jest wielopłaszczyznowa, zmierza głównie w kierunku edukacji artystycznej, przygotowania do aktywnego uczestnictwa w kulturze, kształcenia pasji, zainteresowań, organizacji czasu wolnego, dostarczenia rozrywki a także kultywowania bogatej historii regionu. Ośrodek stwarza możliwości do rozwijania zainteresowań wśród dzieci i młodzieży m.in. poprzez funkcjonowanie zespołów tanecznych, zespołów śpiewaczych, zajęcia cykliczne, stałych i warsztatowych, m.in.:

- plastyczno – techniczne, rytmiczno - wokalne, muzyczne - nauka gry na gitarze, nauka gry na pianinie, nauka gry na perkusji; językowe - nauka języka angielskiego i niemieckiego.

Prężnie działa Koło Młodych Przyjaciół Ziemi Raczkowskiej skupiające przede wszystkim młodzież gimnazjalną i ponadgimnazjalną.

Wskazując najpilniejsze potrzeby dzieci i młodzieży, uwagę należy zwrócić szczególnie na konieczność zapewnienia im alternatywnych form spędzania czasu wolnego poza szkołą, w szczególności szerszego dostępu do imprez kulturalnych i zajęć rekreacyjno-sportowych. Podkreślić należy również potrzebę zwiększenia dostępu do zajęć specjalistycznych, terapii, zajęć pedagogicznych, socjoterapeutycznych, terapii rodziny oraz szerszego dostępu do lekarzy specjalistów.

5.3. Seniorzy i osoby niepełnosprawne

Kwestie związane z funkcjonowaniem osób niepełnosprawnych i starszych w stanowią obecnie jedno z poważniejszych wyzwań współczesnej polityki społecznej. Planując działania na rzecz ludzi chorych, niepełnosprawnych jak i seniorów były spójne, wielopłaszczyznowe i w jak najpełniejszy sposób zaspakajały ich potrzeby bytowe i społeczne.

Według definicji Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) osoba niepełnosprawna to osoba, u której istotne uszkodzenia i obniżenie sprawności funkcjonowania organizmu powodują uniemożliwienie, utrudnienie lub ograniczenie sprawnego funkcjonowania w społeczeństwie, biorąc pod uwagę takie czynniki jak płeć, wiek oraz czynniki zewnętrzne.

Z niepełnosprawnością fizyczną często wiąże się tzw. niepełnoprawność społeczna, czyli niezdolność do pełnego funkcjonowania w społeczeństwie. Niepełnosprawność często ogranicza i to w stopniu znacznym, możliwość samodzielnego życia, nauki czy pracy zawodowej. Osoby przez nią dotknięte niejednokrotnie wypadają poza nawias społecznego życia, doświadczają w sposób bolesny zjawiska opisywanego jako wykluczenie społeczne. Niestety nader często towarzyszy temu proces przyspieszonego ubożenia wynikający z niskich dochodów i zwiększonych kosztów leczenia czy rehabilitacji.

Polityka społeczna powinna promować i wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych i seniorów, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku, co siódmy obywatel Polski był osobą niepełnosprawną. Ich liczba określona została na 5,5 mln osób. Zdecydowana większość (80%) posiadała prawne potwierdzenia faktu niepełnosprawności. Wśród tej grupy około 200 tysięcy stanowią dzieci w wieku do lat 15. W powiecie Suwalskim, wśród ogólnej

liczby 35.519 mieszkańców jest 5.308 osób niepełnosprawnych. Stanowiły one zatem 14,94% społeczności mieszkańców powiatu²³

Niejednokrotnie pojęcie starości kojarzone jest z brakiem aktywności, wycofywaniem się z życia społecznego, chorobami i niepełnosprawnością. Współcześni seniorzy, mimo iż często borykają się z wieloma problemami, chcą być aktywnymi członkami życia społecznego. Dlatego tak ważne jest, aby cele polityki społecznej zabezpieczały potrzeby zarówno seniorów jak i osób niepełnosprawnych.

Starość i starzenie się – to pojęcia, które nie zostały jeszcze jednoznacznie zdefiniowane, zarówno przez nauki biologiczne jak i społeczne. Pierwsze z tych pojęć traktowane jest jako faza życiowa, drugie natomiast jest procesem biologicznym. Za podstawowe cechy starości uważa się: znaczny spadek zdolności adaptacyjnych człowieka w wymiarze biologicznym, psychospołecznym, postępujące ograniczenie samodzielności życiowej, stopniowe nasilenie się zależności od otoczenia. Granice starości są bardzo płynne a sam proces starzenia się przebiega etapami. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), za początek starości uznaje 60 rok życia. Wyróżnia w niej trzy zasadnicze etapy:

- wiek podeszły, tzw. wczesna starość, - od 60 – 75 r. ż.;
- wiek starczy, tzw. późna starość - od 75 – 90 r. ż.;
- wiek sędziwy, tzw. długowieczność 90 r. ż. i powyżej.

Do najważniejszych problemów ludzi starszych można zaliczyć samotność, chorobę, inwalidztwo, życie w ubóstwie, poczucie nieprzydatności. Wszystkie te problemy wskazują na istniejącą marginalizację osób starszych jako zbiorowości, czego przykładem może być stopniowe eliminowanie ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego w momencie przekraczania granicy wieku emerytalnego.

Gmina Raczki jest miejscem gdzie liczba ludności w wieku poprodukcyjnym (kobiety pow. 60 r.ż., mężczyźni pow. 65 r.ż.) wynosi 1.031 mieszkańców (686 - kobiety, 345 - mężczyźni). Liczba osób w wieku produkcyjnym (tj. między 20 a 60/65 r.ż.) stanowi 3.325 osób. Dane dotyczące liczby ludności z podziałem na grupy wiekowe prezentuje poniższa tabela.

Tab. 18 Ludność Gminy Raczki według wieku – stan na dzień 31.12.2016r.

	Osoby do 18 r.ż.	Dorośli	0-6 lat		7-19 lat		20-60 lat	20-65 lat	Pow. 60 lat	Pow. 65 lat	Razem	
			K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
	1.255	4.844	194	205	447	497	1.695	2.030	686	345	3.022	3.077
Razem	6.099		399		944		3.725		1.031		6.099	

Opracowano na podstawie danych Urzędu Gminy w Raczkach

²³ www.stat.gov.pl/spisy-powszechnne/narodowe-spisy-powszechnne

Jak wskazuje powyższa tabela seniorzy stanowią około 17% ogółu ludności gminnej. Najliczniejszą grupę wiekową stanowią osoby w wieku produkcyjnym, tj. między 20 a 60/65 r. ż. (kobiety/mężczyźni).

Osoby niepełnosprawne i seniorzy znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej i finansowej mogą ubiegać się o pomoc świadczoną przez GOPS w Raczkach na zasadach określonych

w ustawie o pomocy społecznej, w szczególności w postaci: pracy socjalnej, poradnictwa, pomocy w staraniach o usługi opiekuńcze, skierowanie do domu pomocy społecznej a także w formie wsparcia finansowego i rzeczowego.

Poniżej przedstawiono zestawienie dotyczące ilości osób korzystających ze świadczeń finansowych pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. Zaznaczyć należy, iż poniższe dane nie stanowią realnego odzwierciedlenia pomocy udzielanej osobom niepełnosprawnym. Jak wcześniej wspomniano, pracownicy socjalni udzielają osobom niepełnosprawnym wsparcia w postaci pracy socjalnej czy poradnictwa, co nie zostało uwzględnione w poniższym zestawieniu.

Tab. 19 Osoby niepełnosprawne korzystające ze świadczeń pomocy OPS w Raczkach

Wyszczególnienie	Osoby niepełnosprawne korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej		
	2014r.	2015r.	2016r.
Liczba rodzin	28	34	33

Opracowano na podstawie danych Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2016r.

Powyższe dane pokazują, iż liczba osób korzystających ze wsparcia finansowego z uwagi na niepełnosprawność od 2015 r. pozostaje na podobnym poziomie, jednak w porównaniu z rokiem 2014 obserwuje się tendencje wzrostowe.

Istotą działań służb społecznych jest udzielenie takiego wsparcia osobom i rodzinom osób niepełnosprawnych, które umożliwi im samodzielną egzystencję, da szansę na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, aktywność społeczną, pełnienie właściwych ról społecznych

i poprawi jakość życia. Szczególną grupą osób niepełnosprawnych są osoby starsze, samotne.

Główne formy pomocy świadczone seniorom i osobom niepełnosprawnym przez OPS w Raczkach to przede wszystkim: zasiłek stały, opłacanie składki na ubezpieczenie zdrowotne, zasiłki okresowe, usługi opiekuńcze, kierowanie do domów pomocy społecznej oraz świadczenia opiekuńcze: zasiłki pielęgnacyjne, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy a także zasiłek dla opiekuna.

Zasiłek stały jest świadczeniem udzielanym osobom pełnoletnim, niezdolnym do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnym do pracy (nieposiadającym uprawnień emerytalno – rentowych) i spełniającym kryteria dochodowe. Stanowi on uzupełnienie dochodu tych osób do kryterium ustawowego.

Tab. 20 Zasiłki stałe

Lp.		2014r.	2015r.	2016r.
Zasiłek stały - ogółem		15	14	15
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie		15	14	15
Osoby samotne		14	14	15
Osoby w rodzinie		1	0	0
Liczba świadczeń		150	135	148
Kwota świadczeń w zł		65.761,00	61.956,00	83 062,23
Powód przyznania świadczenia	wiek	1	1	1
	niepełnosprawność	14	13	14

Opracowano na podstawie danych GOPS w Raczkach

Tab. 21 Zasiłki okresowe

Wyszczególnienie		2014r.	2015r.	2016r.
Kwota świadczeń - ogółem		57.857,98	59.616,62	61 704,65
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie		29	30	33
Osoby niepełnosprawne	Liczba świadczeń	3	3	5
	Kwota w zł	5.635,00	6.288,00	4 198,60
Osoby przewlekle chore	Liczba świadczeń	9	9	9
	Kwota w zł	14.919,51	18.077,00	13 597,05

Opracowano na podstawie danych GOPS w Raczkach

Usługi opiekuńcze są świadczeniem przeznaczonym głównie dla osób samotnych, chorych, niepełnosprawnych, wymagających pomocy osoby drugiej, którym rodzina nie jest w stanie zapewnić specjalistycznej pomocy. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Usługi opiekuńcze w roku 2016 świadczone były przez 1 opiekunkę (zatrudnioną na podstawie umowy o pracę na cały

etat) dla 7 beneficjentów. Od kilku lat zapotrzebowani na pomoc w formie usług pozostaje na podobnym poziomie, co prezentuje poniższa tabela.

Tab. 22 Usługi opiekuńcze

Usługi opiekuńcze	Liczba osób, którym przyznano świadczenie	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł
2014r.	6	1 609	36.984,95
2015r.	7	2 512	38.827,41
2016r.	7	1 600	42 813,48

Opracowano na podstawie danych GOPS w Raczkach

Kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt w tym domu jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. Do skorzystania z prawa pobytu w domu pomocy społecznej niezbędne jest zaistnienie przesłanek określonych przepisami ustawy o pomocy społecznej: konieczność całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności; brak możliwości samodzielnego funkcjonowania przez osobę w codziennym życiu; brak możliwości zapewnienia tej osobie przez gminę niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych.

W 2016 roku w domu pomocy społecznej przebywało 10 mieszkańców gminy (4 kobiety, 5 mężczyzn oraz 1 dziecko) – dwie osoby więcej niż w roku poprzednim. Wśród 10 osób przebywających w domu pomocy społecznej 5 jest osobami nie posiadającymi wstępnych (rodziców, dziadków), ani zstępnych (dzieci, wnuków), czyli osób zobowiązanych do alimentacji. Cztery osoby posiadają dzieci, jednak ich dochody (znacznie poniżej 300% ww. kryteriów) uniemożliwiają alimentację. Ponadto w DPS przebywa jedno dziecko, jednak dochód rodziców również jest znacznie niższy od 300% ww. kryterium. Miesięczny całkowity koszt utrzymania

w 2016r. w domach pomocy społecznej, w których przebywają mieszkańcy naszej gminy wynosił od 2.656,78 zł (DPS w Giżycku) do 3.850 zł (DPS „Tęczowy Dom” w Ełku).

Domy pomocy społecznej w których przebywają mieszkańcy gminy to:

- DPS „JAWOR” w Jałowie – 1 osoba – data umieszczenia: luty 2006r.,
- DPS w Nowej Wsi Ełckiej – 1 osoba – data umieszczenia czerwiec 2010r.,
- DPS „Jaśki” w Olecku – 2 osoby - data umieszczenia: listopad 2008r. oraz październik 2016r.
- DPS „Kalina” w Suwałkach – 1 osoba - data umieszczenia: lipiec 2009r.,
- DPS „Tęczowy Dom” w Ełku – 1 osoba - data umieszczenia: listopad 2008r.,
- DPS w Giżycku – 1 osoba - data umieszczenia: listopad 2011r.,
- DPS „Lili” w Golubiach – 2 osoby - data umieszczenia: marzec 2013r. oraz grudzień 2014r.,
- DPS w Mońkach – 1 osoba - data umieszczenia: kwiecień 2016r.

Wydatki na DPS wyniosły 260.831,09 zł (27.779,10 zł więcej niż w 2015 roku). Wyższe wydatki wynikają z większej ilości osób, ale również z podnoszenia kosztu pobytu w DPS. Na przełomie lutego i marca każdego roku organ prowadzący ustala w formie np. zarządzenia średni miesięczny koszt utrzymania jednego mieszkańca. Podwyżki w skali miesiąca w 2016r. wyniosły od 77 zł do 350 zł.

Na umieszczenie w domu pomocy społecznej oczekuje 6 mieszkańców gminy, w tym dwie osoby przebywające w zakładach opiekuńczych, 1 osoba skierowana w trybie pilnym, 1 kierowana wyrokiem sądu. Wśród ww. 5 osób nie posiada wstępnych ani zstępnych, czyli osób zobowiązanych do alimentacji.

Tab. 23 Domy pomocy społecznej

Opłata za pobyt w DPS	Liczba osób, którym przyznano świadczenie	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł
2014r.	9	87	202.877,99
2015r.	8	96	233.051,99
2016r.	10	108	260 831,09

Opracowano na podstawie danych GOPS w Raczkach

Gmina kieruje do DPS osoby, które wymagają całodobowej opieki, a usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania nie są wystarczającą formą pomocy. Często osoby kierowane przebywały przed skierowaniem do DPS w szpitalach, hospicjach lub w zakładach opiekuńczo – leczniczych.

Osobom niepełnosprawnym przysługują również świadczenia opiekuńcze w postaci: zasiłku pielęgnacyjnego, świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego a także zasiłku dla opiekuna.

Zasiłek pielęgnacyjny - przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Świadczenie to przysługuje: niepełnosprawnemu dziecku; osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności; osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia; osobie, która ukończyła 75 lat. Wysokość zasiłku pielęgnacyjnego wynosi 153,00 zł miesięcznie.

Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje: matce albo ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną, innym osobom, na których zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego

i opiekuńczego ciąży obowiązek alimentacyjny. Świadczenie przyznaje się gdy zachodzi konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy osobie niepełnosprawnej w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała: nie później niż do ukończenia 18 roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25 roku życia. Od stycznia do grudnia 2016r. świadczenie przysługiwało w wysokości 1.300,00 zł miesięcznie, od 1 stycznia 2017r. przysługuje w wysokości 1.406,00 zł miesięcznie i będzie podlegało corocznej waloryzacji. Ww. świadczenie przysługuje niezależnie od dochodów rodziny.

Specjalny zasiłek opiekuńczy - przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności gdzie zachodzi konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje, jeżeli łączny dochód rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty kryterium dochodowego wynoszącego 764 zł netto. Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje w wysokości 520 zł miesięcznie.

W 2016r ogółem wypłacono 1.453 świadczenia opiekuńcze na łączną kwotę 475.279 zł. Poniżej zaprezentowano zestawienie ilustrujące wydatki na świadczenia opiekuńcze na przestrzeni trzech ostatnich lat.

Tab. 24 Wydatki na świadczenia opiekuńcze GOPS w Raczkach

Wyszczególnienie		2014r.	2015r.	2016r.
Rodzaj świadczenia opiekuńczego				
Zasiłki pielęgnacyjne	Liczba świadczeń	1.285	1.168	1.180
	Kwota w zł	196.605,00	178.704,00	180.540,00
Świadczenia pielęgnacyjne	Liczba świadczeń	188	204	200
	Kwota w zł	135.899,00	243.400,00	257.341
Specjalny zasiłek opiekuńczy	Liczba świadczeń	19	38	73
	Kwota w zł	9.377,00	18.946,00	37.398,00

Opracowano na podstawie danych GOPS w Raczkach

Jak wynika z powyższych danych z roku na rok liczba wydatkowanych środków finansowych na realizację świadczeń opiekuńczych wzrasta. Największy wzrost wydatków notuje się w przypadku specjalnego zasiłku dla opiekuna.

Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów określa warunki nabywania oraz zasady ustalania i wypłacania zasiłków dla opiekunów osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 r., w związku z wygaśnięciem z mocy prawa decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego. W świetle przepisów ustanowionych na mocy ww. ustawy zasiłek dla opiekuna przysługiwał osobie, jeżeli decyzja o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasła z mocy prawa z dniem 1 lipca 2013 r. Ponadto, ustalenie prawa do zasiłku dla opiekuna następowało na wniosek osoby ubiegającej się, który należało złożyć nie później niż w terminie 4 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy (tj. do dnia 15 września 2014 r.). Zasiłek dla opiekuna do dnia 30-06-2016r. wypłacany był 8 osobom, od 01-07-2016r. – otrzymuje go 7 osób. Świadczenie wynosi 520,00 zł miesięcznie. W okresie od stycznia do grudnia 2016 r. wypłacono 90 świadczeń na kwotę 46.800,00 zł.

W 2015 w Gminie Raczki podjęto realizację akcji *Pudełko życia*. Działania miały na celu ułatwienie niesienia skutecznej pomocy w stanach zagrożenia zdrowia i życia. Głównie w sytuacji, kiedy ratownicy medyczni, lekarze, strażacy, czy pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej muszą szybko reagować, a brak kontaktu z człowiekiem będącym np. po wylewie czy udarze i mającym kłopoty z mówieniem, może dramatycznie opóźnić akcję. To projekt, którego celem było zapewnienie osobom starszym, niepełnosprawnym oraz samotnym, obok właściwej opieki, wsparcie w sytuacji wystąpienia zagrożenia zdrowia i życia podczas udzielania pomocy przez różnego rodzaju służby: medyczne, socjalne i inne.

Akcja zakładała umieszczenie wszystkich ważnych informacji o pacjencie w jednym miejscu. W podarowanych pojemnikach znalazły się KARTY INFORMACYJNE wypełnione zgodnie z instrukcją o danych pacjenta-mieszkańca, a więc: najważniejsze numery telefonów najbliższych, członków rodziny, numer kontaktowy do opiekuna oraz inne ważne informacje dla służb ratowniczych (na co dana osoba choruje, na jakie leki jest uczulona, jakie leki przyjmuje). Umieszczono tam również kopię dowodu osobistego.

W okresie od 13.04.2015r. do 13.05.2015r. pracownicy socjalni Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raczkach odwiedzili 67 osób, z których 22 zdecydowały się przystąpić do akcji *Pudełko życia*. Wszystkie osoby są systematycznie odwiedzane i wspierane w ramach pracy socjalnej.

Podsumowując powyższe dane pamiętać należy, iż osoby niepełnosprawne i seniorzy, mimo, iż posiadają zagwarantowane świadczenia w postaci rent, emerytur czy innych zasiłków,

często nie dysponują wystarczającymi środkami na zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych. Niskie świadczenia powodują ubóstwo, a w konsekwencji prowadzić mogą do wykluczenia społecznego. Dlatego tak ważne jest, aby obok wsparcia finansowego gwarantującego funkcjonowanie na godnym poziomie, projektować takie działania które zniwelują ryzyko marginalizacji ww. grup społecznych.

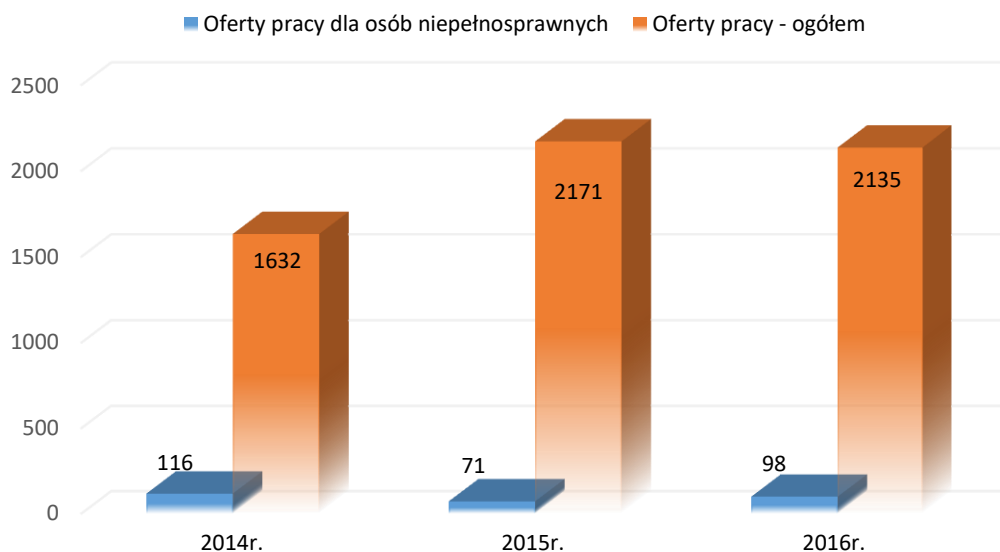
W Gminie Raczki nie funkcjonują instytucje wsparcia dziennego skierowane do seniorów czy osób niepełnosprawnych. Jednak mieszkańcy z terenu gminy Raczki mogą korzystać z placówek znajdujących się na terenie gminy i miasta Suwałki. W 2016r. z pobytu dziennego w Środowiskowych Domach Samopomocy korzystało w sumie 9 osób z Gminy Raczki, w tym w:

- Środowiskowym Domu Samopomocy w Białej Wodzie, Gmina Suwałki – 4 osoby;
- Środowiskowym Domu Samopomocy *Aktywni Tak Samo* w Suwałkach – 1 osoba;
- Ośrodka Wsparcia w Lipniaku – 3 osób,
- Środowiskowym Domu Samopomocy w Suwałkach przy MOPR– 1 osoba.

5.4. Osoby bezrobotne i zagrożone wykluczeniem społecznym

Na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego na suwalskim rynku pracy w 2016 r. funkcjonowało 8.873 podmiotów gospodarczych, z czego 6.900 (77,8%) na terenie miasta Suwałki, zaś 1.973 (22,2%) na terenie powiatu suwalskiego. W stosunku do 2015 roku liczba podmiotów zwiększyła się o 20 (w 2015 roku zarejestrowane były 8.853 podmioty).

Rys. 18 Liczba ofert pracy na suwalskim rynku pracy w latach 2014 - 2016

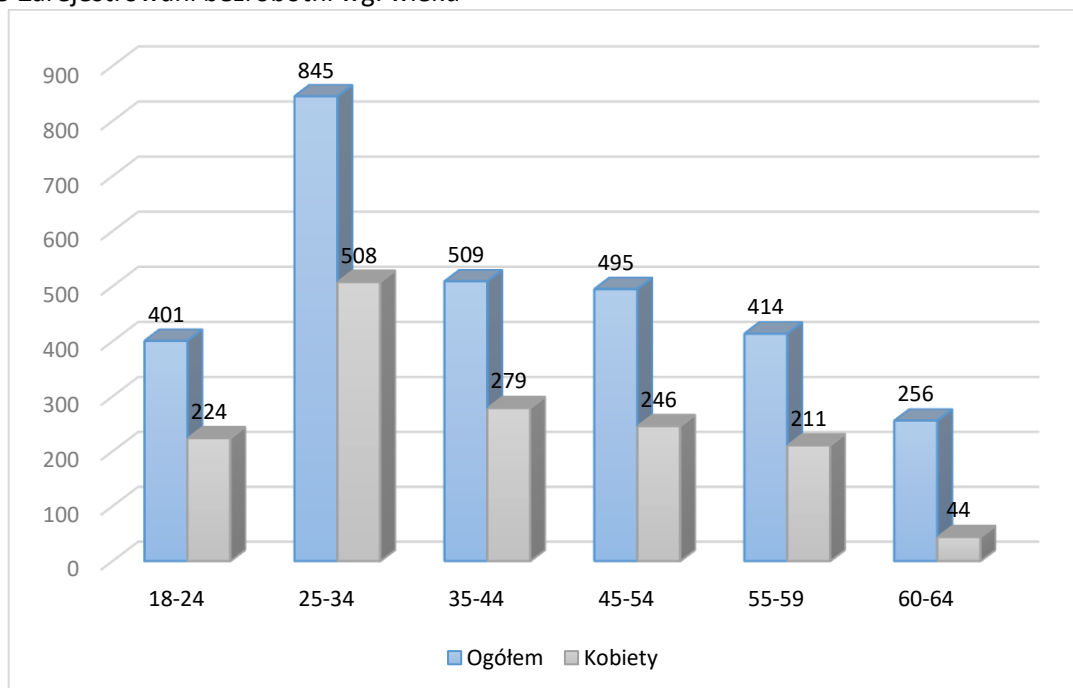
Opracowanie na podstawie danych PUP w Suwałkach

Według danych PUP w Suwałkach w 2016 r., zarejestrowały się 1.284 osoby z prawem do zasiłku, w tym 677 kobiet, (analogicznie 2015 rok – 1 317 osób, w tym 702 kobiety). Na dzień 31.12.2016 r. liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku osiągnęła wielkość 467 osób, co stanowiło 16,0% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (analogicznie 2015 rok – 506 osób, co stanowiło 15,1% ogółu bezrobotnych). Bezrobotni z terenów wiejskich z prawem do zasiłku w liczbie

109 osób, stanowili 12,9% ogółu bezrobotnych zamieszkałych na wsi.

Dla scharakteryzowania zjawiska bezrobocia niezwykle ważna jest analiza danych dotyczących podziału bezrobotnych według stażu pracy, wieku a także wykształcenia. W związku z brakiem szczegółowych danych odnoszących się do Gminy Raczki na poniższym wykresie prezentowane są wartości dla całego powiatu suwalskiego, zakładając, że odsetek mieszkańców Gminy Raczki mieści się w średniej powiatu.

Rys. 19 Zarejestrowani bezrobotni wg. wieku

Opracowanie na podstawie danych PUP w Suwałkach stan na dzień 31.12.2016r.

Analizując wiek zarejestrowanych można stwierdzić, iż najwięcej bezrobotnych zarejestrowano w trzech przedziałach wiekowych:

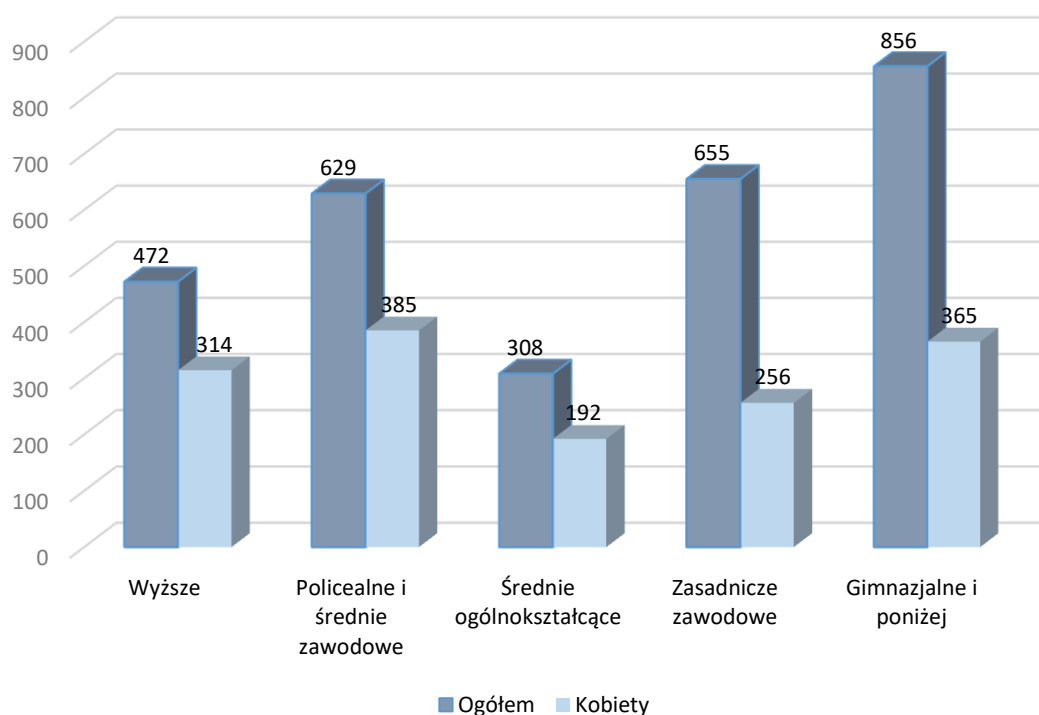
- 25-34 lata (845 osób), co stanowiło 28,9 % ogółu zarejestrowanych;
- 35-44 lata (509 osób), co stanowiło 17,4 % ogółu zarejestrowanych;
- 45-54 lata (495 osób), co stanowiło 17,0 % ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.

Istotnym wskaźnikiem stanu bezrobocia jest sytuacja kobiet na rynku pracy. W 2016 r. w PUP w Suwałkach zarejestrowało się 2.861 bezrobotnych kobiet (analogicznie 2015r.

– 3.103 kobiety). Na dzień 31.12.2016r. zarejestrowało się 1.512 kobiet, które stanowiły 51,8% ogółu bezrobotnych (analogicznie 2015r. – 1.733 kobiety, tj. 51,8% ogółu bezrobotnych). Bezrobotne kobiety zamieszkałe na wsi stanowiły 427 stanowiły to 50,6% zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi.

Poziom wykształcenia osób bezrobotnych jest istotnym wskaźnikiem struktury bezrobocia na terenie powiatu suwalskiego.

Rys. 20 Liczba osób bezrobotnych zarejestrowana w PUP Suwałki wg. wykształcenia

Opracowanie na podstawie danych PUP w Suwałkach stan na dzień 31.12.2016r.

Poziom wykształcenia ma istotny wpływ na sytuację osoby na rynku pracy. Jak wskazują powyższe dane, wysokie bezrobocie dotyka osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym, w tej grupie zarejestrowanych jest 856 osób. Kolejną liczną grupę stanowią osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, w tym przedziale 629 osób posiada status bezrobotnego, najliczniejszą grupę stanowią ludzie z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Osób o statusie bezrobotnego jest w tym przedziale 655.

Problem braku zatrudnienia w najmniejszym stopniu dotyczy osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (308 osób) i wyższym (472 osób). Dlatego istotne jest, by zwracać szczególną uwagę na kształcenie dzieci i młodzieży oraz doksztalcanie dorosłych.

Gmina Raczki ma w charakter rolniczy, stąd głównym miejscem zatrudnienia i głównym źródłem dochodów mieszkańców są gospodarstwa rolne.

W 2016 roku na terenie Gminy Raczki zarejestrowanych w PUP w Suwałkach było 107 osób bezrobotnych, z których 54,2% stanowiły kobiety. W latach 2014 – 2016 liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 21,75%.

Analizując strukturę bezrobocia, należy zauważyć, że w latach 2014-2016:

- liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku zmniejszyła się z 17 do 11 osób (tj. o 30,43%),
- liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych zmniejszyła się z 10 do 6 osób;

- ze względu na czas pozostawania bez pracy nadal liczną grupę stanowią osoby długotrwale bezrobotne – 46 osób, chociaż tu też nastąpił wyraźny spadek wskaźnika (w porównaniu z rokiem 2014r. o 23 osoby).

Strukturę bezrobocia w Gminie Raczki ilustruje poniższa tabela.

Tab. 25 Charakterystyka osób bezrobotnych na terenie Gminy Raczki

Wyszczególnienie	2014	2015	2016
Liczba osób bezrobotnych	136	149	107
w tym:			
kobiet	67	74	58
mężczyzn	69	75	49
Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku	17	19	40
w tym:			
kobiety	8	7	19
mężczyźni	9	12	21
Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych	36	48	40
w tym:			
kobiety	16	22	19
mężczyźni	20	26	21
Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych	10	6	6
Liczba osób długotrwale bezrobotnych	69	55	46
w tym:			
kobiety	41	32	29
mężczyźni	28	23	17

Opracowanie na podstawie danych PUP w Suwałkach

Analizując dane PUP w Suwałkach, najlicniejszą grupę wiekową wśród osób bezrobotnych z terenu Gminy Raczki stanowią osoby w wieku produkcyjnym, t. j.: kobiety do 60 r.ż.- 1.700, mężczyźni do 65 r.ż. – 2.037, co ogółem stanowi 3.737 osób.

Tab. 26 Produkcyjne grupy wiekowe

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Wiek przedprodukcyjny (do 18 r.ż.)	1.237	655	582
Wiek produkcyjny	3.737	2.037	1.700
Wiek poprodukcyjny	1.030	352	678

Opracowano na podstawie danych GUS 31.12.2016

Pamiętać należy, iż statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształca zjawiska tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy w szarej strefie”. Bezrobotnym zgodnie z definicją ustawową jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia

materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci dezintegracji rodziny oraz zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą, zanikiem autorytetu rodzicielskiego i może prowadzić do rozpadu rodziny. Pojawia się także groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Analizując sytuację na rynku pracy, warto pamiętać, że w powiecie suwalskim wskaźniki dotyczące stopy bezrobocia od lat rejestrowane są na poziomach niższych niż w skali całego województwa podlaskiego.

Brak miejsc pracy na terenie gminy jest niewątpliwym problemem, ale w ostatnim okresie sytuacja ta ulega poprawie. Nie należy jednak zapominać, że pozostawanie bez pracy prowadzi

do powstawania kolejnych problemów, wśród których bardzo dotkliwie odczuwanym przez doświadczonych nim osoby i rodziny jest radykalne obniżenie statusu materialnego. Może to być powodem rozlicznych dysfunkcji, ograniczania udziału w życiu społecznym i utraty możliwości realizowania planów życiowych i rozwoju. Sytuacja ta wymaga więc szczególnej uwagi ze strony instytucji pomocowych i służb społecznych, przed którymi stoi niezwykle trudne zadanie w zakresie niwelowania skutków bezrobocia, szczególnie wśród osób długotrwale bezrobotnych.

5.5. Polityka wobec zagrożeń (przemoc, uzależnienia)

Kwestie związane z przemocą w rodzinie oraz uzależnieniami są od kilku lat jednymi z ważniejszych obszarów polityki społecznej. Zarówno przemoc jak i uzależnienie od alkoholu niejednokrotnie współwystępują w rodzinach, jednak związek pomiędzy nadużywaniem alkoholu a stosowaniem zachowań przemocowych, nie ma charakteru przyczynowo skutkowego. Alkoholizm w rodzinie należy traktować jako czynnik ryzyka pojawienia się przemocy.

Z badań wynika, iż ofiarami przemocy w rodzinie są najczęściej kobiety (58%) oraz dzieci do lat 13 (24%). Natomiast sprawcami przemocy są głównie mężczyźni (96%), będący często pod wpływem alkoholu.²⁴ W rodzinach z problemem alkoholowym akty przemocy fizycznej występują dwukrotnie częściej niż w rodzinach wolnych od problemu alkoholowego.

²⁴ www.psychotekst.pl

Ofiarami przemocy pijanego rodzica częściej są partnerzy, niż dzieci, te zaś są zdecydowanie częściej zaniedbywane.

Z danych raportu opracowanego przez Instytut Zdrowia i Trzeźwości Polskiego Towarzystwa Psychologicznego wynika, że 80% badanych żon alkoholików doświadczyło różnego rodzaju przemocy ze strony męża, w tym ponad połowa z nich doznała łagodniejszej przemocy fizycznej (popychanie, szarpanie, niszczenie sprzętów), co trzecia doznała ciężkiej przemocy fizycznej (bicie, kopanie, szarpanie za włosy) i przemocy seksualnej. Prawie wszystkie doznawały przemocy psychicznej.²⁵

Prawdopodobieństwo wystąpienia aktów przemocy w rodzinach alkoholowych jest ponad dwukrotnie większe niż w pozostałych. Istnieją badania, które stwierdzają, iż w przypadku kobiet maltretowanych przez nadużywających alkohol mężów, wyraźna jest tendencja do powtarzania się w ich małżeństwie sytuacji rodzinnej z dzieciństwa.

Alkohol jest także przyczyną wielu przestępstw i wykroczeń. Według danych statystycznych Komendy Głównej Policji około 1/3 ogólnej liczby przestępstw związana jest z używaniem alkoholu.

W Gminie Raczki kwestiami związanymi z nadużywaniem alkoholu oraz przemocą w rodzinie zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania problemów Alkoholowych oraz Zespół Interdyscyplinarny Gminy Raczki.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych to zespół działająca na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, utworzony przez grupę ludzi, których zadaniem jest realizacja zadań ww. ustawy, a także ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Podstawowym zadaniem komisji jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji osób uzależnionych od alkoholu, a w szczególności zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i współuzależnionych.

Działalność komisji można zasadniczo podzielić na trzy obszary:

- Obszar profilaktyczny - obejmuje całość zadań prowadzonych wśród dzieci i młodzieży mających na celu zabezpieczenie młodych przed wpływem alkoholu i/lub narkotyków.
- Obszar terapeutyczny - to zakres działań komisji zmierzający do pomocy osób uzależnionych oraz do ograniczania skutków ich uzależnienia. Organizacja punktu konsultacyjnego, zatrudnienie terapeuty to główne zadania w tym obszarze.
- Obszar kontrolny - dotyczy wszystkich działań, które komisja podejmuje w kwestii punktów sprzedaży alkoholu, kontroluje warunki prowadzenia obrotu alkoholem na terenie gminy.

²⁵ Bandura-Madeja; Dobrzyńska-Mesterhazy, *Przemoc w rodzinie Interwencja kryzysowa i psychoterapia*, Kraków 2000

Problemy alkoholowe na terenie gminy są rozwiązywane w ramach uchwalanego corocznie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W realizację programu angażuje się: Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Służba Zdrowia, Poradnia Zdrowia Psychicznego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, placówki oświatowe, Sąd Rejonowy oraz kuratorzy sądowi.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych prowadzi Punkt Konsultacyjny gdzie zatrudniony jest certyfikowany specjalista terapeuta zajmujący się pomocą osobom uzależnionym oraz współuzależnionym, w tym rodzinom, w których występuje problem związany z alkoholem. Koszt zatrudnienia terapeuty w 2016 r. wyniósł 4.600 zł. Dofinansowano także zajęcia dla osób współuzależnionych prowadzonych przez Stowarzyszenie *Wybór* w Suwałkach. Koszt dofinansowania wyniósł 2.000 zł.

Komisja współfinansuje także działalność Świetlicy Profilaktycznej. W 2016 r. w zajęciach uczestniczyło 21 dzieci, które miały możliwość odrobienie lekcji, spędzenia czasu wolnego, prowadzone były także zajęcia socjoterapeutyczne. Na funkcjonowanie świetlicy wydano kwotę 6.720,30 zł (materiały, wycieczki, spotkania, spektakle).

Tab. 27 Funkcjonowanie Świetlicy Profilaktycznej w latach 2014 - 2016

Wyszczególnienie	2014r.	2015r.	2016r.
Liczba dzieci uczestnicząca w zajęciach	20	25	21
Kwota dofinansowania przez GKRPA	14.051,34 zł	8.447,41 zł	6.720,30 zł

Opracowano na podstawie danych GKRPA w Raczkach

Komisja w 2016 r. odbyła 4 posiedzenia, na których zajmowano się postanowieniami dotyczącymi zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych oraz rozmowy interwencyjno-motywacyjne przeprowadzane z osobami zgłaszanyymi przez członków rodziny. Na rozmowy te zaproszono w sumie 23 osoby, z czego wobec 1 skierowano wniosek do sądu o zastosowanie przymusowego leczenia odwykowego.

Tab.28 Funkcjonowanie GKRPA w Raczkach w latach 2014 - 2016

Wyszczególnienie	2014r.	2015r.	2016r.
Liczba osób z którymi przeprowadzono rozmowy motywujące	21	30	23
Liczba osób skierowanych na leczenie – wniosek do Sądu	4	1	1
Liczba posiedzeń Komisji	5	6	4
Środki finansowe wydatkowane na realizację zadań GKRPA	65.479 zł	71.208 zł	64.196 zł

Opracowano na podstawie danych GKRPA w Raczkach

Uchwałą Rady Gminy Raczki Nr XX/164/17 z dnia 28 marca 2017 r. przyjęto Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022. Nadrzędnym celem Programu jest ograniczenie na terenie Gminy Raczki skali problemu, jakim jest przemoc domowa, poprzez udzielanie pomocy osobom dotkniętym przemocą, oddziaływanie na sprawców przemocy, a także podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie w oparciu o cele szczegółowe.

W dniu 18 maja 2011 r. Rada Gminy Raczki podjęła Uchwałę Nr VII/32/11 w sprawie trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków zespołu interdyscyplinarnego oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania. Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Raczki został powołany Zarządzeniem Nr 73/11 Wójta Gminy Raczki z dnia 22 lipca 2011 r. w sprawie powołania i składu zespołu interdyscyplinarnego. Główne cele i zadania Zespołu Interdyscyplinarnego budowanie lokalnego systemu jakości opieki i wsparcia dla rodziny i dziecka zgodnie z zapisami ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,

Podstawowe cele i zadania Zespołu to budowanie lokalnego systemu jakości opieki i wsparcia dla rodziny i dziecka, zgodnie z zapisami ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, a także synchronizowanie i wypracowywanie standardów współpracy przedstawicieli różnych grup zajmujących się problematyką przemocy. Zadania Zespołu realizowane są przede wszystkim przez inicjowanie przedsięwzięć mających na celu zwiększenie skuteczności działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, edukację społeczności lokalnej w zakresie przeciwdziałania przemocy oraz poprawę skuteczności działań osób zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy oraz monitorowanie występowania w rodzinie zjawiska przemocy, jej rozmiarów i skutków społecznych oraz efektywności podejmowanych działań.

Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Raczki tworzą następujące podmioty:

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach,
2. Komenda Miejska Policji w Suwałkach, Posterunek Policji w Bakałarzewie
3. Sąd Rejonowy w Suwałkach,
4. Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Raczkach,
5. Gimnazjum w Raczkach,
6. Szkoła Podstawowa w Raczkach,
7. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej *Koramed* w Raczkach,
8. Stowarzyszenie Edukator w Łomży,
9. Publiczna Szkoła Podstawowa we Wronowie,
10. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Suwałkach.

Działania profilaktyczne, edukacyjne i pomocowe związane z przeciwdziałaniem przemocy, organizowane przez instytucje znajdujące się na terenie Gminy Raczki, koncentrują się głównie na zjawisku przemocy w rodzinie. Poniżej zaprezentowano działalność ZI oraz powoływanych grup roboczych na przestrzeni trzech ostatnich lat.

Tab. 29 Realizacja procedury "Niebieska Karta" w latach 2014 - 2016

Wyszczególnienie		2014r.	2015r.	2016r.
Liczba "Niebieskich Kart - A" wypełnionych w 2014 r. przez przedstawicieli podmiotów wszczynających procedurę	Ogółem:	9	20	11
	OPS	0	1	2
	GKRPA	1	1	0
	Policja	8	18	9
	Oświata	0	0	0
	Ochrona zdrowia	0	0	0
Liczba posiedzeń ZI		4	4	4
Liczba posiedzeń GR		57	83	45
Liczba Niebieskich Kart C wypełnionych przez ZI/GR	kobiety	9	19	11
	mężczyźni	0	1	0
Liczba Niebieskich Kart D wypełnionych przez ZI/GR	kobiety	0	1	1
	mężczyźni	9	15	8
Liczba zakończonych przez ZI/GR procedur "Niebieskie Karty"	Ogółem	9	19	16
	na skutek ustania przemocy oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy	9	18	15
	na skutek braku zasadności podejmowania działań	0	1	1

Opracowano na podstawie danych ZI w Raczkach

Ponadto w 2016 r. 3 osoby, co do których istniało podejrzenie, że doznają przemocy, przebywały w Specjalistycznych Ośrodkach Wsparcia dla Ofiar Przemocy. Jedna kobieta przebywała od kwietnia do maja 2016 r. w Hostel w Dowspudzie, prowadzonym przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Suwałkach. Dwie osoby, matka z małoletnim dzieckiem, umieszczona została na okres trzech miesięcy (tj. kwiecień – czerwiec 2016r.) w Specjalistycznym Ośrodku dla Ofiar Przemocy prowadzonym przez PCPR w Olecku. Ww. osobom udzielono całodobowego schronienia, zapewniono posiłki, doraźną pomoc finansową oraz niezbędną pomoc i wsparcie specjalistyczne.

Podstawowym problemem przy realizacji zadań skierowanych na pomoc osobom uzależnionym oraz pozostającym w sytuacji przemocowej, jest niewystarczająca liczba specjalistów na terenie gminy.

6. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z podstawowych metod analizy strategicznej, to popularna technika służąca do porządkowania informacji zebranych podczas diagnozy. W zarządzaniu analiza SWOT jest stosowana do badania wewnętrznego i zewnętrznego otoczenia organizacji, a także diagnozy danego projektu. Jest stosowana jako uniwersalne narzędzie pierwszego etapu analizy strategicznej. Pozwala wykorzystać zgromadzone informacje do opracowania strategii działania, opartej na silnych stronach i szansach, przy jednoczesnym eliminowaniu bądź ograniczaniu słabych stron i zagrożeń. Jej celem jest jasne, obrazowe określenie mocnych i słabych stron, szans oraz zagrożeń danego przedsięwzięcia. Analiza zastosowana w niniejszej Strategii pozwala ocenić aktualną a także przyszłą sytuację gminy,

co stanowi podstawę do określania celów strategicznych.

Analiza SWOT oparta jest na prostym schemacie klasyfikacyjnym, w którym czynniki wpływające na dany obszar dzielimy na:

1. wewnętrzne pozytywne – mocne strony (Strengths),
2. wewnętrzne negatywne – słabe strony (Weaknesses),
3. zewnętrzne pozytywne – szanse (Opportunities),
4. zewnętrzne negatywne – zagrożenia (Threats).

Analizę SWOT sporządzono w oparciu o diagnozę sytuacji społeczno - ekonomicznej Gminy Raczki. Podejmując działania na rzecz diagnozy problemów społecznych Gminy należy uwzględnić wewnętrzne czynniki ograniczające rozwój polityki społecznej, punkty stanowiące mocne strony, potencjał rozwoju polityki społecznej oraz zidentyfikowane zagrożenia uwzględniające specyfikę społeczności lokalnej gminy. Przedstawiona poniżej analiza obejmuje pięć podstawowych obszarów priorytetowych:

1. Polityka społeczna wobec dziecka i rodziny.
2. Polityka wobec seniorów i osób niepełnosprawnych.
3. Polityka wobec osób bezrobotnych i ubogich.
4. Polityka wobec zagrożeń (przemoc, uzależnienia).
5. Kwestie związane z lokalnym systemem polityki społecznej w Gminie Raczki.

Analiza SWOT – obszar priorytetowy – Polityka wobec dziecka i rodziny

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - aktywne zainteresowanie problemami rodziny ze strony władz samorządowych, - profesjonalna kadra pomocy społecznej, - sprawna współpraca między instytucjami zajmującymi się kwestiami rodziny i dziecka, - znaczna liczba rodzin wielopokoleniowych, - silne wzorce więzi rodzinnych, - urozmaicona oferta zajęć pozalekcyjnych, - prowadzenie działań profilaktycznych mających na celu przeciwdziałanie dysfunkcjom w rodzinach, - zapewnianie rodzinom dysfunkcyjnym wsparcia asystenta rodziny, - umożliwienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego, - zapewnienie opieki przedszkolnej, - propagowanie idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży, - podejmowanie interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - działanie Zespołu Interdyscyplinarnego - zapewnienie dostępu do informacji o możliwych formach wsparcia dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze 	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająco rozwinięty system pomocy rodzinom z uwagi na ograniczone środki finansowe - brak analizy potrzeb osób samotnie wychowujących dzieci, - brak specjalnych programów dla rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, - brak placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, - słabo rozwinięta sieć organizacji pozarządowych, - narastający problem uzależnień wśród dorosłych, - niewystarczająca aktywność społeczna w kierunku działania na rzecz społeczności lokalnej, - pogłębiający się kryzys rodziny, - przejmowanie pewnych funkcji rodziny przez instytucje, - wzrost liczby rozwodów i związków nieformalnych, - dziedziczenie bezradności i bierności.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - wzbogaćona oferta w zakresie opieki przedszkolnej, - inicjowanie działań mających na celu wzmocnienie rodziny jako podstawowej komórki społecznej, - stosowanie aktywizujących metod pracy socjalnej, - dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, - rosnąca świadomość społeczna, - wzrost poziomu wykształcenia wśród mieszkańców, - realizacja programu wspierania rodziny, - realizacja programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - skierowanie większych środków finansowych na realizację polityki wobec rodziny (np. Program Rodzina 500+), - zaangażowanie dzieci i młodzieży w działania wolontariatu, - niezwiększająca się liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, wymagających 	<ul style="list-style-type: none"> - przenoszenie ciężaru finansowania zadań na poziom gminy, - narastanie zjawiska wyuczonej bezradności, - starzenie się społeczeństwa, - wzrost rodzin rozbitych, wychowywanie w rodzinie niepełnej, - ztracanie wartości rodzinnych, - deficyty w obszarze codziennego sposobu komunikowania się w relacjach dzieci – rodzice oraz rodzice – dzieci, - niewystarczający zakres wsparcia asystentów rodziny, - niezaspokajające potrzeb poradnictwo specjalistyczne udzielane rodzinom na terenie gminy, - niewystarczająca w stosunku do potrzeb oferta grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci, - niewystarczająca oferta placówek wsparcia dziennego, - zwiększająca się w gminie liczba osób, w stosunku

umieszczenia w ośrodkach wsparcia, - zmniejszenie społecznego przyzwolenia na stosowanie przemocy w rodzinie.	do których istnieje potrzeba podjęcia działań interdyscyplinarnych, - zwiększająca się w gminie liczba osób wymagających działań korekcyjno-edukacyjnych, - występowanie zjawiska przemocy w rodzinie.
--	--

Analiza SWOT – obszar priorytetowy – Polityka wobec seniorów i osób niepełnosprawnych

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - zainteresowanie problemami społecznymi władz samorządowych, - informowanie osób starszych i niepełnosprawnych o dostępnych formach pomocy, - prowadzenie działań na rzecz wzmacniania potencjału osób starszych, - świadczenie usług opiekuńczych, - prowadzenie działań zmierzających do większego zaangażowania członków rodzin w sprawowanie opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi, - funkcjonowanie Kluby Seniora, - możliwość skorzystania przez niepełnosprawnych mieszkańców gminy, z ofert środowiskowych domów samopomocy działających na terenie Miasta i Gminy Suwałki - zapewnianie osobom starszym i niepełnosprawnym wymagającym całodobowej opieki miejsca w domach pomocy społecznej, - uwrażliwienie społeczności lokalnej na problemy i potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych, - prowadzenie w gminie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży dotkniętych niepełnosprawnością (nauczanie indywidualne) 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrastająca liczba osób niepełnosprawnych i starszych korzystająca z pomocy społecznej, - istniejące bariery architektoniczne, - brak organizacji pozarządowych zajmujących się potrzebami osób niepełnosprawnych i seniorów, - niewystarczający system wsparcia lokalnego dla osób starszych i niepełnosprawnych, - brak wolontariatu działającego w obszarze pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym, - niewystarczający system opieki dla osób starszych w miejscu zamieszkania, - słaba oferta pozwalająca na zagospodarowanie czasu wolnego dla osób starszych i niepełnosprawnych, - pogłębiający się kryzys rodziny, narastający problem braku opieki nad osobami starszymi ze strony rodziny, - brak analizy warunków codziennego funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych, - brak dziennego domu pobytu dla osób niepełnosprawnych, - ograniczone działania mające na celu likwidację barier utrudniających codzienne życie osobom niepełnosprawnym.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - upowszechnianie informacji dot. problemów osób starszych i niepełnosprawnych, - inicjowanie działań w środowisku lokalnym na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, - wykorzystanie potencjału ludzi starszych i niepełnosprawnych (m.in. działalność GOK), - możliwość uzyskania pomocy ze strony rodziny przez osoby starsze i niepełnosprawne - społeczna akceptacja dla potrzeby likwidacji barier utrudniających codzienne życie osobom niepełnosprawnym, - świadomość społeczności gminy o potrzebie 	<ul style="list-style-type: none"> - zbyt mała oferta wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych pozwalająca na pełniejsze uczestnictwo w życiu społecznym, - niskie świadczenia pieniężne osób starszych i niepełnosprawnych, - zbyt długi czas oczekiwania na wolne miejsce w DPS - brak instytucji wsparcia dziennego dla osób niepełnosprawnych i seniorów na terenie gminy (kluby seniora, domy dziennego pobytu, środowiskowe domy samopomocy), - brak działań na rzecz tworzenia w gminie podmiotów ekonomii społecznej, mogących zatrudniać osoby

zapewnienia osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.	niepełnosprawne (jak np. warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej, spółdzielnie inwalidów, spółdzielnie socjalne), - brak dostępu osób z zaburzeniami psychicznymi do specjalistycznych usług opiekuńczych, - niedostateczne zasoby i możliwości gminy w zakresie zaspokojenia potrzeby wyrównania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży dotkniętych niepełnosprawnością, - niezaspokojone zapotrzebowanie na pomoc wolontariuszy wspierających osoby niepełnosprawne i seniorów w ich codziennym życiu.
--	---

Analiza SWOT – obszar priorytetowy – Polityka wobec osób bezrobotnych i ubogich

MOCNE STRONY	SLABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - spora przedsiębiorczość mieszkańców (samodzielnie prowadzona działalność gospodarcza), - dobre warunki do rozwoju inwestycji szczególnie w obszarze turystyki, - rozwój działalności związanej z turystyką, - przychylność władz w zakresie uatrakcyjniania infrastruktury turystycznej, - korzystne położenie geograficzne, - upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach zawodowych, - podejmowanie działań służących przeciwdziałaniu ubóstwu w gminie oraz ograniczeniu zjawiska dziedziczenia biedy, - możliwość tworzenia mieszkań socjalnych, - rosnąca liczba wykształconych ludzi młodych, - organizowane w gminie roboty publiczne i interwencyjne dające czasowe zatrudnienie osobom bezrobotnym, - cykliczne organizowanie zbiórek żywności, ubrań, itp. w ramach pomocy osobom ubogim, - wzrost kryteriów umożliwiających skorzystanie z pomocy żywnościowej POPŻ. 	<ul style="list-style-type: none"> - brak atrakcyjnych warunków do zatrudniania młodych - niskie kwalifikacje osób bezrobotnych, - słabe dostosowanie ofert edukacyjnej do lokalnego rynku pracy, - brak podmiotów ekonomii społecznej, - brak wystarczających umiejętności wśród osób długotrwale bezrobotnych w poszukiwaniu pracy, - mała liczba inwestorów z zewnątrz, - niedoskonałość i niestabilność przepisów prawnych dotyczących pomocy społecznej.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość rozwoju agroturystyki, - pozyskiwanie środków zewnętrznych, - malejący poziom bezrobocia rejestrowanego, - niepostępujące zjawisko ubożenia mieszkańców, - rosnąca liczby osób samozatrudnionych, - dostrzeganie problemów i potrzeb osób ubogich przez społeczność lokalną, - współpraca władz lokalnych i regionalnych z partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów osób i długotrwale bezrobotnych, - szkolenia osób zarejestrowanych jako bezrobotne w kierunku przekwalifikowania się lub założenia własnej działalności 	<ul style="list-style-type: none"> - wysokie koszty pracy, - duża sezonowość rynku pracy, - duże zapotrzebowanie na mieszkania socjalne, - brak działań zmierzających do tworzenia w gminie podmiotów ekonomii społecznej, mogących stworzyć nowe miejsca pracy, - odpływ wykwalifikowanej kadry poza granice kraju, - niespójny system prawny w zakresie pomocy społecznej, - roszczeniowa postawa wobec instytucji pomocy społecznej, wyuczona bezradność.

gospodarczej.	
---------------	--

Analiza SWOT – obszar priorytetowy – Polityka wobec zagrożeń (przemoc, uzależnienia)

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - profesjonalna i wykształcona kadra OPS w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - działalność Zespołu Interdyscyplinarnego, - działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, - działalność świetlicy profilaktycznej, - terapeuta uzależnień przyjmujący w Punkcie Interwencji Kryzysowej, - prawidłowe wykorzystywanie środków pochodzących z zezwoleń na sprzedaż alkoholu, - dobra współpraca służb z terenu gminy działających w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom, - prowadzenie inicjatyw w zakresie propagowania zdrowego stylu życia, - prowadzenie działalności profilaktycznej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie i uzależnień, - zapewnienie rodzinom z terenu gminy dotkniętym problemami uzależnień i przemocy dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej, - kierowanie osób uzależnionych z gminy na leczenie odwykowe, - działanie grup AA, - prowadzenie przez placówki oświatowe działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w obszarze uzależnień i przeciwdziałania przemocy, - prowadzenie przez samorząd gminy działań na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa w gminie – planowane przywrócenie posterunku policji, - realizowanie w gminie inwestycji mających na celu zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze – budowa nowych dróg, poprawa nawierzchni starych traktów, - zachęcanie mieszkańców do włączania się w działania na rzecz ochrony przeciwpożarowej, zwalczanie klęsk żywiołowych i innych miejscowych zagrożeń, 	<ul style="list-style-type: none"> - brak pełnej diagnozy dot. problemu uzależnień, - brak faktycznych danych dot. problemu przemocy w rodzinie, - słaba oferta na zagospodarowanie czasu wolnego dla dzieci, młodzieży, starszych i rodzin, - brak placówek wsparcia dziennego, - łatwy dostęp młodzieży do środków odurzających np. dopalacze, - niewystarczające środki finansowe na profilaktykę uzależnień, - pogłębiający się kryzys rodziny.

- działalność Ochotniczej Straży Pożarnej.	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - promocja działań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy, - realizacja programów: Przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy, Profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, Wspierania rodziny, - współpraca fachowców różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania przemocy i uzależnieniom, - wzmacnianie systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy. 	<ul style="list-style-type: none"> - ukrywanie problemu przemocy i uzależnienia, - obniżenie wieku inicjacji alkoholowej, - łatwy dostęp do alkoholu i środków psychoaktywnych, - wzrost liczby nieletnich sięgających po alkohol i środki psychoaktywne, - niewystarczająca liczba specjalistów pracujących z osobami uzależnionymi lub zagrożonymi przemocą, - rozluźnienie więzi rodzinnych, - niska skuteczność i efektywność działań podejmowanych na rzecz osób uzależnionych, - niedostateczne wykorzystywanie systemu informacji i wsparcia specjalistycznego.

Analiza SWOT – obszar priorytetowy – Kwestie związane z lokalnym systemem polityki społecznej w Gminie Raczki

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - profesjonalna i wykształcona kadra OPS, - wzrost poziomu jakości życia mieszkańców, - reagowanie na potrzeby mieszkańców zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, - wspieranie przez gminę aktywności gospodarczej mieszkańców, - możliwość realizacji pasji mieszkańców gminy, stwarzanie możliwości zaspokojenia potrzeb w zakresie kultury, sportu i rekreacji, - odpowiednie zabezpieczenie finansowe dot. realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej, - upowszechnianie wiedzy o możliwościach uzyskania wsparcia z systemu pomocy społecznej, - podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników pomocy społecznej, - możliwość skorzystania z bezpłatnych szkoleń współfinansowanych ze środków UE w ramach dofinansowania. - tradycyjny model rodziny, silne oddziaływanie Kościołów na kształtowanie norm moralnych, społecznych, - otwarcie się społeczeństwa na potrzeby ludzi niepełnosprawnych, chorych i starych, - wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców, - zrozumienie i wspieranie zadań i działań pomocy społecznej przez samorząd lokalny. 	<ul style="list-style-type: none"> - bariery architektoniczne w budynkach: OPS, GOK, UG, Ośrodka Zdrowia oraz szkołach - złe warunki lokalowe OPS - brak miejsca na indywidualne rozmowy z klientami bez obecności innych pracowników i klientów OPS - ograniczone środki finansowe na działalność w obszarze pomocy społecznej - brak integracji działań w obszarze polityki społecznej - niedostatecznie rozwinięta sieć placówek pomocy społecznej w gminie dla pełnego zaspokojenia potrzeb mieszkańców - przeciążenie pracowników socjalnych liczbą zadań. - uzależnienie od pomocy społecznej, - bierność w rozwiązywaniu problemów, - słaby rozwój wsparcia grup i instytucji nakierowanych na pomoc rodzinom, - duża rozbieżność między możliwościami pomocy a oczekiwaniami społecznymi, - brak edukacji społecznej w kierunku samopomocy, organizacji społecznych i rozwoju wolontariatu - znikoma liczba organizacji pozarządowych, - słabo rozwinięta infrastruktura pomocy społecznej.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - zewnętrzne źródła finansowania zadań związanych z polityką społeczną, - realny wpływ inicjatyw podejmowanych przez samorząd i instytucje gminy na wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców, 	<ul style="list-style-type: none"> - niestabilność prawa, zmiany przepisów, - przekazywanie nowych zadań do pomocy społecznej, - brak programów motywujących pracowników pomocy społecznej do dalszego rozwoju i kształcenia umiejętności, - znikoma dostępność superwizji w pracy socjalnej,

<ul style="list-style-type: none">- aktywność społeczna mieszkańców gminy,- wzrastająca aktywność gospodarcza mieszkańców,- dostateczny dostęp do oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla mieszkańców,- wystarczająca wiedza mieszkańców gminy o dostępnych formach uzupełnienia lub podnoszenia poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych,- nawiązanie ściślejszej współpracy z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty.	<ul style="list-style-type: none">- niewielkie możliwości związane z rozwojem infrastruktury pomocy społecznej,- wzrost zapotrzebowania na wsparcie z systemu pomocy społecznej w formie prac socjalnej,- niewystarczająca, w stosunku do potrzeb, ilość wykwalifikowanej kadry.
---	--

7. Misja polityki społecznej Gminy Raczki

Celem Strategii jest podjęcie zintegrowanych działań i rozwiązań problemów społecznych występujących w gminie, które szczególnie negatywnie wpływają na życie ogółu jej mieszkańców. Wytyczone cele zrealizowane zostaną przy wykorzystaniu istniejących instytucji, organizacji

i innych podmiotów działających w sferze społecznej. Zintegrowanie lokalnego środowiska zagwarantuje pomoc i wsparcie osobom znajdującym się w trudnej sytuacji socjalno-bytowej oraz umożliwi ludziom życie w poczuciu poszanowania godności każdej osoby, eliminowanie dysfunkcji oraz równy dostęp do zasobów podstawowych usług.

W związku z powyższym, misja polityki społecznej Gminy Raczki musi stanowić odpowiedź na zdefiniowany podstawowy cel długoletniego rozwoju gminy w sferze społecznej. Przyjęta na okres realizacji niniejszej Strategii misja brzmi następująco:

**GMINA RACZKI MIEJSCEM GDZIE DAŻY SIĘ DO ZAPEWNIENIA WZYSTKIM MIESZKAŃCOM
OPTYMALNYCH WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA I ROZWOJU, PRZY JEDNOCZESNYM
ZINTEGROWANYM PRZECIWDZIAŁANIU ZJAWISKOM MARGINALIZACJI
I WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO**

Misja ta rozumiana jest następująco:

- Jednostki zagrożone marginalizacją i wykluczeniem muszą być traktowane nie tylko jako grupa wymagająca zwiększonych świadczeń, ale też – jako grupa dysponująca specyficznym potencjałem, której należy stworzyć szanse na aktywność i samorealizację.

- Gmina Raczki musi rozwijać system instytucjonalnego wsparcia w obszarze pomocy społecznej w oparciu o model tworzenia szans.
- Zjawiska problemowe dotyczące jednostki i rodziny muszą znajdować odpowiedź w postaci stwarzania przez system pomocy społecznej szans na wyjście z problemowej sytuacji.

8. Prognoza problemów społecznych

Prognoza zawiera informacje o potrzebach, problemach i zasobach danej społeczności lokalnej, które wynikają z analizy danych opisujących stan społeczności lokalnej w ostatnich latach (tj. z diagnozy sytuacji społecznej), uwzględniają tendencje rozwojowe właściwe dla danego regionu czy społeczności lokalnej, dotyczą okresu, w jakim będzie realizowana Strategia, czyli lat 2018-2028.

Realizacja działań zaplanowanych w ramach poszczególnych celów strategicznych i szczegółowych wypracowanych w niniejszym dokumencie powinna przyczynić się m.in. do pozytywnych zmian w następujących obszarach życia społecznego mieszkańców Gminy Raczki:

Bezrobocie:

- spadek liczby osób długotrwale bezrobotnych,
- wzrost liczby miejsc pracy w wyniku tworzenia nowych podmiotów gospodarczych,
- aktywizacja osób bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- zwiększenia liczby osób zaktywizowanych zawodowo,
- zmniejszenia skali zjawiska tzw. *dziedziczenia bezrobocia*,
- zwiększenie szans osób bezrobotnych na znalezienie zatrudnienia poprzez odpowiednie dostosowanie ich kwalifikacji do wymagań rynku pracy,
- eliminowania zjawiska dyskryminacji ze względu na płeć na rynku pracy i w życiu społecznym.

Niepelnosprawność:

- poprawa jakości i dostępności opieki zdrowotnej oraz usług rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych,
- podniesienie jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych i psychologicznych w miejscach publicznych,
- wzrost zaangażowania osób niepełnosprawnych w życie społeczne i zawodowe,
- zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością,
- zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- polepszenia dostępu do podstawowych usług zdrowotnych,
- poszerzenia wiedzy mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowotnej i zdrowego trybu życia,
- uwrażliwienia społeczeństwa na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych.

Uzależnienia:

- zmniejszenie liczby osób dotkniętych uzależnieniami,
- łagodzenie skutków społecznych uzależnień,
- rozwój sieci wspierającej osoby uzależnione i ich rodziny,
- poszerzenia wiedzy mieszkańców w zakresie profilaktyki uzależnień,

Ubóstwo:

- poprawa warunków życia mieszkańców Gminy Raczki,
- zapewnienie odpowiednich warunków bytowych osobom i rodzinom najbardziej potrzebującym,
- zmniejszenia liczby beneficjentów pomocy społecznej,
- zwiększenia dostępu do rynku pracy,

Problemy opiekuńczo-wychowawcze:

- wzmocnienie funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzin naturalnych,
- spadek liczby rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- zapewnienie pomocy dzieciom i rodzinom z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- poszerzenia wiedzy w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich,
- podniesienia jakości kształcenia w placówkach oświatowych,
- zróżnicowania form spędzania czasu wolnego oraz wzrostu liczby dzieci i młodzieży z nich korzystających,

Przemoc w rodzinie:

- zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie poprzez budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy,

- zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy rodzinom dotkniętym przemocą,
- prowadzenie specjalistycznych terapii dla sprawców przemocy,
- rozwój społecznej świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

Prognozowane zmiany zostaną osiągnięte poprzez współpracę wszystkich osób, stowarzyszeń oraz instytucji i organizacji pozarządowych działających dla dobra mieszkańców Gminy Raczki w zakresie pomocy społecznej. W ramach tej współpracy realizowane będą liczne programy pomocowe skierowane do konkretnych grup dotkniętych problemami społecznymi.

9. Cele strategiczne i podstawowe kierunki działań

Planowanie w ramach niniejszej Strategii realizowane będzie wokół 6 celów strategicznych. Uszczegółowieniem celów strategicznych są cele szczegółowe, które wskazują podstawowe kierunki planowanych działań. Skonkretyzowane wskazania głównych składowych każdego z celów szczegółowych zawarte są w proponowanych kierunkach działań. Cele strategiczne są zarówno odpowiedzią na potrzeby społeczne jak i kontynuacją założeń programowych poprzedniej Strategii.

Zarówno diagnoza problemów społecznych jak i prognoza zmian w zakresie objętym strategią, pozwoliły na określenie celu głównego niniejszej Strategii.

GŁÓWNY CEL STRATEGICZNY

POPRAWA JAKOŚCI I WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY RACZKI ZAGROŻONYCH MARGINALIZACJĄ I WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM ORAZ ICH INTEGRACJA Z MIESZKAŃCAMI SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Tak sformułowany cel główny obejmuje wszystkie obszary problemowe niniejszej Strategii, adresowany jest do wszystkich obecnych jak i potencjalnych mieszkańców Gminy Raczki, których warunki i poziom życia odbiegają od przeciętnego. W oparciu o dokonaną analizę SWOT, dotychczasowe doświadczenia pracowników OPS w Raczkach oraz rzeczywiste potrzeby

społeczne, wyznaczono sześć celów strategicznych dla rozwoju lokalnej polityki społecznej w Gminie Raczki:

Cel strategiczny I Rozbudowa i wzmocnienie systemu wspierającego rodzinę.

Cel strategiczny II Wspieranie i integracja ze społecznością lokalną, jednostek i grup zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją.

Cel strategiczny III Redukcja bezrobocia oraz wzmocnienie systemu wspierającego osoby bezrobotne.

Cel strategiczny IV Integracja i aktywizacja seniorów, osób niepełnosprawnych i przewlekle chorych.

Cel strategiczny V Budowanie zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami i przemocą w rodzinie.

Cel strategiczny VI Rozwój aktywności obywatelskiej i kapitału społecznego.

<p style="text-align: center;">CEL STRATEGICZNY I ROZBUDOWA I WZMACNIANIE SYSTEMU WSPIERAJĄCEGO RODZINĘ</p>

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Usprawnianie systemu wsparcia rodziny poprzez rozwój poradnictwa specjalistycznego: psychologicznego, prawnego, socjalnego.
2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju, zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.
3. Współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się opieką i pomocą rodzinie.
4. Wzmacnianie potencjału rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania.

Kierunki działań do celu szczegółowego 1

Usprawnianie systemu wsparcia dla rodziny poprzez rozwój poradnictwa specjalistycznego - psychologicznego, prawnego, socjalnego:

1. Zwiększenie dostępności do poradnictwa specjalistycznego - psychologiczno - pedagogicznego, prawnego, terapii rodzinnej).
2. Podnoszenie kwalifikacji pracowników socjalnych oraz pracowników placówek oświatowych, w celu zapewnienia efektywniejszej pomocy rodzinom objętym wsparciem.
3. Wspieranie bezpłatnych form poradnictwa specjalistycznego.

Kierunki działań do celu szczegółowego 2

Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju, zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami:

1. Podnoszenie poziomu i jakości kształcenia w placówkach oświatowych, m.in. poprzez doskonalenie kadry pedagogicznej.
2. Zapewnienie dzieciom wymagającym wsparcia, dostępu do specjalistów, takich jak psychiatra dziecięcy czy psycholog.
3. Podejmowanie działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych, m.in. poprzez prowadzenie zajęć wyrównawczych.
4. Wsparcie uczniów niepełnosprawnych w dostępie do edukacji, m.in. poprzez organizację nauczania indywidualnego.
5. Zapewnienie dzieciom i młodzieży dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu zasobów kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych gminy.
6. Promowanie aktywnych form spędzania czasu m.in. poprzez organizowanie lokalnych imprez integracyjnych.

Kierunki działań do celu szczegółowego 3

Współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się opieką i pomocą rodzinie.

1. Tworzenie interdyscyplinarnych zespołów specjalistów do spraw interwencji w sytuacjach zagrażających dzieciom i młodzieży.
2. Wykorzystanie potencjału partnerów społecznych w realizacji pomocy dziecku i rodzinie.
3. Inicjowanie interdyscyplinarnych działań projektowych odpowiadających na różnorodne potrzeby dzieci, młodzieży i rodzin.

Kierunki działań do celu szczegółowego 4

Wzmacnianie potencjału rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania.

1. Promowanie prawidłowego modelu rodziny oraz edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich.
2. Udzielanie różnych form pomocy i wsparcia rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej – system pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, świadczeń wychowawczych i alimentacyjnych.
3. Prowadzenie w zwiększonym zakresie pracy socjalnej z rodzinami dotkniętymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi.
4. Objęcie rodzin dysfunkcyjnych wsparciem asystenta rodziny.

5. Podnoszenie kwalifikacji asystentów rodziny w celu zapewnienia efektywniejszej pomocy rodzinom objętym ich wsparciem.
6. Zapewnienie odpowiedniej do potrzeb, liczby asystentów pracujących z rodzinami.
7. Pomoc osobom samotnie wychowującym dzieci, w organizowaniu opieki poprzez ułatwienie dostępu oddziałów przedszkolnych.
8. Wspieranie działań mających na celu tworzenie na terenie gminy mieszkań socjalnych, przeznaczonych w szczególności dla rodzin w kryzysie, samotnych matek.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2018-2028.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt Gminy Raczki, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, Gminny Ośrodek Kultury, placówki oświatowe, świetlice.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, placówki ochrony zdrowia, Policja, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, projekty organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

Proponowane wskaźniki oceny efektywności celu strategicznego I:

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba asystentów rodziny,
- liczba szkoleń i projektów adresowanych do rodzin,
- liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych,
- liczba rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym, liczba udzielonych porad,
- liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności profilaktycznej i edukacyjnej,
- liczba nauczycieli i pedagogów szkolnych doskonalących swoje kwalifikacje zawodowe,
- liczba uczniów objętych nauczaniem indywidualnym,
- liczba zorganizowanych imprez sportowych, integracyjnych itp.,
- ilość działających kół zainteresowań i innych form pozalekcyjnego spędzania czasu wolnego.

CEL STRATEGICZNY II

**WSPIERANIE I INTEGRACJA ZE SPOŁECZNOŚCIĄ LOKALNĄ, JEDNOSTEK I GRUP
ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM I MARGINALIZACJĄ**

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Usprawnianie systemu pomocy osobom borykającym się z problemem ubóstwa, uwzględniając jednocześnie działania służące przeciwdziałaniu uzależnieniu świadczeniobiorców od instytucji pomocy społecznej.
2. Utworzenie sieci współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz rozwiązywania problemu ubóstwa oraz marginalizacji społecznej.

Kierunki działań do celu szczegółowego 1

Usprawnianie systemu pomocy osobom borykającym się z problemem ubóstwa, uwzględniając jednocześnie działania służące przeciwdziałaniu uzależnieniu świadczeniobiorców od instytucji pomocy społecznej.

1. Monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców gminy.
2. Udzielanie pomocy materialnej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, innymi ustawami i uchwałami Rady Gminy.
3. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich.
3. Wsparcie osób i rodzin ubogich pracą socjalną.
4. Organizowanie akcji charytatywnych na rzecz osób ubogich.
4. Kontynuowanie działań w ramach POPŻ.
5. Współpraca z *Caritas Diecezji Ełckiej Parafia Raczki* w ramach organizowania pomocy rzeczowej najbardziej potrzebującym mieszkańcom gminy.
9. Rozwój wolontariatu angażującego się we wspieranie rodzin potrzebujących pomocy.
10. Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz Kościołem.
11. Rozwijanie szeroko rozumianego poradnictwa dla osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej, w tym przeciwdziałanie bezradności tej grupy.
12. Przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji w środowisku lokalnym ludzi zagrożonych wykluczeniem społecznym.
13. Wspieranie inicjatyw propagujących integrację środowisk z grup ryzyka ze społecznością lokalną oraz przeciwstawiających się stereotypom na temat osób korzystających z pomocy społecznej, bezrobotnych, bezdomnych i uzależnionych.

Kierunki działań do celu szczegółowego 2

Utworzenie sieci współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz rozwiązywania problemu ubóstwa oraz marginalizacji społecznej.

1. Monitorowanie skali zjawiska ubóstwa
2. Działalność informacyjna dla osób ubogich o możliwościach pomocowych.
3. Wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej sprzyjającej podnoszeniu standardu życia społeczności.
4. Tworzenie przyjaznych warunków do powstawania nowych miejsc pracy w gminie poprzez wspieranie przedsiębiorczości.
5. Promowanie rozwój wolontariatu.
6. Rozwijanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym i stażach.
7. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami i rodzinami borykającymi się z problemem ubóstwa.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2018-2028.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt Gminy Raczki, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki oświatowe, świetlice.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowy Urząd Pracy w Suwałkach, PCPR w Suwałkach, organizacje pozarządowe, inwestorzy, lokalni przedsiębiorcy, noclegownie i schroniska spoza gminy, Kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, projekty organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

Proponowane wskaźniki oceny efektywności celu strategicznego II:

- liczba osób ubogich, bezrobotnych i bezdomnych objętych pracą socjalną,
- liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem,
- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu ubóstwa,
- wielkość stopy bezrobocia w gminie,
- liczba osób bezrobotnych w gminie, w tym liczba osób zarejestrowanych w PUP,
- liczba nowych inwestorów,
- liczba opracowanych i realizowanych projektów w zakresie aktywizacji grup zagrożonych

wykluczeniem społecznym oraz liczba osób nimi objętych,

· liczba osób zagrożonych bezdomnością bezdomnych, którym zapewniono schronienie.

<p style="text-align: center;">CEL STRATEGICZNY III REDUKCJA BEZROBOCIA ORAZ WZMACNIANIE SYSTEMU WSPIERAJĄCEGO OSOBY BEZROBOTNE</p>
--

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Wypracowanie skutecznych form postępowania wobec osób długotrwale bezrobotnych.
2. Rozwijanie aktywnych form pomocy osobom bezrobotnym, w tym długotrwale bezrobotnym.
3. Sprawny system pomocy osobom bezrobotnym oraz ich rodzinom, uwzględniający jednocześnie działania służące przeciwdziałaniu uzależnieniu świadczeniobiorców od instytucji pomocy społecznej.

Kierunki działań do celu szczegółowego 1

Wypracowanie skutecznych form postępowania wobec osób długotrwale bezrobotnych

1. Objęcie pracą socjalną osób długotrwale bezrobotnych, tak by zachęcać je do systematycznego poszukiwania zatrudnienia.
2. Objęcie pomocą materialną rodzin dotkniętych problemem bezrobocia.
3. Współpraca pracowników socjalnych i doradców zawodowych w zakresie organizacji szkoleń i zmiany kwalifikacji osób bezrobotnych.
4. Rozwijanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach.
5. Opracowywanie i realizacja programów, szkoleń, których celem jest podnoszenie kwalifikacji osób bezrobotnych.

Kierunki działań do celu szczegółowego 2

Rozwijanie aktywnych form pomocy osobom bezrobotnym, w tym długotrwale bezrobotnym.

1. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie rozwoju form zatrudnienia na terenie gminy:
 - organizacja prac społecznie użytecznych,
 - organizacja prac interwencyjnych i robót publicznych,
 - promowanie klubów pracy i szkoleń.

2. Bieżący monitoring ofert programowych i ewentualne opracowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia, w szczególności wśród osób długotrwale bezrobotnych.
3. Tworzenie przez władze lokalne sprzyjającego klimatu dla organizacji Klubu lub Centrum Integracji Społecznej.
4. Tworzenie sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów, mogących stworzyć nowe miejsca pracy.

Kierunki działań do celu szczegółowego 3

Sprawny system pomocy osobom bezrobotnym oraz ich rodzinom, uwzględniający jednocześnie działania służące przeciwdziałaniu uzależnieniu świadczeniobiorców od instytucji pomocy społecznej.

1. Pomoc finansowa, materialna oraz poradnictwo specjalistyczne skierowane do osób bezrobotnych.
2. System działań podejmowanych w celu redukcji psychospołecznych skutków bezrobocia.
3. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych realizowana poprzez działania podejmowane w celu mobilizowania osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej do poszukiwania zatrudnienia i usamodzielnienia się.
4. Opracowywanie i realizowanie programów edukacyjnych dla rodzin dotkniętych bezrobociem w celu ograniczenia zjawiska „dziedziczenia bezrobocia”.
5. Kształtowanie u bezrobotnych odpowiedzialności za swój los i umiejętności przystosowania się do samodzielnego życia w zastanej rzeczywistości.
6. Wspieranie osób bezrobotnych poprzez organizację robót publicznych, prac interwencyjnych i społecznie użytecznych.
7. Promowanie w obszarze rynku pracy zasady równości płci oraz uwzględnianie tej zasady w podejmowanych działaniach na rzecz osób bezrobotnych.
8. Podejmowanie działań mających na celu pozyskanie inwestorów mogących stworzyć nowe miejsca pracy na terenie gminy.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2018-2028.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt Gminy Raczki, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowy Urząd Pracy w Suwałkach, PCPR w Suwałkach, organizacje pozarządowe, inwestorzy, lokalni przedsiębiorcy, noclegownie i schroniska spoza gminy, Kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, projekty organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

Proponowane wskaźniki oceny efektywności celu strategicznego II:

- liczba osób bezrobotnych objętych pracą socjalną,
- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu bezrobocia,
- wielkość stopy bezrobocia w gminie,
- liczba osób bezrobotnych w gminie, w tym liczba osób objętych zarejestrowanych w PUP,
- liczba nowych inwestorów,
- liczba opracowanych i realizowanych projektów w zakresie aktywizacji bezrobotnych,
- liczba osób długotrwale bezrobotnych w uwzględnieniu wieku i wykształcenia,
- liczba organizowanych prac interwencyjnych i robót publicznych, liczba bezrobotnych objęta poradnictwem Powiatowego Urzędu Pracy i uzyskujących pracę,
- wysokość środków finansowych zaplanowanych i wydatkowanych na pomoc bezrobotnym,
- liczba osób, które w wyniku aktywizacji podjęły pracę,
- liczba szkoleń pobudzających bezrobotnych do samozatrudnienia.

<p style="text-align: center;">CEL STRATEGICZNY IV INTEGRACJA I AKTYWIZACJA SENIORÓW, OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I PRZEWLEKLE CHORYCH</p>
--

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Propagowanie modelu *zdrowego starzenia się* – organizacja czasu wolnego, usprawnianie osób starszych, zapobieganie marginalizacji oraz zapewnienie im właściwej opieki.
2. Tworzenie warunków dla satysfakcjonującego, aktywnego funkcjonowania seniorów i osób niepełnosprawnych.

Kierunki działań do celu szczegółowego 1

Propagowanie modelu zdrowego starzenia się – organizacja czasu wolnego, usprawnianie osób starszych, zapobieganie marginalizacji oraz zapewnienie im właściwej opieki.

1. Udzielanie przez GOPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym i niepełnosprawnym.
2. Zapewnienie osobom starszym dostępu do usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, jak i zapewnienie kontaktów z otoczeniem.
3. Kontynuowanie działalności Klubu Seniora.
4. Podejmowanie współpracy z Kościołem oraz z organizacjami pozarządowymi w celu podniesienia skuteczności wsparcia adresowanego do osób starszych i niepełnosprawnych.
5. Stałe diagnozowanie potrzeb i bezpieczeństwa socjalnego ludzi starszych i niepełnosprawnych.

Kierunki działań do celu szczegółowego 2

Tworzenie warunków dla satysfakcjonującego, aktywnego funkcjonowania seniorów i osób niepełnosprawnych i przewlekle chorych.

1. Zapewnienie mieszkańcom dostępu do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej oraz ułatwienie dostępu do lekarzy specjalistów.
2. Rozszerzenie katalogu usług medycznych w oparciu o posiadaną bazę lokalową.
3. Zapewnienie podstawowej opieki medycznej w szkołach - pielęgniarka.
4. Rozszerzenie zakresu usług pielęgniarstwa środowiskowego na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.
5. Podejmowanie działań mających na celu budowanie pozytywnego wizerunku osób starszych oraz niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.
6. Rozwijanie aktywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze i niepełnosprawne, poprzez organizowanie imprez, spotkań integracyjnych, zajęć, wycieczek.
7. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne, jak również zachęcanie ww. osób do włączania się w działalność wolontarystyczną.
8. Mobilizowanie osób niepełnosprawnych do uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez Środowiskowe Domy Samopomocy.
9. Bieżące informowanie osób niepełnosprawnych o nowych możliwościach wsparcia.
10. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym prawa do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym w szczególności poprzez kontynuację łamania barier architektonicznych w miejscach publicznych – m.in. w budynku GOPS.

11. Wspieranie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez systematyczną współpracę z PCPR-em oraz PUP-em i informowanie środowiska o istniejących możliwościach zatrudnienia.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2018-2028.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt Gminy Raczki, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, NZOZ *Koramed* w Raczkach.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, projekty organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

Proponowane wskaźniki oceny efektywności celu strategicznego IV:

- liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców gminy,
- liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością na terenie gminy,
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną,
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej,
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi,
- liczba ofert pracy dla osób niepełnosprawnych,
- liczba osób uczestnicząca w zajęciach dziennych w środowiskowych domach samopomocy.

<p>CEL STRATEGICZNY V BUDOWANIE ZINTEGROWANEGO SYSTEMU PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ZWIĄZANYCH Z UZALEŻNIENIAMI I PRZEMOCĄ W RODZINIE</p>
--

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Zapobieganie rozprzestrzenianiu się problemów związanych z uzależnieniami.
2. Zwiększenie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącymi problemami.
3. Przeciwdziałanie przemocy domowej.

Kierunki działań do celów szczegółowych 1-3

1. Promowanie zdrowego stylu życia, wolnego od nałogów.

2. Wzmacnianie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu.
3. Zaspokojenie potrzeb socjalnych jednostek i rodzin dotkniętych problemem uzależnienia lub/i przemocy.
4. Zwiększenie skuteczności pomocy dla ofiar przemocy domowej, m.in. poprzez zintegrowany, interdyscyplinarny program oddziaływań.
5. Udzielanie rodzinom, w którym występuje problem uzależnienia pomocy psychologicznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.
6. Szkolenia dla pracowników socjalnych w zakresie doskonalenia pracy z rodziną, w której występuje problem uzależnień lub przemocy.
7. Przeciwdziałanie alkoholizmowi – realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
8. Zapewnienie osobom uzależnionym dostępu do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej.
9. Zapewnienie rodzinom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie szerszego dostępu do wsparcia psychologicznego i prawnego.
10. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży.
11. Inicjowanie powstawania na terenie gminy grup wsparcia dla osób dotkniętych problemami uzależnień.
12. Kontynuowanie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego.
13. Utworzenie grup wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.
14. Ułatwienie dostępu do programów korekcyjnych dla sprawców przemocy.
15. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2018-2028.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt Gminy Raczki, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, gminna Komisja rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny Gminy Raczki, NZOZ *Koramed* w Raczkach, placówki oświatowe placówki kultury.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, placówki ochrony zdrowia, Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, projekty organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

Proponowane wskaźniki oceny efektywności celu strategicznego V:

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba szkoleń i projektów adresowanych do rodzin,
- liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad,
- liczba osób uzależnionych objęta pomocą terapeutyczną i rehabilitacyjną,
- liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym,
- liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej, profilaktycznej i edukacyjnej,
- liczba interwencji przeprowadzonych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- liczba osób i rodzin objętych wsparciem Zespołu Interdyscyplinarnego, grup roboczych,
- liczba założonych Niebieskich Kart,
- liczba specjalistów świadczących usługi na terenie gminy.

CEL STRATEGICZNY VI ROZWÓJ AKTYWNOŚCI OBYWATELSKIEJ I KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Doskonalenie kadr pomocowych, podnoszenie jakości świadczonych usług oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej.
2. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.
3. Ocena stanu potrzeb społecznych.
4. Ocena możliwości skutecznego reagowania na pojawiające się kwestie społeczne.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1

Doskonalenie kadr i służb pomocowych, podnoszenie jakości świadczonych usług oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej.

1. Zwiększenie nakładu finansowego na szkolenia i inne formy doskonalenia zawodowego.
2. Poprawa obsługi klientów pomocy społecznej poprzez dostosowanie warunków lokalowych do bieżących potrzeb.
3. Ciągłe podnoszenie kwalifikacji przez kadrę pomocy społecznej w celu lepszego rozpoznawania i reagowania na pojawiające się kwestie społeczne.
4. Rozwój usług elektronicznych.

5. Wypracowanie platformy informacyjnej o dostępnych formach wsparcia dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków oraz ich rodzin jako elementu współpracy różnych podmiotów.
6. Podejmowanie działań promocyjnych mających na celu budowanie pozytywnego wizerunku pomocy społecznej.
7. Realizowanie zadań służących rozwiązywaniu problemów społecznych przy współpracy z sektorem pozarządowym.

Kierunki działań do celów operacyjnych 2

Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego:

1. Realizowanie zadań służących rozwiązywaniu problemów społecznych przy współpracy z sektorem pozarządowym.
2. Inicjowanie działalności organizacji pozarządowych w obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej.
3. Opracowywanie i realizowanie przy współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi partnerami, projektów służących aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców gminy, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych.
4. Promowanie działalności organizacji pozarządowych oraz udzielanie im pomocy w pozyskiwaniu środków z innych niż budżet gminy źródeł finansowania.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3 - 4.

Ocena stanu potrzeb społecznych.

Ocena możliwości skutecznego reagowania na pojawiające się kwestie społeczne.

1. Systematyczny monitoring problemów społecznych realizowany przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej.
2. Systematyczna analiza zasobów finansowych przeznaczonych na realizację zadań własnych i zleconych.
3. Zwiększenie liczby pracowników socjalnych do poziomu zgodnego z ustawą.
4. Systematyczny monitoring istniejących i rozpoczynających się programów celowych i funduszy, służący ewentualnemu pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwiązywanie lokalnych potrzeb społecznych.
5. Podejmowanie przez pracowników socjalnych nowych inicjatyw na rzecz aktywizacji osób i rodzin.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2018-2028.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt Gminy Raczki, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, gminna Komisja rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny Gminy Raczki, NZOZ *Koramed* w Raczkach, placówki oświatowe placówki kultury.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, placówki ochrony zdrowia, Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, projekty organizacji pozarządowych, sponsorzy indywidualni.

Proponowane wskaźniki oceny efektywności celu strategicznego VI:

- liczba szkoleń, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej,
- liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących w gminie w obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej,
- liczba przedsięwzięć interdyscyplinarnych realizowanych w celu rozwiązywania problemów społecznych,
- liczba opracowanych i zrealizowanych projektów w ramach strategii rozwiązywania problemów społecznych,
- liczba wspieranych przez samorząd gminy organizacji pozarządowych,
- liczba spotkań mieszkańców z władzami samorządowymi gminy.
- ilość pozyskanych środków zewnętrznych,
- stopień powszechności informacji o dostępnych formach pomocy społecznej,
- liczba wydawanych materiałów informacyjnych nt. zasad korzystania z pomocy społecznej,
- liczba punktów informacyjnych, otwartych spotkań informacyjnych,
- ilość i specyfika podejmowanie przez pracowników socjalnych nowych inicjatyw na rzecz aktywizacji osób i rodzin,
- ilość i różnorodność form pobudzania aktywności wśród społeczeństwa na rzecz organizowania samopomocy w środowisku lokalnym,
- ilość i różnorodność form wzbudzania w klientach pomocy społecznej aktywności do rozwiązywania własnych problemów.

9.1. Harmonogram realizacji i wdrażania celów strategicznych

HARMONOGRAM REALIZACJI CELÓW STRATEGICZNYCH w Gminie Raczki w latach 2018 - 2028

CEL STRATEGICZNY I					
Rozbudowa i wzmacnianie systemu wspierającego rodzinę					
Nr	CELE SZCZEGÓŁOWE	WSKAŹNIKI REALIZACJI	PODMIOTY ZAANGAŻOWANE	CZAS REALIZACJI	RAMY FINANSOWE
1.	Usprawnianie systemu wsparcia rodziny poprzez rozwój poradnictwa specjalistycznego: psychologicznego, prawnego, socjalnego.	- liczba rodzin objętych pracą socjalną, - liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym, - liczba udzielonych porad, - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny, - wzrost dostępności specjalistów na terenie gminy.	Urząd Gminy, GOPS, ZI, GOK, placówki oświatowe	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa
2.	Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju, zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.	- liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności profilaktycznej i edukacyjnej, - liczba uczniów objętych nauczaniem indywidualnym, - liczba zorganizowanych imprez sportowych, integracyjnych itp., - ilość działających kół zainteresowań i innych form pozalekcyjnego spędzania czasu wolnego, - ilość dzieci i młodzieży korzystających z pozalekcyjnych form spędzania czasu wolnego.	GOPS, GKRPA ZI, GOK, placówki oświatowe	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa
3.	Współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się opieką i pomocą rodzinie.	- liczba programów, projektów, wydarzeń profilaktycznych i edukacyjnych skierowanych do rodzin.	GOPS, GKRPA ZI, GOK, placówki oświatowe	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa

4.	Wzmacnianie potencjału rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania.	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin objętych pracą socjalną, - liczba asystentów rodziny, - ilość rodzin objętych wsparciem asystenta, - liczba szkoleń i projektów adresowanych do rodzin, - liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym, - liczba udzielonych porad, - liczba osób objętych pomocą specjalistyczną. 	GOPS, GKRPA, GOK, placówki oświatowe	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa
CEL STRATEGICZNY II					
Wspieranie i integracja ze społecznością lokalną, jednostek i grup zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją					
Nr	CELE SZCZEGÓŁOWE	WSKAŹNIKI REALIZACJI	PODMIOTY ZAANGAŻOWANE	CZAS REALIZACJI	RAMY FINANSOWE
1.	Usprawnianie systemu pomocy osobom borykającym się z problemem ubóstwa, uwzględniając jednocześnie działania służące przeciwdziałaniu uzależnieniu świadczeniobiorców od instytucji pomocy społecznej.	<ul style="list-style-type: none"> - liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem finansowym i pracą socjalną, - wielkość stopy bezrobocia w gminie, - liczba mieszkańców zagrożona wykluczeniem społecznym, - ilość działań projektowych skierowana do osób zagrożonych marginalizacją. 	Urząd Gminy, GOPS, PCPR, podmioty ochrony zdrowia, PUP	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa
2.	Utworzenie sieci współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz rozwiązywania problemu ubóstwa oraz marginalizacji społecznej.	<ul style="list-style-type: none"> - wyższe zaspokojenie potrzeb beneficjentów, - liczba opracowanych i realizowanych projektów interdyscyplinarnych w zakresie aktywizacji grup zagrożonych, - liczba mieszkań socjalnych, 	Urząd Gminy, GOPS, PUP	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa
CEL STRATEGICZNY III					
Redukcja bezrobocia oraz wzmacnianie systemu wspierającego osoby bezrobotne					
Nr	CELE SZCZEGÓŁOWE	WSKAŹNIKI REALIZACJI	PODMIOTY ZAANGAŻOWANE	CZAS REALIZACJI	RAMY FINANSOWE
1.	Wypracowanie skutecznych form postępowania wobec osób długotrwale bezrobotnych.	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób bezrobotnych objętych pracą socjalną, - wielkość stopy bezrobocia w gminie, - ilość kontraktów socjalnych zawieranych z 	Urząd Gminy, GOPS, PUP	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa

		osobami długotrwale bezrobotnymi, - liczba opracowanych i realizowanych projektów w zakresie aktywizacji grupy osób bezrobotnych.			
2.	Rozwijanie aktywnych form pomocy osobom bezrobotnym, w tym długotrwale bezrobotnym.	- liczba organizowanych prac interwencyjnych i robót publicznych, - liczba bezrobotnych objęta poradnictwem Powiatowego Urzędu Pracy, - liczba kursów kwalifikacyjnych, zawodowych, - ilość bezrobotnych podnoszących kwalifikacje zawodowe, - liczba nowozatrudnionych osób, - wysokość środków finansowych zaplanowanych i wydatkowanych na pomoc bezrobotnym i ich rodzinom.	Urząd Gminy, GOPS, PUP	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa
3.	Sprawny system pomocy osobom bezrobotnym oraz ich rodzinom, uwzględniający jednocześnie działania służące przeciwdziałaniu uzależnieniu świadczeniobiorców od instytucji pomocy społecznej.	- liczba osób, które w wyniku aktywizacji zawodowej podjęły pracę, - liczba szkoleń pobudzających bezrobotnych do przedsiębiorczości i samodzielnego znalezienia pracy.	Urząd Gminy, GOPS, PUP, PCPR	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa
CEL STRATEGICZNY IV					
Integracja i aktywizacja seniorów, osób niepełnosprawnych i przewlekle chorych					
Nr	CELE SZCZEGÓŁOWE	WSKAŹNIKI REALIZACJI	PODMIOTY ZAANGAŻOWANE	CZAS REALIZACJI	RAMY FINANSOWE
1.	Propagowanie modelu <i>zdrowego starzenia się</i> – organizacja czasu wolnego, usprawnianie osób starszych, zapobieganie marginalizacji oraz zapewnienie im właściwej opieki.	- wyższe zaspokojenie potrzeb osób starszych, samotnych, niepełnosprawnych, - liczba osób niepełnosprawnych uczęszczających na zajęcia dzienne do środowiskowych domów samopomocy.	Urząd Gminy, GOPS, GOK, podmioty ochrony zdrowia	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa
2.	Tworzenie warunków dla satysfakcjonującego, aktywnego funkcjonowania seniorów i osób niepełnosprawnych.	- wzrost aktywnych form spędzania czasu wolnego, - liczba usług opiekuńczych w gminie, - liczba świadczonych usług przez wolontariuszy,	Urząd Gminy, GOPS, GOK, podmioty ochrony zdrowia	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa

		- wzrost aktywności wolontariackiej w gminie, w tym wśród młodzieży i osób starszych.			
CEL STRATEGICZNY V					
Budowanie zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami i przemocą w rodzinie					
Nr	CELE SZCZEGÓŁOWE	WSKAŹNIKI REALIZACJI	PODMIOTY ZAANGAŻOWANE	CZAS REALIZACJI	RAMY FINANSOWE
1.	Zapobieganie rozprzestrzenianiu się problemów związanych z uzależnieniami.	- zwiększenie dostępu do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego na terenie gminy, - zwiększenie liczby działań profilaktycznych skierowanych zarówno do młodzieży jak i do osób dorosłych, - liczba akcji i projektów edukacyjnych, profilaktycznych, informacyjnych związanych z tematyką uzależnienia i przemocy.	Urząd Gminy, GOPS, ZI, GOK, GKRPA, PCPR, podmioty ochrony zdrowia,	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa
2.	Niwelowanie rozmiarów problemów, które aktualnie występują.	- zwiększenie dostępu do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego na terenie gminy, - zwiększenie dostępu do terapii i rehabilitacji dla osób uzależnionych i współuzależnionych, - utworzenie grup wsparcia dla osób uzależnionych lub/i doznających przemocy, - zwiększenie dostępu do programów korekcyjno – edukacyjnych.	Urząd Gminy, GOPS, GOK, GKRPA, PCPR, podmioty ochrony zdrowia	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa
3.	Zwiększenie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącymi problemami.	- liczba zrealizowanych szkoleń, konferencji, - zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego na terenie gminy, - ilość specjalistów podnoszących i rozszerzających swoje kwalifikacje.	GOPS, ZI, GKRPA, PCPR, podmioty ochrony zdrowia	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa
4.	Przeciwdziałanie przemocy domowej.	- liczba zakładanych NK, - liczba interwencji policji związana z przemocą domową, - liczba projektów profilaktycznych i	GOPS, ZI, GKRPA, PCPR, podmioty ochrony zdrowia	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa

		edukacyjnych.			
CEL STRATEGICZNY VI					
Rozwój aktywności obywatelskiej i kapitału społecznego					
Nr	CELE SZCZEGÓŁOWE	WSKAŹNIKI REALIZACJI	PODMIOTY ZAANGAŻOWANE	CZAS REALIZACJI	RAMY FINANSOWE
1.	Doskonalenie kadr i służb pomocowych, podnoszenie jakości świadczonych usług oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej.	- liczba szkoleń dla kadry OPS, - ilość przeszkolonych pracowników, - ilość pracowników podnoszących swoje kwalifikacje zawodowe.	Urząd Gminy, GOPS	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa
2.	Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.	- liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy, - liczba wolontariuszy działających w gminie, - liczba wspieranych przez samorząd organizacji pozarządowych.	Urząd Gminy, GOPS, GOK	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Budżet Gminy, Budżet Państwa
3.	Ocena stanu potrzeb społecznych.	- ilość sporządzonych sprawozdań, analiz i diagnoz potrzeb i problemów społecznych, - monitorowanie odpowiedniego stanu zatrudnienia pracowników socjalnych, - adekwatne planowanie środków finansowych niezbędnych do realizacji świadczeń socjalnych.	Urząd Gminy, GOPS	Działania ciągłe w latach 2018 - 2028	Bezkosztowo
4.	Ocena możliwości skutecznego reagowania na pojawiające się kwestie społeczne.				

Realizacja strategii może odbywać się równocześnie przy wykorzystywaniu i budowaniu nowych programów celowych, projektów lokalnych w obszarach zdefiniowanych w dokumencie.

10. Wdrażanie, monitoring, ramy finansowe

10.1. Wdrażanie zadań strategicznych

Wdrażanie zadań strategicznych, monitorowanie efektów ich realizacji oraz ewaluacja, to działania związane z procesem planowania strategicznego. Proces wdrażania to zespół czynności służących m.in. do:

- osiągnięcia założonych celów;
- koordynacji założonych przedsięwzięć;
- monitorowania realizacji przedsięwzięć;
- weryfikacji stopnia osiągnięcia celów założonych w strategii;
- monitorowania i korygowania zadań strategicznych;
- monitorowania aktualności treści strategii.

Realizacja postanowień *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raczki na lata 2018-2028* jest obowiązkiem władzy wykonawczej Gminy Raczki. Wójt Gminy dysponuje niezbędnym w tym zakresie aparatem wykonawczym, będzie odpowiedzialny za wdrażanie Strategii oraz wsparcie koordynatora, przy realizacji założonych celów. Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Strategii będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach. Zadanie koordynatora polegać będzie przede wszystkim na gromadzeniu dokumentacji związanej z realizacją Strategii, prowadzeniu monitoringu, zapewniania spójności z innymi dokumentami strategicznymi. We wprowadzaniu w życie poszczególnych celów, czynnie uczestniczyć będą przede wszystkim pracownicy OPS, którzy na co dzień realizują zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej.

Działania określone w niniejszej Strategii mogą być realizowane na różnych poziomach, począwszy od samodzielnej realizacji przez OPS lub inne podmioty, poprzez współpracę partnerską, aż po zlecenie realizacji zadań publicznych podmiotom zewnętrznym w trybie określonym przepisami prawa. Pamiętać należy, iż wszelkie programy i projekty muszą być zbieżne z założeniami strategicznymi oraz tak zaplanowane, aby wpisywały się w strukturę celu głównego i celów szczegółowych, zaś efekty realizacji danego programu czy projektu, muszą wpływać na osiągnięcie celu głównego.

Podmioty realizujące kierunki działania strategicznego, programy celowe i projekty, powinny sprawować nadzór nad tym, aby zapisy Strategii były uwzględniane w innych dokumentach programowych.

10.2. Monitoring

W celu śledzenia postępów realizacji zadań zawartych w Strategii, będzie ona na bieżąco monitorowana, co pozwoli z jednej strony na ocenę oczekiwanych wyników już przyjętych zadań, jak i ewentualne korekty tych zadaniach.

Monitoring jest procesem ciągłym, odbywającym się przez cały okres wdrażania strategii. Jego celem jest zapewnienie zgodności realizacji strategii z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i wytyczonymi celami. Pośrednio, wykorzystywany jest także do bieżącego wykrywania potencjalnych nieprawidłowości i ich korygowania. Należy pamiętać iż, dane gromadzone i opracowywane w procesie monitoringu są niezbędne do ewaluacji strategii.

Bazą informacji statystycznej, gromadzonej na potrzeby wskaźników monitorowania będą m.in. coroczne dane Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, roczne i półroczne sprawozdania z działalności GOPS w Raczkach, GOK, GKRPA i innych podmiotów realizujących cele niniejszego dokumentu. Poza tym, bazę tę będą stanowiły informacje i dane otrzymane od instytucji i grup środowiskowych dotyczące realizacji harmonogramu.

Zarządzanie i monitoring założeń strategicznych, polegają na systematycznej ocenie oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku zajścia istotnych zmian. Strategia z założeniami jest dokumentem otwartym, gdyż rzeczywistość społeczna, do której odnoszą się jej cele, podlega ciągłym zmianom. Dlatego też konieczne jest elastyczne reagowanie na pojawiające się problemy i wyzwania. Oceny, w ramach monitoringu, dokonywać będą pracownicy GOPS w Raczkach. Monitorowanie umożliwi m.in.:

- bieżącą ocenę realizacji programów i zadań oraz osiągnięcia celów,
- prognozowanie ewentualnych zmian warunków realizacji celów,
- dokonanie bieżących korekt i poprawek,
- podjęcie działań zabezpieczających i naprawczych,

Wskaźnikiem realizacji celów strategicznych będzie nie tylko zmniejszająca się ilość świadczeniobiorców oraz zmniejszanie się wielkości środków na bezpośrednie wsparcie najbardziej potrzebujących, ale przede wszystkim poziom zadowolenia mieszkańców Gminy Raczki.

10.3. Ramy finansowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu. Przy

budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Gminy rocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty będzie można realizować w ramach: własnych zasobów samorządu (np. projekty OPS), poprzez organizacje pozarządowe a także dzięki instytucjom zewnętrznym.

Programy i projekty muszą być zbieżne z założeniami Strategii oraz tak zaplanowane, aby wpisywały się w strukturę celu głównego i celów szczegółowych. Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań ponadto powinna je cechować: efektywność, skuteczność oraz celowość.

Zakłada się, że ramy finansowe *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raczki* obejmują lata 2018-2028, gdyż w tym okresie będą realizowane w sposób ciągły zdefiniowane cele strategiczne i szczegółowe. Przewiduje się, że realizacja proponowanych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

- środki własne pochodzące z budżetu gminy finansowane z jej dochodów;
- środki przekazane gminie z budżetu państwa (dotacje);
- środki funduszy krajowych (PFRON);
- projekty systemowe i konkursowe w ramach środków rządowych, ministerialnych oraz Unii Europejskiej;
- środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny).

11. Ewaluacja i system aktualizacji Strategii

Ewaluacja jest częścią procesu podejmowania decyzji, który polega na wydawaniu opinii o wartości danego działania poprzez systematyczne, jawne zbieranie i analizowanie o nim informacji, w odniesieniu do przyjętych celów, kryteriów i wartości. Przez ewaluację strategii należy rozumieć systematyczne zbieranie informacji na temat działań, realizacji zadań i efektów podjętych działań w celu ocenienia strategii, poprawy jej skuteczności lub wsparcia procesu decyzyjnego dotyczącego programowania. Podstawowym celem ewaluacji jest dążenie do poprawy skuteczności i wzrostu efektywności działań.

Systematyczne gromadzenie informacji i ich odpowiednia analiza, umożliwia dokonywanie stosownych zmian (udoskonalania prowadzonych działań) w trakcie realizacji całej strategii. Przedmiotem oceny powinien być zatem również harmonogram realizacji poszczególnych założeń strategii. Odpowiednio prowadzona ewaluacja pozwala stwierdzić, czy zostały osiągnięte zamierzone cele. Podstawowym celem ewaluacji jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Koordynatorem wdrażania Strategii będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach. Zadaniem pracowników OPS będzie przede wszystkim: gromadzenie i dokumentacja niezbędnych danych związanych ze realizacją zadań strategicznych a także prowadzenie monitoringu.

Bazą informacji statystycznej, zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą m.in.: roczne dane Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, roczne sprawozdania z działalności GKRPA, GOK, GOPS i innych instytucji realizujących szeroko rozumiane zadania z zakresu polityki społecznej. Poza tym, bazę tę będą stanowiły informacje i dane otrzymane od instytucji i grup środowiskowych związanych z realizacją harmonogramu.

Elementami skutecznej ewaluacji przy realizacji założeń niniejszej Strategii będzie przede wszystkim Roczny Raport Wdrażania Strategii - grupa koordynująca Strategię winna zbierać się przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań.

Rzetelna i terminowa ewaluacja może pełnić funkcję prewencyjną. Właściwie przeprowadzona może bowiem skutecznie eliminować zagrożenia w zakresie realizacji celów strategicznych, szczegółowych, a także poszczególnych projektów. Na etapie wdrażania zapisów dokumentu przeprowadzane będą działania ewaluacyjne o charakterze okresowym oraz retrospektywnym. Jeśli wynikiem procesu ewaluacji strategii będzie konieczność zmiany jej zapisów, to mogą one zostać dokonane jedynie Uchwałą Rady Gminy.

Strategia jest dokumentem dynamicznym i wprowadzanie zmian w jej zapisach jest nie tylko możliwe – w niektórych sytuacjach wręcz konieczne, to jednak należy pamiętać, że zmiany te nie powinny dotyczyć zasadniczych kierunków strategicznych. Najczęściej, ze względu na zmieniające się uwarunkowania zarówno wewnątrz gminy, jak i w jej otoczeniu, modyfikacjom poddajemy zapisy w części operacyjnej Strategii. Najlepszą metodą na wprowadzenie zmian w dokumencie jest jej weryfikacja służąca ocenie realizacji oraz uaktualnieniu jej zapisów, zwłaszcza niezrealizowanej części. W czasie weryfikacji mogą powstawać zupełnie nowe cele szczegółowe i projekty dotyczące tych aspektów życia społecznego, których w dniu dzisiejszym realizatorzy nie byli w stanie przewidzieć. Pamiętać jednak należy o konsekwentnym dążeniu do poprawy jakości życia mieszkańców zawartych w misji, celach strategicznych i celach szczegółowych, te bowiem elementy Strategii zmianom i modyfikacjom nie powinny być poddawane.

12. Uwagi końcowe

Realizacja niniejszego opracowania jest niezbędnym elementem wielowymiarowych działań, których celem ma być poprawa jakości życia społeczności lokalnej Gminy Raczki.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raczki na lata 2018 – 2028 to opracowanie szerokiej oferty usług z zakresu pomocy społecznej obejmującej potrzeby zdiagnozowane na terenie gminy. Określenie zakresu pomocy stanowi istotną kwestię w kierunku poprawy jakości życia mieszkańców gminy, nie jest jednak ostatecznym etapem tego działania. Podstawą skuteczności powyższej Strategii jest bieżąca obserwacja realizacji wyznaczonych celów strategicznych w poszczególnych obszarach problemowych oraz realizacji ustalonych kierunków działań.

Niniejszy dokument określa cele i działania z zakresu problematyki społecznej zaprojektowane na najbliższe dziesięć lat. W związku z długoterminowym okresem realizacji, dokument ten wymaga aktualizacji i dostosowywania założeń do zmian zachodzących w obszarze życia społecznego. Długookresowy charakter planowania strategicznego wymaga stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych, społecznych i uwzględniania ich przy realizacji poszczególnych celów. Należy podkreślić, iż Strategia z założenia, ma charakter otwarty i elastyczny. Oznacza to, że poszczególne jej elementy w trakcie realizacji mogą być modyfikowane, zmieniane i dostosowane do sytuacji społecznej.

Inne dokumenty programowe w zakresie lokalnej polityki społecznej powinny być zgodne z wytyczonymi w niniejszym dokumencie celami strategicznymi i kierunkami działań, powinny je rozwijać i uszczegóławiać. Odnosi się to do programów przyjmowanych przez organy samorządu corocznie, jak i dokumentów wieloletnich, m.in. do:

- Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Programu Wspierania Rodziny ,
- Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd środków finansowych oraz funduszy pozyskanych z zewnątrz.

Spis tabel i rysunków

Rys. 1 Ogólne sfery polityki społecznej	1
Rys. 2 Gmina Raczki	1
Rys. 3 Gmina Raczki i gminy sąsiadujące	1
Rys. 4 Obszar <i>Natura 2000</i>	1
Rys. 6 Ludność Gminy Raczki z podziałem na grupy wiekowe	1
Rys. 7 Zmiany demograficzne ludności Gminy Raczki w latach 2013 - 2016	1
Rys. 8 Przyrost naturalny	1
Rys. 9 Saldo migracji	1
Rys. 10 Liczba bezrobotnych mieszkańców Gminy Raczki zarejestrowanych w PUP Suwałki.....	1
Rys. 11 Liczba osób pracujących na terenie Gminy Raczki według płci	1
Rys. 12 Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną w latach 2014-2016	1
Rys. 13 Osoby długotrwale korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej.....	1
Rys. 14 Wskaźnik osób otrzymująca świadczenia pieniężne i niepieniężne	1
Rys. 15 Przyczyny udzielanej pomocy w latach 2012 – 2016	1
Rys. 16 Wydatki GOPS (świadczenia oraz wydatki związane prowadzeniem ośrodka)	1
Rys. 17 Liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko.....	1
Rys. 18 Liczba ofert pracy na suwalskim rynku pracy w latach 2014 - 2016.....	1
Rys. 19 Zarejestrowani bezrobotni wg. wieku	1
Rys. 20 Liczba osób bezrobotnych zarejestrowana w PUP Suwałki wg. wykształcenia	1
Tab. 1 Powierzchnia Gminy Raczki	1
Tab. 2 Demograficzna charakterystyka Gminy Raczki – stan na dzień 31.12.2016r.	1
Tab. 3 Ludność Gminy Raczki według grup wiekowych – stan na dzień 31.12.2016r.	1
Tab. 4 Sołectwa Gminy Raczki z uwzględnieniem liczby mieszkańców	1
Tab. 5 Liczba uczniów z podziałem na płeć w tym liczba dzieci dojeżdżających SP w Raczkach... 1	
Tab. 6 Liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną w SP w Raczkach	1
Tab. 7 Liczby oddziałów klasowych w SP w Raczkach.....	1
Tab. 8 Podstawowe dane liczbowe z Gimnazjum w Raczkach.....	1
Tab. 9 Liczba uczniów dojeżdżających z terenu Gminy Raczki.....	1
Tab. 10 Liczba osób, którym przyznano poszczególne świadczenia w latach 2014 – 2016.....	1
Tab. 11 Powody przyznania zasiłku okresowego	1
Tab. 12 Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych w latach 2014 – 2016.....	1
Tab. 13 Liczba rodzin zastępczych, które objęły opiekę nad dziećmi z terenu Gminy	1
Tab. 14 Wydatki na świadczenia rodzinne w latach 2014 – 2016	1
Tab. 15 Wydatki na świadczenia wychowawcze w okresie IV – XII 2016r.	1
Tab. 16 Realizacja zadań z zakresu Karty Dużej Rodziny w latach 2014 - 2016.....	1
Tab. 17 Funkcjonowanie Świetlicy Profilaktycznej w latach 2014 - 2016	1
Tab. 18 Ludność Gminy Raczki według wieku – stan na dzień 31.12.2016r.	1
Tab. 19 Osoby niepełnosprawne korzystające ze świadczeń pomocy OPS w Raczkach.....	1
Tab. 20 Zasiłki stałe	1
Tab. 21 Zasiłki okresowe	1
Tab. 22 Usługi opiekuńcze	1
Tab. 23 Domy pomocy społecznej	1
Tab. 24 Wydatki na świadczenia opiekuńcze GOPS w Raczkach.....	1
Tab. 25 Charakterystyka osób bezrobotnych na terenie Gminy Raczki	

Tab. 26 Produkcyjne grupy wiekowe	1
Tab. 27 Funkcjonowanie Świetlicy Profilaktycznej w latach 2014 - 2016	1
Tab.28 Funkcjonowanie GKRPA w Raczkach w latach 2014 - 2016	1
Tab. 29 Realizacja procedury "Niebieska Karta" w latach 2014 - 2016	1

